

הישיבה המאה של הכנסת העשירית

יום שלישי, א' בתמוז התשמ"ב (22 ביוני 1982)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:04

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

מזכיר הכנסת ג' לורך:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי היום הונחה על שולחן הכנסת הצעת ועדת הכנסת לתקון סעיף 36 לחקנון הכנסת.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. הודעה למזכיר הכנסת.

ב. שאילתות ותשובות

נתגלו כהבטחות שואו עד עצם היום הזה. בשכונה מספר לא מבוטל של זקנים וחולים, תחנת האוטובוס הקרובה ביותר הוא במרחק של כ-2 ק"מ, ואין אפשרות להזמין מונית במקרי חירום או צורך.

סביב ביר-אל-אמיר יש שכונות רבות שלהן קווי טלפון, ודאי ניתן יהיה להעביר מהן קו לשכונה.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. מדוע לא הותקן עד היום כל קו טלפון לשכונת ביר-אל-אמיר?

2. האם יש כוונת כבודו לפעול להתקנת קווי טלפון לשכונה, ומתי?

תשובת שר התקשורת מ' צפורי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בגלל העדר תקציב.
2. התקנת קווי טלפון לשכונת ביר-אל-אמיר מתוכננת לשנה התקציבית 1983/84.

1384. שמירה על טלפונים ציבוריים מפני ונדליוס

חבר הכנסת ח' הרצוג שאל את שר התקשורת ביום י"ב בסיון התשמ"ב (3 ביוני 1982):

לנוכח הוונדליוס אשר פשה לאחרונה וגרם נזק חמור לטלפונים הציבוריים, רצוני לשאול את כבודו:

1. מה בכוונת כבודו לעשות כדי להבטיח שירות חיוני זה למעוטי יכולת?

2. מדוע לא תונהג שיטה של הצמדת טלפונים ציבוריים לקיוסקים, כך שבעל הקיוסק ישמור על הטלפון?

3. מדוע לא יועסקו נכים בדרגות נכות גבוהה, אשר אינם מסוגלים לעבוד, בשמירה על הטלפונים הציבוריים בתא מיוחד, אשר יוקם לצורך זה?

שר התקשורת מ' צפורי:

1. נכון הוא שטלפונים ציבוריים (טע"גים) נפגעים לעתים קרובות כתוצאה מחבלה ודונית בהם. משרד התקשורת עושה כמיטב יכולתו כדי למנוע מפגע זה בדרכים אלה: (א) החלפת הטע"גים הקיימים במכשיר מסוג חדש, חזק ואמין יותר. (ב) התקשרות עם מוסדות ציבור, חנויות, וכנקים לשם הגנה על טע"גים המותקנים במבנים שכרשוחם, ואף חשלוס עמלה

היו"ר מ' כהן-אבידב:
חברי הכנסת, כבוד שר התקשורת ישיב על חמש שאילתות, אם יש למי להשיב.

1250. פיתוח והשקעות ביישובי בקעת-הירדן

חבר הכנסת א' כ"ץ-עוז שאל את שר התקשורת ביום כ"ד באייר התשמ"ב (17 במאי 1982):
אודה לך אם תשיב לי על השאלה דלהלן:

מה היא תוכנית משרדך לפיתוח ולהשקעות רשת התקשורת ליישובי בקעת-הירדן בשנת התקציב הנוכחית? אבקש לקבל פירוט הנושאים וההשקעות על-פי יישובים ועל-פי מערכות אזוריות.

תשובת שר התקשורת מ' צפורי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. תוכניות הפיתוח של משרד התקשורת בבקעת-הירדן בשנה התקציבית הנוכחית הן אלה: 1. פיתוח ציר צמח — מחמא-גדר — עין-גב ליישובים: מעגן, תל-קציר, האון, עין-גב ותמת-גדר; 2. המשך פיתוח הציר צמח — מנחמיה — גשר ליישובים: רגניה א' ורגניה ב', בית-זרע, מסרה, שער-הגולן, אפיקים, מנחמיה, גשר. פיתוח הרשת ליישובים הנ"ל ימשך גם בשנת התקציב 1983/84 ויסתיים לקראת פתיחת מרכזת כינרת ב' באוקטובר 1983; 3. פיתוח ציר בית-שאן — נוה-אור ליישובים: חמדריה, ירדנה, בית-יוסף ונוה-אור; 4. פיתוח ציר בית-שאן — מעוז-חיים — כפר-רופין ליישובים: נוה-איתן, מעוז-חיים, וכפר-רופין; 5. פיתוח ציר בית-שאן — מחולה ליישובים: עין-הנצי"ב, שדה-אליה, טירת-צבי, שלוחות, רשפים, רחוב, רוויה, שדה-חרומות, מחולה.

ב. אומדן ההשקעות הדרושות למימון התוכניות הנ"ל: סעיפים (א) 1 — 2 — כ"2 מיליוני שקל; סעיפים (א) 3 — 5 — כ"40 מיליון שקל.

1383. התקנת קווי טלפון בשכונת ביר-אל-אמיר

חבר הכנסת ח' חלאילה שאל את שר התקשורת ביום י"ב בסיון התשמ"ב (3 ביוני 1982):

שכונת ביר-אל-אמיר מונה מעל 4,000 נפש. לשכונה אין כל קו טלפון ואפילו טלפון ציבורי אין בה. אנשי העסקים של השכונה והרופאים נאלצים לפתוח את משרדיהם בעיר בעיקר משום חיוניותו של הטלפון. אנשי הכפר פנו פעמים רבות למשרד התקשורת בעפולה, אך ההבטחות הרבות שקיבלו

עבור שירות זה. (ג) פנייה לראשי הרשויות המקומיות לפעול למען שמירת הט"צ'גים בתחומם. אנב — פנייה זו כמעט שלא נענתה עד כה.

מה שברור לכול הוא, כי הפתרון לבעיה זו נמצא בראש ובראשונה בתחום חינוך הציבור לאזרחות טובה, ולצורך זה יזם המשרד פרויקט ביעותנות, שיחות בבתי-ספר, הפצת עלונים ותשדיר לשידור בטלוויזיה. אך משרד התקשורת אינו מסוגל להרים גטל זה לבדו ודרושים מאמץ, התמדה ושיחוף פעולה מצד הכול — מורים, הורים, משטרת ישראל, הרשויות המקומיות והציבור — ואז אולי יבוא קץ לתופעה המחפירה של חבלה לשמה בטלפונים ציבוריים.

2. ראה (ב) בתשובה על שאלה 1.

כשני שלישים מהט"צ'גים כבר נמצאים תחת פיקוח, על-פי הסכמים שנחתמו עם המחזיקים בהם. אך ברור, כי יש להחזיק טלפונים גם ברשות הרבים, ואלה הם החשופים לחבלות.

3. לפני שנים מספר נעשה הניסיון המוצע, אך הוא נכשל, כי לא נמצאו מועמדים לתפקיד זה, כנראה עקב מיעוט ההכנסות שבעדו.

1385. התקנת טלפונים לשעת חירום בכבישים המהירים והחזקתם

חבר הכנסת ח' הרצוג שאל את שר התקשורת ביום י"ב בסיוון התשמ"ב (3 ביוני 1982):

כפי שפורסם בביטאון "הימים אלו", כמעט כל הטלפונים לשעת חירום בכבישי תל-אביב-חיפה, בין צומת גלילות לבין צומת גבעתי-אולגה, אינם פועלים. מצב זה חמור ביותר לאור תדירות התאונות הקורות בקטע זה.

נמסר, כי הנהלת מגידו-דאדום פנתה ודרשה חיקון הטלפונים, אך עד היום לא נעשה דבר. בנוסף על כך, אין כל התקדמות בהשלמת הרשת הזו עד חיפה ובהקמת רשת שכזו בכבישי תל-אביב-ירושלים.

אבקש מכבודו להשיב לי:

1. מדוע לא ניתן לארגן בדיוק תקופתית של הטלפונים וסידורים מתאימים לחיקונם?

2. מה הן התוכניות ביחס להשלמת הרשתות הנזכרות לעיל ומה הם הסיכויים שהדבר יבוצע בקרוב?

ג. סקירת סגן ראש הממשלה ושר החקלאות על פעולות משרדו

(דברי תשובה)

סגן ראש הממשלה ושר החקלאות ש' ארליך:

אדוני היושב-ראש, זה שאין חברי הכנסת משתתפים אינו אשמת היושב-ראש. אבל כיוון שהדברים נרשמים בסטנוגרמה מלאה, ועל-פי הכללים של הכנסת לא מספר חברי הכנסת קובע, אנו יכולים להמשיך.

חברי כנסת נכבדים, בדברי חברי הכנסת, אשר נטלו חלק בדיון על פעולות משרד החקלאות, עלו כמה נקודות מרכזיות, שברצוני להתייחס אליהן במיוחד. בהתייחסות זו גם תבוא לביטוי עמדת משרד החקלאות לגבי הבעיות העיקריות של החקלאות הישראלית. לגבי חלק מהן קיימת מעין הסכמה כללית. חלק אחר ייתכן ששנוי במחלוקת. זהו האופי של חברתנו הדמוקרטית.

שר התקשורת מ' צפורי:
 מערכת הטלפונים לשעת חירום לאורך כבישי חיפה-תל-אביב אינה שייכת למשרד התקשורת אלא למשרד התחבורה, שמימן את התקנתה ושילם תקופה מסוימת עבור תחזוקתה. מהשופסקה עבודת התחזוקה המסורתית, נפגמה יעילותה של המערכת.

באחרונה קימו מגעים בין שני המשרדים כדי למצוא את הכספים הדרושים לשיקום המערכת. אנו מקווים כי מגעים אלה יסכמו באופן חיובי.

פניתי בנושא זה כעת גם לשר התחבורה, לשר האוצר ולשר הבריאות, שאולי במאמץ משולש נעשה כדי לא רק לתחזק את הקו החיפני, אלא גם לבנות קווים נוספים שיש להם חשיבות מוכנה. כגון בציר ירושלים-תל-אביב.

1427. התקנת קווי טלפון בכפר יעף

חבר הכנסת ח' חלאילה שאל את שר התקשורת ביום י"ט בסיוון התשמ"ב (10 ביוני 1982):

בכפר יעף כ-8,500 נפש. כיום עומדים לרשות אנשי יעף כ-60 מכשירי טלפון. 300 פניות בעניין התקנת קווי טלפון ב-8 השנים האחרונות לא נענו. בנוסף על כך קיימים קלקולים תדירים ביותר וחבלות גם במערכת הטלפונים הקיימת. מצב זה מכביד ביותר על תושבי הכפר בניחול חיים סדירים ודורש שינוי בהקדם.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם כבוד השר מוכן לאשר תוספת קווי טלפון לכפר יעף? כמה זמן יידרש לטיפול בנושא?

2. מדוע הקלקולים והחבלות במערכת הטלפונים הקיימת תדירים, כל כך, והאם יפעל כבוד השר לשיפור המצב?

תשובת שר התקשורת מ' צפורי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מצוקת הטלפונים בכפר יעף תבוא על פתרונה עם השלמת בנייתה של המרכזת החדשה בנצרת ועם הרחבת רשת התמסורת בכפר עצמו ובין הכפר לבין המרכזות. עבודות אלה יסתיימו, לפי המשוער, במרס-אפריל 1983.

2. אין בידני מידע על חבלות במערכת הטלפונים. ידוע לנו כי יש קלקולים כרשת עקב התיישנותה. גם בעיה זו תבוא על פתרונה במועד האמור בתשובה על שאלה 1.

היו"ר מ' כהן-אבידן:

חבר הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא: סקירת סגן ראש הממשלה ושר החקלאות על פעולות משרדו, דברי תשובה. אני מזמין את כבוד השר.

אני מצטער, אדוני סגן ראש הממשלה, על מיעוט המשתתפים בשמייעת דברי התשובה.

דב שילנסקי (הליכוד):

סגן שר החקלאות נמצא כדי להאזין.

היו"ר מ' כהן-אבידן:

השאלה האם אייפסר, כמו בשאלות, כאשר הדוברים אינם, למסור את זה לפרוטוקול.

עלימנט להרחיב את מגוון הפרנסות העומדות לרשותו של החקלאי, בעיקר באזורים בעייתיים מבחינת אלטרנטיבות לייצור החקלאי עצמו.

אני מסכים עם חבר הכנסת יעקב צור, כי הבעיה של החעשייה במושבים מורכבת הן מבחינה כלכלית והן מבחינה חברתית וכדוכה בהיערכות ארוכת-טווח. אך נראה לי כי אין מנוס מכך.

אין ספק כי מוצעות הייצור הן כלי חשוב לטיפול באחד הקטעים הקריטיים של מגזר החקלאות — השינוק. הביקורת שהושמעה על המוצעות מפי חבר הכנסת תיכון ואחרים היתה בחלקה מוגזמת ובחלקה מוצדקת. אינני מתעלם מהבעיות הקשות בטיפול בשינוק ומן הצורך לצמצם עד למינימום את הוצאותיו. אנו פועלים כמיטב יכולתנו לשיפור הפעולות של מוצעות הייצור. בימים אלה הקמתי ועדת מומחים אשר תבדוק בצורה מקצועית ומעמיקה את מערכת הקשרים בין מגדלי הפרחים, מוצעת הפרחים וחברת "אגרוסקו" כמטרה למצוא רכיבים לשיפור צינורות השינוק והעלאת הרווחיות.

חבר הכנסת דן תיכון הדגיש בצדק את חשיבותו של נושא חקר השווקים הבין-לאומיים, שלא מצא את ביטויו במשרד החקלאות במשך כל שנות קיומו. מכאן גם שחלק מהערכות לגבי היצוא התבססו על שיקולים אינטואיטיביים. ואכן, לאחרונה הקמנו יחידה מיוחדת לחקר שווקים אסטרטגיים ברושת לתכנון שבמשרד. היחידה נועדה ליצור תשתית מדעית ואופרטיבית כאחת לבדיקת הנעשה בשוקי היצוא החקלאי ואצל המתחרים שלנו. עבורתה הושטפת תהווה בסיס להחלטות על כיווני פיתוח היצוא, שווקים חדשים, מוצרים חדשים ומוקדי המחקר החקלאי.

הנושא של הון חוזר לשוק המקומי מצא את סתרונו הראשוני בזמן האחרון עם החלטת האוצר ומשרד החקלאות להעמיד לרשות החקלאים הון חוזר בחיקף של 500 מיליון שקל.

רענן נעים (המערך):

מתי זה יתבצע?

סגן ראש הממשלה ושר החקלאות ש' ארליך:
אנו רואים בחידוש ההון החוזר צעד ראשון להרחבת ההון המוזרם למימון שוטף של הייצור החקלאי.

רענן נעים (המערך):

מדוע אינך עונה על שאלתי?

אהרן נחמיאס (המערך):

זה לא כתוב בנאום המוכן.

סגן ראש הממשלה ושר החקלאות ש' ארליך:

מה לא כתוב?

רענן נעים (המערך):

שאלתי מתי זה יתבצע?

סגן ראש הממשלה ושר החקלאות ש' ארליך:

זה כבר יבוצע.

רענן נעים (המערך):

אני שואל את השר מתי יהיה הביצוע.

סגן ראש הממשלה ושר החקלאות ש' ארליך:

עניתי לך ואתה חוזר ושואל. השיבותי שזה בתהליך של ביצוע. התהליך החל לפני עשרה ימים.

רענן נעים (המערך):

שמעתי זאת לפני חמישה חודשים. אי אפשר כך לכלכל את העם.

ברשותכם, אתחיל מהנושא הרגיש מבחינה ציבורית, יצרנית ואישית כאחת — רמת ההכנסות של החקלאים. בדברי הדגשתי, כי בשנת התש"מ חלה הרעה מסוימת בהכנסות החקלאים בעקבות פגעי טבע, קשיי היצוא ובעיות מימון. בגלל משקל הובנה של היצוא בתפוקה החקלאית הישראלית, הרגישות לתנודות ביצוא היא גבוהה אצלנו מאשר בחקלאות קונבנציונלית. אך המספרים, שצוטטו עליידי חברי הכנסת נחמקין, צור ואבטבי, אינם מדויקים, לצערי. עליפי הנתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, ההכנסה היחסית של בעלי משקים חקלאיים עלתה מ-78% ל-83% בהשוואה להכנסה ממוצעת במשק הלאומי. זהו תיקון עובדתי. אבל אינני רוצה לייחס חשיבות גדולה מדי למספר ממוצע זה. הוא די צנוע.

אני מצטער יחד עם חבר הכנסת נחמקין על כך, שהשכר הממוצע בחקלאות הוא הנמוך ביותר במשק הלאומי, ומסכים אתו שאין סיבה לכך. אך לצערי כך זה היה במשך כל שנות המדינה ללא יוצא מן הכלל. רק במשך ארבע שנים, מכל השנים מאז קום המדינה, ההכנסה של חקלאים עצמאיים הייתה שווה לשכר הממוצע במשק. זה היה בשנים 1974 — 1977.

אני מקבל בהחלט את הצעתו של חבר הכנסת נחמקין לפעול יחדיו לקידום החקלאות והחקלאים. אולם על חבר הכנסת נחמקין לעשות בוועדת הכספים הבחנה בין עזרה לחקלאות לבין עזרה לתעשיין. השוני הוא גרול ומהותי מאוד, ואין כל השוואה בין הדברים האלה.

הבעיה הקשה והאמיתית של החקלאות הישראלית זה שנים רבות היא הבעיה של המושבים הצעירים, אשר במשך עשרות שנים היו צמודים באופן מסיבי לתקציבי המדינה. בעיה זו לא נולדה אתמול, ובעיקרה היא נובעת מחולשה סטרוקטורלית וניהולית של משק זה, אשר במשך עשרות שנים לא הצליח, לצערי, להתבסס די צורכו.

עם זאת ברצוני להדגיש בכל חוקף, כי אינני מאמין שההזרמה הכספית בלבד תפתור את בעיית ההכנסה הנמוכה של קבוצת משקים זו. היא זקוקה לפתרון מעמיק ומקיף יותר, ומשרד עושה היום מאמצים לגבש דרך לפתרון בעיה ארוכת-שנים זו. פתרון זה מחייב הבחנה בין מי שיכול להתמודד עם הקשיים לבין מי שראוי שימצא תעסוקות נוספות. אקבל בברכה שיתוף פעולה של כל ארגוני החקלאים במאמץ זה.

ברצוני להדגיש כי אין למשרד החקלאות כל כוונה לעודד את המעבר מהמסגרות הארגוניות השיתופיות לצורות ארגון אחרות, כפי שהשתמע מדברי חבר הכנסת נחמקין. עם זאת, נדמה לי כי בדין לתעלמו חברי כנסת רבים מן העובדה, כי עקב התמורות המבניות בייצור החקלאי ובארגונו, נוצר צורך חדף בהתאמת הארגון הפנימי-השיתופי למציאות כלכלית דינמית. התאמה זו דרושה במיוחד לנוכח הגדלת חלקו של ההון בין גורמי הייצור החקלאיים והקשים החברתיים בחלק מהמושבים הצעירים. היערכות חדשה זו חייבת להתבצע בשיתוף פעולה מלא בין ארגוני החקלאים והממשלה, המוכנה לסייע בהשגת יעד זה.

חברי הכנסת, חבר הכנסת יגאל כהן וחברי כנסת אחרים העלו את הנושא של צמצום החעסות בחקלאות ומעבר לתעסוקה חלקית. ברצוני להדגיש כי אינני רואה במעבר זה תופעה שלילית כשלעצמה. נהפוך הוא. החקלאות שלנו הגיעה לדרגת פיתוח ויעילות כה גבוהה, שהיא מספקת כיום כ-92% מהביקוש המקומי למוזן וייצאת כ-38% מתפוקתה לחוץ-לארץ. אולם מגבלת המים, הקרקע והזמן, ובעיקר מגבלת השוק, מחייבות למצוא גם תעסוקות לא חקלאיות המשלימות את הכנסתו של החקלאי. אין בכך כל רע. זוהי תופעה כלל-עולמית, ואנו נעשה הכול, ביחד עם משרדי הממשלה האחרים,

עם הפעלת היחידה לחקר השווקים הבין-לאומיים יזכה התכנון בכלי חשוב להכוונת היקף התוצרת המיועדת ליצוא.

רגנן נעים (המערך):

מה בדבר כיטוח שער?

שר החקלאות ש' ארליך:

אני עומד כעשירי בפני שאלות. תן לי להשמיע את התשובות. לא אשיב לך עכשיו על שאלות.

כנסת נכבדה, לסיום ברוציני לומר כמה מלים המתייחסות לאותה תמונה קודרת, שחברי כנסת אחדים ניסו לצייר בפנינו. אני מתעלם מהבעיות, שבהן מתלבטת החקלאות שלנו ואשר נובעות במידה רבה מקשיים אויביקטיביים, שלא ניתן היה לחוות מראש ושאין לנו כל שליטה עליהם. כמו למשל הכלכלי באירופה ובעיות שער החליפין של המטבעות האירופיים ביחס לדולר. בדברי בפתיחת הדיון הדגשתי את הבעיות שנתרם והסכר את הדרכים שאותן ננקוט על-מנת לשפר את המצב. אולם הנבואות השחורות על התמוטטות החקלאות, שאותן הביעו חברי כנסת אלה, רחוקות מלבטא את המציאות, וההתבטאות הקיצונית אינה משותפת את החקלאות.

החקלאות שלנו היא מגזר חזק, וכפי שציין בצדק חבר הכנסת צור, היא יודעת להסתגל לקידום טכנולוגי כמעט ללא אח ורע בעולם. גם בשנה האחרונה, למרות הקשיים, נרשם בה גדול רצוני בייצור ובפירוק. אולם אין החקלאות פועלת בחלל ריק, היא נתונה להשפעות ולתנודות האופייניות למשק הלאומי כולו, ועל כן לא ניתן לפתור את בעיותיה בנפרד מבעיות הכלכלה הלאומית. כאותם נושאים המתייחסים לחקלאות בלבד אנו נוקטים שורה ארוכה של צעדים, המשלבים במדיניות כוללת לפיתוח המגזר. בשנים האחרונות אנו עדים להרחבת ההתייחסות בחיקוק ללא תקדים הן כיהודה ובשומרון והן בגליל ובאזורים אחרים.

חברי הכנסת, אני מייחס חשיבות רבה לנושא המשאבים הטבעיים שלנו, בעיקר קרקע ומים. על נושא זה דיבר חבר הכנסת וירשובסקי. בעניין זה ביקשתי מוועדה מיוחדת לבחון את כל נושא העברות מינהל מקרקעי ישראל, לרבות ההערכות בערים וברשויות המקומיות. כל החלטה בנושא כה חשוב חייבת להתבסס על בחינה אויביקטיבית ומעמיקה.

ולבסוף, לדעתי הפידו מאוד חבר הכנסת חנן פורת, כאשר דיבר על קרקעות באזור כינרת השייכות לכנסייה הגרמנית, ואשר על חלקן מצויה כיום אכסניית-ההנוער על-שם יורם כ"ץ ו"ל. כל ההחלטות של המשרד בתחום זה נבעו מיחסי כעלות חזקים, כפי שקבע המשפט הישראלי, ושמירת החוקים היא אחת התכונות החשובות של מדינה דמוקרטית.

השטח שעליו עומדת כיום אכסניית-ההנוער על-שם יורם כ"ץ ו"ל מהווה קטע מקרקעות כטבה, הנמצאות זה זמן רב בידי הכנסייה הגרמנית. בשנת 1953 הסכימה הכנסייה, כי כ-800 דונם מאדמתה ינהלו על-ידי ממשלת ישראל, עד שמצב החירום בישראל יבוטל רשמית. מכאן שאין מדובר, בשום פנים ואופן, במכירת קרקע לכנסייה הגרמנית, אלא בהחזרתה לבעליה. לאחר מלחמת ששת הימים ולאחר מלחמת יום הכיפורים פנתה הכנסייה בדרישה לקבל את קרקעותיה בחזרה. בעקבות זאת נוהל עמה משא-ומתן, אשר סוכם לאחרונה והפך להסדר סופי.

אני קובע כי לא הובטח דבר בעניין זה מצדו של שר החקלאות הקודם, אלא סוכם שהמשא-ומתן ייחש. ולכן חבר הכנסת פורת הסתמך על החיוביות שלא הייתה. על-פי ההסדר עם הכנסייה הגרמנית, יוחזר לכנסייה החלק הצפוני של קרקעותיה, ששטחו כ-200 דונם, פרט לרצועת ביטחון שניתן יהיה לגדרה. שטח זה כולל את אכסניית-ההנוער על-שם יורם

סגן ראש הממשלה ושר החקלאות ש' ארליך:
אין ספק שהזן זה זול מאותם שיעורי ריבית חריגים, שצינו על-ידי חבר הכנסת יגאל כהן. אשר העלה נושא זה בדיון.

אדוני היושב-ראש, בדברי חברי כנסת רבים הודגשו הבעיות הקשות שבהן מתלבט המשק המושב. בחלק מבעיות אלו כבר התייחסתי כאשר הצבעתי על הצורך ברה-ארגון של המבנה הכלכלי של המושב. אולם אין, כמובן, להתעלם מהקשיים הנובעים מבעיות המימון, מקשיים חברתיים ומבעיות התעסוקה בחלק מהמושבים. משרד החקלאות נקט שורה ארוכה של צעדים על-מנת להביא שיפור משמעותי במשקים אלה. הופעלו כלים ומסגרות בתחום המימון, החל בחיזוק מערכת האשראי המרוכז, הפעלת קרנות מיוחדות למשקים במצוקה, הרחבת הטיפול האינדיווידואלי במשקים חקלאיים כוודים שהסתכנו וכדומה. בתקציב החדש של המשרד קיימת הרחבה ניכרת של האמצעים שיופנו לפתרון בעיות המשק המושבתי במצוקה. כ-60% מתקציב זה מיועד במישרין ובעקיפין לחיזוק המושבים החלשים. אנו מקווים גם להפעיל את ההדרכה החקלאית ביתר שאת בתחום ההדרכה הפיננסית והמשקית.

עם זאת, כפי שצינתי קודם, אני מסכים בהחלט עם חברי הכנסת הטוענים, שבעיית המשק המושבתי אינה בעיה כספית ופתרון פיננסי בלבד אינו מסוגל לשקם את המשקים האלה. ההסתכנות של המשק המושבתי הצעיר, כלומר — זה שהוקם לאחר כינון המדינה, נעוצה כסיבות סטרוקטורליות ככדור-משקל, שהעיקריות בהן הן: א. אי-העמדת אמצעי ייצור מספיקים ליישובים אלה עם הקמתם; ב. אי-התאמת גודל המשק לטכנולוגיה החדשה; ג. הצורך בהעלאת הרמד המקצועית של המתיישב וההיערכות החברתית שלו, בעיקר בתחום היחסים בין הפרט לאגודה.

רבותי חברי הכנסת, חבר הכנסת אבטבי העלה שני נושאים חשובים, שבהם אין לנו כל חילוקי דעות עם החקלאים.

נושא המיסוי האינפלציוני, הנמצא בשלבי חקיקה שונים בועדת הכספים של הכנסת, מחייב התייחסות מיוחדת לייצור החקלאי בגלל המבנה המיוחד של המגזר ואופי הייצור החקלאי. אני משיבוע כי הגיע זמן להפסיק את הפליית החקלאות לרעה כהשוואה למגזרים אחרים, בעיקר בתחום הפחת, הקלת המלאי ונושאים אחרים. משרד החקלאות תומך בכל אותן הצעות, המיועדות להתאים את חוקי מס הכנסה לתנאים המיוחדים של החקלאות. אין לי ספק שהחוקים שמנחים היום על שולחנה של ועדת הכספים של הכנסת יביאו לשוויון בין כל הסקטורים, לרבות הסקטור החקלאי.

כמו כן תומך המשרד, כפי שכבר הודענו על כך מעל כמה זו, בתקונים מהותיים של החוק לעידוד השקעות הון בחקלאות, שזה עתה נסתיימה שנה ראשונה להפעלתו. המשרד כבר העלה דרישה ברורה ברוח זו באזורי משרד האוצר.

כמה חברי כנסת העלו את נושא התכנון, ובחלקם גם טענו שהממשלה מעוררת גישה של שוק חופשי לגבי החקלאות. התכנון החקלאי ממשיך להיות כלי מרכזי בהכוונת הפיתוח החקלאי ומסגרת חשובה לגיבוש מדיניות חקלאית נאותה. אין זאת אומרת כי אין לשנות חלק מכלי התכנון ולהתאימם למציאות המשתנה. תכנון זה נעשה בשני המישורים במקביל — במישור הייצור החקלאי ובמישור ההתיישבות ותכנון הכפר.

חוברת ל' ישיבה ק'

— סקירת סגן ראש הממשלה ושר החקלאות על פעולות משרדו: סקירת שר הבריאות על פעולות משרדו —

בשלים השונים של המשאומתן הביע משרד החקיקה את המלצתו להשגת פשרה עם הכנסייה ברוח ההסדר שהושג. ברצונו להדגיש כי האינטרס הביטחוני של המדינה יובטח על ידי מתן אפשרות לכוחות הביטחון להיכנס לשטח ולפעול בו בשעת הצורך.

אדוני היושב ראש, יש לציין כי את הבעיות שהעלו חברי הכנסת בדיון ניתן לחלק לשני תחומים עיקריים: א. בעיות בטוחות קצר, שאותן אנו מנסים לפתור בכלים העומדים לרשותו של המשרד; ב. בעיות סטרוקטורליות המחייבות הערכות חדשה גם של גורמי הייצור החקלאי וגם של מסגרותיו הארגוניות. לשתיהן כאחת אנו מקדישים את מיטב משאביו ומירב מאמציו.

אני קורא לכל הארגונים החקלאיים לשחק פעולה עם המשרד בגיבוי פתרונות לקשיים של החקלאים, לקידום החקלאות, לחיפוש דרך חדשים, שיטות חדשות, גידולים חדשים ושווקים חדשים.

ולמבקרים אני קורא לתרגם את דברי ביקורתם — לפעמים נכונים ולפעמים לא — לפעילות קונסטרוקטיבית וליצור סביב החקלאות קונסנסוס לאומי למען החקלאות ולמען החקלאים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לכבוד סגן ראש הממשלה ושר החקלאות.

ד. סקירת שר הבריאות על פעולות משרדו

צורכי המערכת. הרשות העליונה לשעת חירום, המורכבת ממנכ"ל משרד הבריאות הפרופסור מרדכי קצין רפואה ראשי הד"ר עקיב דולב ויושב ראש הנהלת קופת-חולים של ההסתדרות הכללית הד"ר חיים דורון, ידעה לכוון ולארגן בהצלחה מרבית את כל השירותים לעמדותיהם ולמשמרותיהם, ולספק להם כוח-אדם וציוד, גם בשדות הקרב וגם בתחנות הקליטה, המיון והאשפוז.

מי שביקר בבתי-החולים ודאי שמע מפי חייליו את תיאורי ההוד והגבורה על גילויי ההקרבה של הצוותים הרפואיים הראשונים ואורח טיפולם בהם בשדה תוך סכנת נפשות כעת הקרבות. ודאי שמעו גם על מעשי הנפלאות שבצעו הרופאים המהוללים בהצלת חיים ובהצלת איברים — עיניים, ידיים ורגליים — במסירות עלאית ובמומחיות מושלמת ומפלאה כל רואה. אני שולח להם מכאן תודה והערכה עמוקה. ולכל הפצועים והנפגעים מסגל הרפואה של צה"ל וחיליו, ולאזרחים, אני שולח ברכת החלמה ורפואה שלמה.

אדוני היושב ראש, עם שוך הקרבות החלטנו להרחיב את הסיוע הרפואי גם לאוכלוסייה האזרחית בלבנון, ולתחזק את השירותים הרפואיים במקומות שבהם השירותים התמוטטו. קציני הרפואה הצבאיים הונחו לתת סיוע רפואי גם לאזרחים נפגעי קרבות, במקביל לסיוע הניתן לנפגעי צה"ל. כמו כן הודענו רכבים, שבמידה שלא תודה אפשרות להגיש את הטיפול הדרוש במקומותיהם, יוכלו הנפגעים לקבל את כל הטיפול הדרוש בבתי-החולים בישראל ואכן, מאות לבנונים קיבלו טיפול רפואי בשדות הקרב, ולמעלה מ-400 חולים ופצועים אזרחים לבנונים, שהודקקו ליותר מעזרה רפואית ראשונית, הועברו לבתי-חולים בישראל לטיפול אשפוזי.

הטיפול הרפואי לאזרחים הלבנונים נעשה באותה מתכונת שבה נעשה הטיפול בחיילים, ופינויים לבתי-החולים נעשה באותן דרכים ובאותם אמצעים, לרבות הטסה במטוסים.

כ"ץ. החלק הדרומי של קרקעות הכנסייה, ששטחו כ-500 דונם, יוחזר למינהל מקרקעי ישראל לתקופה של 49 שנים, עם אופציה להחזרה ל-49 שנים נוספות. מינהל מקרקעי ישראל יהיה רשאי להחזיר לאחרים את השטח הדרומי, בשלמות או בחלקים, למטרות האלה: א. 400 דונם ימשיכו לשמש כשטח חקלאי; ב. על יתרת החלק הדרומי, כ-90 דונם עם רצועת חוף באורך של כ-700 מטר, תסכים הכנסייה שיוקמו מכנים לאכסניית-נוער חדשה וכן מבנים אחרים למטרות נופש, ספורט ותיירות.

כדי לאפשר את בניית האכסנייה החדשה, נקבעה תקופת מעבר של שש שנים. לפיכך יימסר השטח לכנסייה הגרמנית רק בעוד שש שנים. האכסנייה החדשה שתבנה תיקרא אף היא על שם יורם כ"ץ. מינהל מקרקעי ישראל יסייע, במידת האפשר, למועצה האזורית עמק-הירדן בהקמת האכסנייה החלופה. לאחרונה נתן אף משרד התיירות את הסכמתו העקרונית, כי הפרויקט של הקמת אכסניית-נוער חדשה בטבחה ייחשב לפרויקט ראוי לעידוד על-ידי משרד התיירות. על כל המשתמע בקשר לקבלת סיוע ומימון ממשרד זה.

יש לציין, כי כל עוד החזיקה המדינה בקרקעות הכנסייה מכוח ההסדר שהיה קיים עד כה, היא לא היתה רשאית לעשות בשטח כל פעולות בנייה — מבנים חדשים או תוספת למבנים קיימים. המבנים הקיימים ישנים, לא פונקציונליים והוצאות אחזקתם גבוהות.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: סקירת שר הבריאות על פעולות משרדו. אני מזמין את כבוד שר הבריאות.

שר הבריאות א' שוסטק:

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, סקירה מפורטת על פעולות משרד הבריאות, על תוכניותיו ולשנת החקצים הנוכחית ועל הבעיות העומדות בפניו מסרחי לחברי הכנסת בחוברת מיוחדת שהונחה על שולחן הכנסת האמול. על כן אעמוד בדבריי רק על אופן עמידתה של מערכת הבריאות בימי המבחן הקשים העומדים כעת על העם והמדינה — ימי מבצע "שלום הגליל".

בראש ובראשונה רוצה אני להביע מעל במת הכנסת ובכנס כל הכנסת והקרה עמוקה והערכה נאמנה לכל החיל הרפואי הגדול והנפלא, אשר באומץ-רוח עילאי ובמסירות והקרבה לאידיקע עמד על משמרתו. משמרת הקודש של הרפואה וההצלחה, וביצע את עבודתו באמונה ובשקידה לתהילת כל הנוקדים לו ולתפארת המדינה.

לכל אחד ואחד במחנה הרפואי הדגול הזה מגיעה ההוקרה. לרופאים, לחובשים, לאחיות, לאנשי מקצועות העזר, לעוזרי הציוד, לעוזרי המשק; לנושאים על כתף, למוכילים ברכב ובגלגל, ולכל המתנדבים בעם, אשר לא משו מקרב המחנה יומם ולילה; לחיל הרפואה של צה"ל, ליחידה לשעת חירום כמשד הבריאות, למגידוד-אדום, לכל בתי-החולים במדינה, בצפון, במרכז ובדרום, ובמיוחד לשלושת בתי החולים: צפת, רמב"ם ונהריה. שגורל המערכה קבע אותם כראשונים לקליטה, לטיפול ולהצלחה. לכולם לכולם הברכה, ההוקרה והתודה.

כבר נאמר שמבצע "שלום הגליל" הוא מיוחד במורכבותו, שול ובקרבנות הקשים שלו, ונדרשה גם הערכות מיוחדת במערכת הבריאות לקראת המבצע הזה. ואכן יכולים אנו לציין ללא התייחסות, שאומנם היתה הערכות נאותה והולמת את

על המספרים הנ"ל. אני בטוח שכבר בימים הקרובים נצליח להוסיף את כל המספרים האלה ואת כל תעמולת הוועדה נגדנו, ונצליח לקצץ את רגלי הכוב הזה ולמחוק אותו מדעת הקהל בעולם.

רק היום קיבל קצין הרפואה הראשי של צה"ל, הד"ר ערן דולב, מכתב מאת קצין הרפואה הראשי של מפקדת יוניפי"ל בדורס לבנון. הקולונל השבדי ווסטלינג, ובו הוא אומר, ואקרא רק את המשפט הראשון: "אני רוצה להביע לך הערכה וסופוק מלאים מהפעולה של חיל הרפואה של צה"ל בכל המצב הזה", והוא גם מציע את עזרתו להבא.

לכן אני מקווה, שהמחאה שלנו תגיע לצלב האדום הבין-לאומי בזינבה, ואנחנו נקבל מהם הודאה של אמת על מצב ההרוגים והפגעים בדורס לבנון.

ראגנו נתונה כעת לבעיות הבריאות של יישובי לבנון במוכן רחב יותר, מבחינת הרפואה המונעת והאפידמיולוגית. עם הפסקת האש הקמנו צוות פעולה מיוחד, שמתפקידו לפעול בלבנון בתחום בריאות הציבור ומניעת התפרצויות אפידמיות. חברי הצוות הם: הפרופסור מ' שני, מנהל בית-החולים תל-השומר; הד"ר ש' פנחס, מנהל בית-החולים "הדסה" וירושלים, שהוא גם יושב-ראש הצוות; הד"ר מי רוח, סגן קצין הרפואה הראשי לצה"ל; הד"ר ד' מיכאלי, מנהל בית-החולים איכילוב; הד"ר א' פורת, מנהל היחידה הרפואית של קופת-חולים הכללית, והד"ר ט' שוורץ, מנהל היחידה האפידמיולוגית במשרד הבריאות. יועצים להם: הפרופסור גונדרס, יושב-ראש המחלקה לאקולוגיה רפואית של האוניברסיטה העברית בירושלים, הפרופסור שובל, מנהל המעבדה לבריאות הסביבה ב"הדסה" וירושלים, והד"ר קק, מהמחלקה לרפואה קהילתית ב"הדסה" וירושלים.

תפקיד הצוות הוא לסייע לקציני הרפואה, לאזרחים ולרשויות מקומיות בפעולות למניעת מחלות ומגפות בלבנון, והוא כבר פועל בלאו התנופה. הצוות כא למסקנות בנוגע לבעיות העיקריות הצפויות בבריאות הציבור: אפשרות התגברות של מחלות זיהומיות באוכלוסייה כתוצאה מהנזק הניתוק באספקת מים; אפשרות התגברות מחלות מעיים אצל ילדים; התגברות מקרי הפוליו; אפשרות גידול בהעברת מחלת הטיפוס כשטח כתוצאה מהמשבר הזמני באיסוף האשפה והתרכות העכברים בבניינים ההרוסים; אפשרות התפרצות המלריה באזור עמק-בקע — המידע מראה כי באזור יש תנאים פוטנציאליים לקיום המחלה; אפשרות התפרצות של מחלת דלקת-עיניים, המתגלה לעתים כתפרצות אפידמיולוגית; וכן אפשרות להתפשטות הכלבת, שכבר קיימת באזור כתוצאה מהתרכות בעלי חיים משוטטים. עד היום לא קרו אירועים אלה, ואנו עושים הכול למנועם.

הצוות המליץ לעשות פעולות מיידיות לשיקום מערכות המים המוכלרים ולחייקן המערכות הפגועות; להקמה מיידית של שירותי תברואה עירוניים, לרבות איסוף אשפה; לבצע חיסון נגד פוליו בקבוצות גיל בסיכון גבוה, ולהרחיב את תוכנית החיסונים בחיסון המשולש בקבוצות הגיל המתאימות; להכוונת הטיפול והמנעה של מחלת הכלבת; להכוונת שירותים לחולים אשר איבדו את הקשר עם השירותים הקודמים; ולהקמת שני צוותות של מומחים שמתפקידם יהיה להצביע על כל נזק לתשתית בריאות הציבור, בעיקר בסניטציה ובאספקת מים.

עלי לציין, שהצוות מצא כי המצב הכללי בתחום בריאות הציבור אינו כה חמור כפי שמציירים אותו כלי התקשורת העוינים לישראל. בעיר צידון קיימים שמונה בתי-חולים המכילים בין 300 ל-350 מיטות, ועם תחילת הקרבות הקימה

כן ארגנו משלוח של סיוע רפואי לנפגעי המלחמה בלבנון, על-ידי ארגון שיירה מיוחדת של 30 כלי-רכב, לרבות 20 אמבולנסים של מגן-דוד-אדום שהובילו ציוד ותרופות בכמויות גדולות: כ-60,000 זריקות וקפסולות אנטיביוטיקה, לרבות פניצילין, סטרפטומיצין וחומרים חדשים לילדים ולמבוגרים; חומרי הרדמה ניתוח — בודיקות ובנחלים; תרופות למחלות עיניים; תרופות נגד זיהומים וכאבים, חיסונים ואינסולין; בלוני חמצן, חומרי חישה ותמיסות לעירור; אלפי פדים של גאזה ומאות קילוגרמים של צמר-גפן; אביזרי-ניתוח, חומרי חיסון וניידת-דם בשווי כולל של כ-200,000 דולר; ומלאי תרופות וציוד רפואי ארוז ומוכן למשלוח במקרה הצורך.

תכננו את השירותים בכוח-אדם רפואי, רופאים מומחים, ביניהם פרופסורים ומנתחים בכירים ממערכת הבריאות בישראל, נמצאים בכל אזור בדורס לבנון, לרבות הערים צור וצידון, מסייעים בפעולות הרפואיות, ולידם מסייעים עוזרים, חובשים ואנשי מקצוע אחרים. כן נתנו תשומת-לב לטיפול מיוחדים. 15 חולי דיאליזה מקבלים טיפול קבוע, כמה פעמים בשבוע לא אחד, בבתי-חולים בישראל. אשה לבנונית נמצאת בטיפול בבית-חולים בישראל לצורך ניתוח להוצאת גידול כמות. לילד לבנוני נעשה ניתוח לב פתוח. אשה עברה ניתוח קיסר וחולי כוויות מקבלים טיפול בבתי-החולים בישראל.

מנכ"ל משרד הבריאות פועל עם גופים מקומיים ובין-לאומיים למטרת שיקום ובנייה של בתי-החולים בצור ובצידון הטעונים שיקום, כדי לתגבר את תשתית האשפוז על יסודות של קבע.

משרד הבריאות גם הקציב 600,000 שקל לעזרת בתי-החולים בלבנון לצורך שלומים רחופים שונים, ואני גם פנית לצלב האדום הבין-לאומי בזינבה בתביעה לשתף אותנו ואת מגן-דוד-אדום שלנו בכל פעולות הסעד הרפואי והכללי.

כידוע לכם, אין הצלב האדום העולמי מזכה את מגן-דוד-אדום בהכרה רשמית, והסמל שלנו עדיין איננו סמל מוכר, כפי שמוכר הסמל של מדינות האיסלם "הסהר האדום", או "האריה והשמש האדום" של ארצות המזרח הרחוק. חשבנו לנכון לתבוע בהודעה זו את שיתוף הפעולה המלא, ואנו מקווים להיענות הפעם בחיוב, אם לא להלכה הרי לפחות למעשה.

יש לנו חשבון ארוך עם ארגון הצלב האדום. היחס שלו כלפי ישראל וכלפי מגן-דוד-אדום בישראל במשך כל השנים הוא יחס של אפליה גלרית, ואת החשבון הזה אנו עוד נערוך בימים הבאים.

היום אני רוצה להביע את מחאתנו הנמרצת ואת הודעונונו מהפצת הדיכוי ומספרי הוועדה שהפיץ הצלב האדום בכל העולם על 10,000 הרוגים ופצועים ו-600,000 פליטים, בגלל הקרבות שלנו בלבנון. אין לזה שחר. זוהי דיכוי רעה, מגמתית ומרושעת, המכוונת למטרה אחת בלבד — להכפיש את צבא-ההגנה לישראל ולפגוע בשמה ובתדמיתה של מדינת ישראל.

הנוק שנגרם לנו על-ידי הצלב האדום הוא חמור מאוד, ואנו תובעים ממנו לחקן את המעוות שעשה לנו ולפרסם את האמת. לפי כל הבריקות והחקירות שנעשו על-ידי כל הזרועות שלנו, לא מגיע מספר הנפגעים אפילו לכדי 10% מהמספרים שהפיץ הצלב האדום הבין-לאומי. היום קיבלנו ממשרד הביטחון, מספרים חלקיים, אשר אומתו עם הצלב האדום במקום, עם רופאים מקומיים ועם צה"ל, ביחס למספר ההרוגים בדורס לבנון. המספרים אומרים: בנכבדים — 10 הרוגים, 400 הרוגים בצור — 50 הרוגים ובצידון — 400 הרוגים. על מחנות הפליטים עדיין אין נתונים מלאים, אבל המספרים אינם עולים

חוברת ל' ישיבה ק'

— סקירת שר הבריאות על פעולות משרדו: הצעת חוק הבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות (הוראת שעה) —

הפצע שנפער במלחמה הזאת הוא עמוק. הגלגלתו תהא קשה. אנשי הרפואה שלנו יכולים לתרום תרומה חשובה במישור ההומני. אך אירמח רק זאת: בלא שנפיק את מלוא הלחץ המדיני, חוששני שעבודתם היקרה מפז גם היא לא תועיל.

חברי הכנסת, טענה לי לשר הבריאות לא על כך שהוא עלה כאן היום וגולל בפנינו את הפרובלמטיקה הכרוכה בעמידת המערך הרפואי בתנאים של המלחמה, יהא והיוכח על המלחמה עצמה כפואי יהא. אם חשב שר הבריאות שהדיון רוחק והוא צריך להיערך היום, זה היה צריך להיות הנושא. פעם אחת בשנה יש לנו דיון על פעולת משרד הבריאות ועל חקציב משרד הבריאות. המערכת מלאה בעיות, סבוכה, דורשת התמודדות של הכנסת עם העציות כשעלצמן. אינאפשר לעשות את שני הדברים כנשימה אחת. לכן אלך בכל זאת על-פי מצוות סדר היום ואומר את דברי על הסקירה של השר, כפי שקיבלנוה בכתב.

עמידת המערך הרפואי במשימת המלחמה היתה, ככל הנראה, עמידה ראויה להרבה שבחים. אני משער לעצמי שהתגלו גם לקיים ומחוללים, אבל הסך-הכול רואי מעיד על רמה נאותה של הרפואה הציבורית שלנו. מערך רפואי זה נבנה ונוקם כמשך עשרות בשנים, והוא זכר לתקופות של תנופת פיתוח, שאחת מהן היתה דווקא כעשור שקדם ל-1977. גם אז לא חסרו ליקויים, אבל חוששני שמאז נבלמה תנופת הפיתוח, ואנחנו לא נוכל עוד הרבה שנים לחיות על הפירות של תקופות קודמות.

להערכתי, יש ארבעה מאפיינים ביקורתיים של עבודת משרד הבריאות בשנים האחרונות. המאפיין הביקורתי הראשון — ריב פוליטי עם ההסתדרות על גבה של קופת-חולים, על גסם של חולים, על גבה של המערכת הרפואית. ליקוי שני — נסיגה בתחומים חשובים במערכת הבריאותית ואי-התקדמות מספקת בתחומים אחרים, שנובעות מצמצום חקציבי וממחללים, ביניהם מחללים חמורים כתחום מדיניות הבריאות וארגונה. ליקוי שלישי — נסיגה חמורה במיוחד בתחום הפיתוח של מערכת הבריאות. והליקוי הרביעי הוא שורה של עיוותים, שגיאות, ליקויים בחוליות חשובות במערכת, הנוגדים מגמות של דמוקרטיזציה ושל הומניזציה ברפואה. על כמה מהם אשתדל לומר כמה דברים בקיצור האפשרי.

לא ארחיב דברים על היחסים שבין משרד הבריאות לבין קופת-חולים, אני בטוח שבחברים אחרים מסיעתי יעשו זאת. לא ארחיב דברים על האנרגיה המושקעת בהכנת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, תוך עימות הרף עם הגורם הבריאותי, שמבחינת מלחמות הוא מספר 1 במדינה, ומבחינת אחרות — מספר 2. אבל בינתיים, עס שנועד את חוק ביטוח בריאות ממלכתי עדיין חי או שבך חיים לכל חי במחכנת הזאת, והאם לא דרושה לו מתכונת אחרת, בינתיים יש שאלה כיצד המערכת פועלת. והשאלה הזאת מותנית בשאלת ההשתתפות של הממשלה בחקציבי קופת-חולים בכלל, והכללית במיוחד. זאת השאלה הקריטית, ועל כך אומר בקיצור כמה דברים.

רבותי חברי הכנסת, בארצות שונות יש שיטות שונות להשתתפות הממשלה במימון הוצאות הבריאות. יש ארצות אחרות שיש בהן קופות-חולים, וקופות-החולים בדרך כלל מממנות את עיקר חקציבן מגביה מהמעבידים ומהעובדים. בצרפת 77% מתקציב מערכת הבריאות של קופות-החולים נגבים מהמעביד, 16.6% מהעובדים, והשתתפות הממשלה — 6.5%. בהולנד תרומת המעבידים והעובדים היא 87.5%, הממשלה — 6.6%. ורומת שלנו מצד אחד איננה נותנת להעלות את המס המקביל ולהגדיל את הנטל על המעבידים, ומצד שני היא אינה מגדילה את החלק שלה. ואז התמונה היא,

ישראל בתייחולים שדה לתגבור השירותים המקומיים. ככל בתייחולים נמצאים כיום 300 פצועים. 300 פצועים אחרים קיבלו טיפול ונשלחו לבתיהם, ומאז הפסקת האש עוסקים השלטונות המקומיים בחד עם צה"ל באורח אקטיבי בחיקוק התשתית, בחידוש השירותים הציבוריים, באיסוף אשפה, באספקת מים ובטיהורם, באיסוף עפר ובכנייה מחדש של כל שירותי הטיפול הראשוני.

בצור מופעלים היום שני בתייחולים ובהם כ-120 מיטות, וכן נמצאים ועובדים בעיר 50 רופאים מקומיים. העיר צור סבלה, יחסית, נזקים מוגבלים בשירותים העירוניים ובתשתית התברואית. אספקת המים הסדירה כבר נמצאת בתהליך שיקום, ושאר השירותים העירוניים, כמו סילוק אשפה, כבר מתפקדים. גם מספר חסרי הבית אינו גדול.

בנבטייה קיימים שירותים מתמשכים בשיתוף עם המקורות הישראליים, ולא נראה לצוות שיש שם בעיות מיוחדות. אך דאגתנו נתונה להתפתחויות שליליות העלולות להיווצר בעתיד, כי בלבנון היתה בשנת 1977 התפרצות חולירע. קיימת שם מחלת הפוליו, כי לא כל האוכלוסייה חוסנה נגד פוליו. קיימות שם מחלות מעיים בסיכון גבוה, במיוחד אצל ילדים ותינוקות כמחנות הפליטים. קיימות מחלות עיניים, מחלות זיהומיות וכלכת במצב של מגפה. ניתן להניח שהמצב הכלתי-יציב הנוכחי והנוקם בתשתית הסניטרית, שנגרם כתוצאה מהקורבנות, עלול להוביל להתפשטות מוגברת של המחלות האלה. על כן התארגנו לביצוע כל הפעולות שמניתי לעיל בזריזת רחופה.

חברי הכנסת, זהו סיכום היערכותנו במבצע, ונראה לנו שמערכת הבריאות עמדה במבחן הימים הקשים האלה. יהי רצון שמדינת ישראל ומערכת הבריאות לא יעמדו עוד לעולם במבחנים כאלה.

חברי הכנסת, היום הוא יום ראש חודש, ורדצה אני לחזור גם מעל כמה הכנסת על תפילת היום שאמרנו אותה הבוקר: "ראש חודשים לעמך נתת, זמן כפרה לכל תולדותם, בהיותם מקריבים לפניך זבחי רצון לכפר בעדם. ויזכרון לעולם יהיו ותשועת נפשם מיד שונא".

היורר מ' כהן-אבידב:

תודה לכבוד שר הבריאות. חברי הכנסת, אנו עובדים לדיון זה הוקצו שעתיים. ראשון הנואמים חבר הכנסת יאיר צבן. אחריו — חברת הכנסת שרה דורון.

יאיר צבן (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כרצוני לשגר מכאן כרכת ישריכנו לכל המערך הרפואי, הצבאי והאזרחי, חובשים ורופאים, אחיות ונהגי אמבולנסים שעשו כל שבאלי ידם להציל חיים, לחבוש פצועים.

אינני מתכוון לתפוס טרמפ על הדיון הזה כדי לומר את אשר יש לי לומר על המלחמה בלבנון.

שרה דורון (הליכוד):

זאת תעשה בישיבת הסיעה שלך.

יאיר צבן (המערך):

יש בלבי הרבה ביקורת, ובצד הביקורת הקשה הרכנת ראש בפני גלויים אנושיים מופלאים מצד אנשי הרפואה שלנו. הן כלפי לוחמינו והן כלפי נפגעים מן הצד השני. ואוסף רק תקווה, כי אנשי הרפואה שלנו יצדיקו את כל שתולים בהם עתה בניסיון להציל כול שניתן להציל ולהושיט יד עוזרת למי שניתן להושיט לו מקרב האוכלוסייה האזרחית הלבנונית והפלשתינאית, שלא לדבר כמובן על פצועינו, הנאבקים על חייהם ועל בריאותם.

אני רוצה להקדיש כמה משפטים לתחום מסוים — ואולי אצטרך להסתפק רק בזה — והוא תחום הקשישים, תחום הגריאטריה. מפני שהשאלה הזאת החרפה מאוד בשנים האחרונות. אוכלוסיית הקשישים שלנו גדלה: בשנת 1949 רק 3.7% מן האוכלוסייה שלנו היו קשישים, כיום עומד שיעורם על 9.7% ב-1985 יגדל שיעור הקשישים מעל גיל 75 ב-44%. לא נערכנו לכך, ואני מציע לחבר הכנסת לעיין בדוח האחרון של מבקר המדינה. יש שם ביקורת נוקבת וחריפה על משרד הבריאות בתחום הזה. והביקורת אינה אומרת הכול, כי אני פענחתי מתוך הנתונים שלהם את הנתונים הסופיים, ואומר כך: ב-1971 היו 18.6 מיטות על כל 1,000 קשישים מעל גיל 65; ב-1974 עלה המספר ל-19.4; ב-1979, כעבור חמש שנים בלבד, ניכרה ירידה חלולה ל-14.4, ירידה של 26% במשך חמש שנים. אינני צריך לומר כמה מליצות נשפכו באולם הזה בנוסח "אל תשליכני לעת זקנה", מצד הקואליציה ומצד האופוזיציה גם יחד, בנושא הזה של הגריאטריה.

הכנסת הזאת קיבלה חוק ביטוח סיעוד. אדוני שר הבריאות, אני יודע שלא אתה אחראי לביצוע החוק, אלא עמיתך שר העבודה — או עמיתך שר העבודה, כי היו לך הרבה עמיתים במשך השנים הללו, ואיני יכול לומר על זה "כן ירבו" — אבל יש לך אינטרס ישיר בחוק הזה. כמאגר של הביטוח הלאומי. בסעיף של חוק ביטוח סיעוד, כבר הצטברו מיליארד וחצי שקלים. וישבת ועדת מן, שקיבלה כתב מינוי לשנה בלבד וזה הסתיים לפני שנה; עומד בית-חולים איינוברג ביפו. שהשדה שלו מוכן. יש תכנונים, יש מחשבות. איך ייחכן שלא לעשות את הדברים הברורים מאליהם? חסרות 500 מיטות גריאטריה בחיפה; מערכים שחסרות 1,000 מיטות באזור המרכז-תל-אביב; מיטות גריאטריה חסרות גם בירושלים, ואינני רוצה לומר מה דמות המיטות הגריאטריות במסודות הפרטים, לפחות בחלקם. איך ייחכן בדברים המוסכמים, שלא שהם בבחינת כדורים לחלוטין — גם לגבי ועדת מן — עלה התחיל להניח את התשתית? הרי אנחנו יודעים, שאם היום יתחילו לבנות בית-חולים גריאטרי, רק בעוד ארבע-חמש שנים יתכנו אותם.

אינני רוצה לפגוע בתושבי גרנלנד, אבל אני מציע שלא נאמר מצד אחד "אל תשליכני לעת זקנה" ומצד שני נאמץ לעצמנו נורמות אסקימואיות ביחס לדור הקשיש.

רבותי, אני מצטרע על שאין לי אפשרות לומר דברים גם בקשר למערכת האשפוז לחולי נפש, גם בקשר לשירותי בריאות הציבור שנמצאים בנסיגה, הן מבחינת אחוז התקציב המופרש להם והן מבחינת התפעול.

אני מציע לקיים בכנסת הזאת דיון מיוחד על מצב שירותי הבריאות והרווחה במגזר הערבי. יש כאן דברים קשים שאנחנו חייבים לתקן אותם.

אני רוצה לומר, שאנחנו מוכרחים לעגן בחוקים מערכות בקרה למערכת הבריאות, שתהינה כלתי חליות, מפני שהמערכת הזאת, כאשר היא חוקרת את עצמה, נחשף רק חלק מן האמת, חלקים חלקי קטן. הלך שם שלי מפרשת ראובן מעיין שבאופן עקרוני אני חושב שההכרעה בנושא לגופו של עניין היתה נכונה — הוא, שאופן פעולת הוועדות, אופן הרכב הוועדות, אופן מינוי הוועדות הוא כזה, שאינו עומד בפני הביקורת. הוא חייב להיות מתוקן והמערכת חייבת להיות מבוקרת על-ידי גופים מקצועיים, שאופן מינויים והפעלתם הוא כלתי חלוי. אנחנו חייבים לעגן את הדברים האלה בחוק, וככל שנקדים כן ייטב.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת יאיר צבן. רשות הדיבור לחברת הכנסת שרה דורון, ואחריה — לחבר הכנסת אליעזר אבטבי.

שאצלנו הנטל על המעבידים הוא 41% בלבד, על העובדים — כ-20%, על הממשלה — 13%, ושום מחיטיקאי לא הצליח עדיין לעשות מכל אלה 100%. לכן יש גירעון בשיעור של 26% לערך.

כאשר אני בא לבחון את שטחי הפעולה השונים של משרד הבריאות, ואני צריך להיעזר בסקירה שהגיש השר, אני רוצה לומר בכל הכבוד — ואני אומר זאת בפירוש לא רק לכתובתו של שר הבריאות, נתקלתי בתופעה זו גם בסקירות של שרים אחרים, ואיני אומר שזה התחיל עכשיו — שאני חושב שהסקירות האלה אינן ממצאות את תפקידן. אני חושב שאנחנו חייבים להנהיג נורג, שבכל סקירה שנחית של שר על משרדו ייאמר מה היתה תוכנית העבודה לפני שנה, מה ממנה בוצע. כמה עלה מה שבוצע, מה לא בוצע, מדוע לא בוצע, ומה הן התוכנית לשנה הבאה בכל תחום ותחום. אינני חושב שזאת שיטה פרלמנטרית נאותה, שאנחנו נעסיק את עצמנו בבכירה במעשים, כשבהנהלת משרד הבריאות החומר מצוי בהישג יד, או על כל פנים עליו להיות מצוי. וכאשר אני לוקח סקירה ורואה, שעמודים שלמים בה מועתקים משנה לשנה, ממש כך, ואני אחראי למה שאני אומר, אינני יודע לשם מה אני צריך את זה. האם זה נחוץ בשביל להגדיר שוב ושוב מה הן מטרות רשות האשפוז? אלה דברים תקנוניים קבועים, אפשר לקבוע את התקנה, את המטרות, את היעדים הקבועים של משרד הבריאות כנספח קבוע לחוכרת. מה שאנחנו רוצים לראות הוא מה היתה תוכנית העבודה, מה בוצע, כיצד בוצע, מה לא בוצע, מדוע לא בוצע. על כך אין לנו תשובה בסקירה הזאת.

אני רוצה לומר, שכנסת כל הישג הפיתוח שהנך השר שוטק בשנים הללו יוזמו על-ידי קודמו, חברי ויקטור שם טוב. אין בכך כל פגם, למעשה זה לא יכול להיות אחרת. ליוזם, לתכנן, להשקיע, להקים פרויקט רפואי רציני — זה לא עניין של שנה, לא של שלוש שנים, לפעמים זה גם דורש יותר מארבע-חמש שנים. אני רק שואל היכן רחמי של השר שוטק לגבי יורשו. מה הוא יתחנן. כי עם תקציב פיתוח ועם תוכנית פיתוח כפי שמגישים כאן — רחמי רחמי על השר הבא.

היתה תופת פיתוח. תקציבי הפיתוח נמצאים בנסיגה. ב-1970, 12% מתקציב משרד הבריאות הוקדשו לפיתוח. היתה עלייה חלולה, וב-1975 הגיעו לשאי שהנהיג גם אותי, יכול להיות אפילו שהוא אינו סביר, ל-37%. ב-1981 ירדנו ל-10.6%. ב-1982 — ירידה חלולה ל-7.1%. איננו יכולים לנוח על זרי רפנה. מתפשט בארץ מיחוס כאליו יש בארצנו עודף מיטות לאשפוז. במקומות מסוימים, לצרכים מסוימים, יש עודף מיטות. ואני רוצה לומר לחברי הכנסת, שב-1970 נקבעה נורמה של 3.5 מיטות ל-1,000 תושבים; ב-1974 צמצמו את זה קצת, ל-3.3 מיטות ל-1,000 תושבים. היום אנחנו עומדים על נורמה של פחות מ-3 מיטות ל-1,000, נפשות, ובאזורים מסוימים, כמו בתל-אביב או בדרום — הרבה פחות מכך.

כאשר אני לוקח את הנתונים הבין-לאומיים שכלולים בהצעת התקציב של משרד הבריאות ואת הנתונים של ארגון הבריאות הבין-לאומי, אני מסמיק קצת מכוש: מבחינת הסך-הכול של המיטות, לא רק מיטות כלליות, אנחנו מפגרים במספר המיטות ל-1,000 נפשות לא רק אחרי ארצות אירופה, אלא אפילו אחרי כמה מדינות שנחשבות לשייכות לעולם השלישי. יש מקומות שיש בהם עודף, אבל יש מקומות שיש בהם מחסור; יש סקטורים שיש בהם עודף, יש סקטורים שיש בהם מחסור. בסך הכול אנחנו זקוקים עוד לתוספת פיתוח גדולה, אבל היום אנחנו לא חשים כזה. אם משרד הבריאות לא ינקוט בשנים הללו ממש — השנה, בשנה הבאה — תגופת פיתוח מחודשת, נחוש את התוצאות היטב על בשרנו בעוד חמש שנים, בעוד עשר שנים.

שלמה הלל (המערך):

אם את מדברת על החוק — החוק אינו תואם את מה שאת אומרת. אם את מדברת על המציאות — יש הודעה שלך נגד הודעה של בית-חולים רמב"ם.

שרה דורון (הליכוד):

סליחה, זו הודעה על סמך דברי הד"ר משיח. אני מבקש משר הבריאות בדברי תשובתו לאשר את דברי הד"ר משיח כפי שהכאתי אותם כאן.

שלמה הלל (המערך):

גם לפרש את החוק, וגם לומר אם זה נכון מה שאמרת או לא. החוק אינו מתיר השתלות עור, אלא במקרה של סכנת נפשות.

שרה דורון (הליכוד):

בסדר, אני מציעה שנקרא שוב את החוק. חבר הכנסת הלל, מילא הפרעה אחת אבל לא הרבה הפרעות.

שר הבריאות א' שושטק:

החוק הוא חוק, אבל — — —

שלמה הלל (המערך):

לא, סלח לי. החוק אינו חוק, זה החוק שקיבלנו פה בכנסת.

שרה דורון (הליכוד):

את אלה שמשימים ואומרים עובדות כלתי מבוססות וכלתי נכונות — — —

שבח וייס (המערך):

את זה אומרים רופאים של בית-חולים רמב"ם.

שלמה הלל (המערך):

קראי את החוק. מה כתוב בחוק?

שרה דורון (הליכוד):

אני באי את החוק ונקרא אותו יחד, תהיה לנו הזדמנות בשבוע הבא.

אדוני הוישכ"ראש, אני מבקשת את הגנתך.

היורר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת הלל, אני מבקש ממך ואני פונה אליך. חבר הכנסת צבן, גם אליך אני פונה בבקשה שלא להפריע. אני פונה גם אל השר.

שלמה הלל (המערך):

אני מציע לך לפני שאת אומרת דברים, לבדוק את החוק. החוק מתעלם מאותם מקרים שאין עמם סכנה.

שר הבריאות א' שושטק:

איפה היתה הודעה כזאת?

שלמה הלל (המערך):

אני חוזר ואומר, שהחוק מתעלם מאותם מקרים שאין עמם סכנת נפשות, וזה ידוע לכם בוודאי.

שר הבריאות א' שושטק:

זה מוזר מאוד.

שרה דורון (הליכוד):

חבר הכנסת הלל, האם בסיעתך לא נותנים לך לדבר, שאתה צריך להפריע לי על חשבון זמני?

היורר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, אני באמת מבקש מכם. אני פונה אליכם בבקשה לאפשר לחברת הכנסת דורון לדבר. חבר הכנסת הלל, חברת הכנסת דורון נמצאת על במת הנואמים, חזקה עליה שהיא בדקה את זה. היא אומרת מה שהיא אומרת, וזכותה לומר

שרה דורון (הליכוד):

אדוני הוישכ"ראש, כנסת נכבדה, גם אני, בראשית דברי, רוצה להביע תודה והערכה לכל המערכות הרפואיות והפארא-רפואיות, הן בעורף והן בחזית, שעושות ועשו מעל ומעבר למצופה ומנעו על-ידי טיפול יעיל, מהיר ומסור קורבנות חיים ונזקים בריאותיים, שאלולא הטיפול המהיר והמידיי בו במקום ייתכן שלא ניתן היה לתקנם. אני חושבת שאנחנו אחת המדינות היחידות, שאצלה בחזית נמצאים לא רק המפקדים, כי אם גם הרופאים, החובשים וכל הצוות הרפואי המלווה אותם, ולדאבוננו גם בקרבם היו לנו קורבנות.

אני רוצה לדחות בהזדמנות זאת כשאת נפש את ההשמצות חסרות השחר על חוסר ההומניות, כביכול, של צה"ל בכל השייך לנושא. אני רוצה לתת דוגמה אחת מוחשית: כיום חמשי הייתי עם ועדת הפנים בחצביה. במקום ישנו מפקד דרוזי, סגן אלוף, והוא אמר לנו שהוא הגיע לשם ביום השני או השלישי של הקרבות ומצא שם שני חיילים סורים פצועים בתעלה. הם אמרו שהצבא הסורי אמר להם: בעוד יום — יומיים נחזור ונאסוף אתכם. הוא הזעיק את צה"ל, צה"ל — תוך כדי הקרבות — שלח הליקופטר לפנות את שני הפצועים הסורים ולהביא אותם לטיפול רפואי בישראל וכך ניצלו חייהם. חזרה יותר מכול שעולם העוין אותנו מפין על ישראל סיפור וזוהי ושקרים גסים: אבל שדברים כאלה נשמעים ונאמרים על-ידי אנשים החיים כאן ומכירים את המערכת ואת ההתנהגות של צה"ל על כל חילותיו, ובתוכם חיל רפואה, שהם יכולים לתת יד להשמצות האלה, על כך אני מתקוממת.

כנראה יש אנשים הנהנים מהפצת בדותות והשמצות. שמענו שמפיצים שמועה כאילו חסר עור להשתלות בגלל חוק האנטומיה והפתולוגיה. זה שקר ורעות רוח. החוק מתיר השתלות, ואין כל מחסור, ואת שמעתי מפי הד"ר משיח הבקיא בנושא. אין כל מחסור בכל איבר להשתלה. להיפך, לפני כניסת חוק האנטומיה והפתולוגיה בוצעו כארץ 30 השתלות של כליות, בשנה שעברה בוצעו, דומני, קרוב ל-150. אבל יש אנשים שרוצים להתמודד, להשמיץ, להקניט, ואם העובדות אינן תואמות — — —

יאיר צבן (המערך):

אנשי בית-חולים רמב"ם אמרו את זה.

שרה דורון (הליכוד):

אין לזה שחר, ואני רוצה לומר את זה לפרוטוקול מעל הבמה הזאת: אין זו אמת, ואנחנו זורעים רוח רעה ואווירה קודרת בקרב קרובי משפחה של פצועים. זהו שקר.

שלמה הלל (המערך):

בעניין השתלות עור, לידיעתך, החוק מדבר רק על מקרים שמדובר בהצלת נפשות, והחקיקה שהצענו או לאפשר השתלת עור בכל מקרה לא נתקבל על-ידי הכנסת, כך שהמצב הזה נשאר.

שרה דורון (הליכוד):

סליחה, מפי רופאים בכירים — אין מקרה אחד שהיה צורך בהשתלת עור, והדבר לא בוצע. אני רוצה שהדברים האלה יהיו ברורים.

שבח וייס (המערך):

אבל היתה הודעה שפורסמה על-ידי בית-חולים רמב"ם.

שרה דורון (הליכוד):

נאמרו הרבה דברים, דובר על 600,000 פליטים. נאמרו גם שקרים, וזה בין השקרים, והם מתחילים להיות שקרים מוסכמים.

השר על גישה חדשה של תוכנית כוללת ופיתוח במקומות שיש בהם צורך ולא פיתוח לשם פיתוח. לא רק שהפיתוח עולה כסף רב, אלא כפי שראינו בבית-החולים "שערי צדק" בירושלים, כשמתחילים יתר על המידה, אחר כך אין כסף להחזקה. ואז בא אותו גל של חוסר אפשרות להחזיק את כל המוסדות היפים, המפוארים, המשוכללים שהקימונו.

יאר צבן (המערך):

חברת הכנסת דורון, בדרום יש שתי מיטות ל-1,000 נפש. זה הרבה מתחת לנורמה. אני לא רוצה להזכיר ארצות שבושה שנסתווה אליהן. איפה הפיתוח בדרום?

שרה דורון (הליכוד):

אנחנו שוכחים את הגדול הגיאוגרפי של מדינת ישראל. שאחרי הכול יש בה מספר תושבים כמו בעיר גדולה במדינה אחרת. אצלנו יש קצת עודף במרכזים מתחכמים. אתה יכול לבדוק בעולם הגדול על כל כמה תושבים יש ניתוח לב פתוח, וכל אותן מערכות יקרות שאנחנו מקיימים כאן ללא צורך על ידי כפילויות ותחרות של מוסד זה במוסד זה — תל-השומר, ביליטון והשרון — הכול בטווח נסיעה של רבע שעה. בשום מקום בעולם לא קיים דבר כזה. שמושקע הון עתק בצידור, במכשור מתקדם, בצוותים מיוחדים, כשכטנות נסיעה של רגעים ניתן להגיע ממקום למקום. כואו לא נשכח את המרחקים הגיאוגרפיים הקיימים בארץ.

במצוקות התקציביות שהמערכת הבריאותית, כמו כל המערכות במדינה, נמצאת בהן, יש דברים שמשרד הבריאות בכל זאת צריך היה לנקוט כדי להוזיל את העלות. כבר דיברנו, ולא פעם אחת, על אותה שיטה הנהוגה במרבית הארצות המערביות, של תזרזוז, של שתי משמרות ושלוש משמרות. של חדרי דנטון ומעבדות העוכדים בשלוש משמרות. אצלנו יש ימי אשפה רבים מיותרים, מחזיקים חולים לפני ניתוח יומיים, שלושה וארבעה ימים לשם עריכת בדיקות, ללא כל צורך. כל כלי העזר של מעבדות ומכוני דנטון עובדים רק משמרת אחת, וגם זה בקושי.

אני חושבת שהשיטה שנוקטת במחלקת הילדים בבית החולים "הרסה" בתל-אביב, של שימת הדגש בטיפול אמבולטורי, היא שיטה מצוינת. היא נהוגה גם במחלקות אחרות ובבתי-חולים אחרים. לא רק שהיא מוזילה ומפשטת את הטיפול, היא גם הרבה יותר נוחה ונעימה לחולה ולמשפחתו. מי שראה איך משאירים ילד לבד בבית-החולים למשך לילה, יבין את היתרונות הפסיכולוגיים והנפשיים לילד ולמשפחה על-ידי מעבר רב יותר לשיטה האמבולטורית.

אני רוצה לדבר גם על נושאים מספר שבהם לדעתי לא עשינו די. איני רוצה להאשים שר זה או זה. היו גם סיבות אובייקטיביות. תוחלת החיים עלתה, אחוז הקשישים במדינה גדל ולא היינו ערוכים לכך. מוסדות למחלות גריאטריות מועטים מדי ומספר המיטות קטן מדי. המעבר מאותו מוסד למוסד אחר הוא מעבר לא טוב, משום שהמוסדות הסיעודיים — לא כולם אבל במידה לא קטנה — הם כרמה שאיננה מספקת בשום פנים את הציפיות שלנו משירות רפואי סיעודי.

שמעתי בזמני שהיו הצעות שהמיטות העודפות בירושלים, לדוגמה, תיפסקנה למיטות גריאטריות. אני מכינה גם את הנהלות בתי-החולים, שאינן ששות להגשים את התוכנית הזאת. הרבה יותר מעניין לעסוק במחקר, בקידום המדע, בניתוחים מודרניים ובטיפולים מודרניים, בו בזמן שהטיפול הריאטרי, כדרך הטבע, הוא מוגבל. אבל אין מנוס ויש להתמודד עם העניין.

אני רוצה לומר, שאם יש לי ביקורת על מערכת הבריאות, היא מתמקדת בעיקר בנקודה זו. מי שביקר בבתי-חולים וראה

את שלה. אתה תוכל להזים את דבריה. תיתן לך רשות הדיבור. חבר הכנסת הלל. אתה יכול להירשם וסיעתך יכולה לתת לך אפשרות לדבר. תוכל לומר את שלך. אני מבקש ממך.

יאר צבן (המערך):

הרופאים הופיעו פעמיים ואמרו זאת.

שר הבריאות א' שופטק:

צריך לבדוק זאת-באמת. מה זה נוגע לחוק עכשיו?

שלמה הלל (המערך):

זה בהחלט נוגע לחוק — — —

שרה דורון (הליכוד):

חבר הכנסת הלל, האם בסיעתך לא נותנים לך לדבר, שאתה צריך להפריע לי עכשיו על חשבון זמני?

היוזר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, אני באמת מבקש מכם, אני פונה אליכם בבקשה.

שלמה הלל (המערך):

אדוני היושב-ראש, כשמוסרים אינפורמציה לציבור בעניין כל כך רגיש, כדאי לבדוק אותה גם כשמדברים מעל במת הכנסת.

היוזר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת הלל, חברת הכנסת דורון נמצאת על במת הנואמים. חזקה עליה שהיא בדקה את הדברים, היא אומרת מה שהיא אומרת, וזכותה לומר את שלה. אתה תוכל להזים את זאת. תיתן לך ההזדמנות, חבר הכנסת הלל, אתה יכול להירשם וסיעתך תוכל לתת לך אפשרות לדבר. תוכל לומר את שלך.

יאר צבן (המערך):

את הדברים האלה אמרו הרופאים של רמב"ם.

שרה דורון (הליכוד):

הרופאים של רמב"ם יצטרכו לקחת את דבריהם בחזרה.

שלמה הלל (המערך):

אפשר להגיב בקריאת ביניים. זכותה לדבר חכותי להגיב.

היוזר מ' כהן-אבידב:

בבקשה, להגיב בקריאת ביניים אחת, אבל לא להמשיך את הוויכוח. אני מבקש ממך, חבר הכנסת הלל.

שרה דורון (הליכוד):

אני רוצה להמשיך ולומר, שאנחנו יכולים להתגאות במערכת הרפואית הקיימת בארץ. הייתי רוצה שנחול קצת מן האופנה שאנחנו נוסעים לחוץ לארץ לא רק לנופש אלא גם למרפא. מרבית המומחים, בין הטובים בעולם במרבית המקצועות, נמצאים בארץ. אני חושבת שיש הפרזה רבה ולא מראים הערכה מספקת לשירותי הרפואה הקיימים כאן.

אבל אם אנחנו מדברים, ובימים אלה קשה שלא לדבר על המצב הקיים, אני ביקרתי בבית-החולים איכילוב בשבוע שעבר פעמיים, ואני רוצה שוב לציין לשבח את הטיפול בפצועים, הכולל התחשבות לא רק במצבם הרפואי אלא בכל תנאי שהייה שלהם בבית-החולים. אני רוצה להגיד, שהנכונות של כל עובדי בית-החולים, גם העובדים הקבועים וגם המתנדבים, היא מעל ומעבר למצופה. המערכת ההתנדבותית שמפעמת בכל היישוב מורגשת במיוחד בבתי-החולים.

קרומי, חבר הכנסת צבן, דיבר על חוסר פיתוח, אבל במידה מסוימת ובשטחים מסוימים, לא בכולם, היה פיתוח יתר. אני יודעת שבירושלים היה חוסר תכנון. יש מיטות עודפות בירושלים ויש חוסר מיטות באזור השפלה. אני רוצה לברך את

היו"ר מ' כהן-אביב:

תודה לחברת הכנסת שרה דורון. רשות הדיבור לחבר הכנסת אלעזר אבטבי. איננו באולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת אהרן הראל, ואחריו — לחבר הכנסת דב בן-מאיר.

אהרן הראל (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חושב שטוב עשה שר הבריאות כאשר מצא לנכון בשעה זו להניח את הסקירה בכתב ולציין ולפרט בפני הכנסת את הפעולות שעושים משרד הבריאות ושירותי הבריאות בארץ בתקופת חירום זו.

אני חושב שעל ארבעה דברים מגיעות תודה והוקרה בתחום פעולות העזרה הבריאותיות בימים אלה: א. על העזרה הבלתי-רגילה שהגישו בחיילים לנפגעים. ידענו את זה ממערכות אחרות, אבל גם הפעם היתה התגייסות מעל ומעבר למצופה בתחום הגשת עזרה לנפגעים; ב. על העזרה שבצה"ל היו יכולים להגיש עזרה ראשונית כזו בשדה הקרב, שסייעה לנפגעים והצילה חייהם של רבים, יש לזכור מה שאולי אין יודעים, שחלק ניכר מאותם רופאים המטפלים בחיילי צה"ל בזמן מלחמה הם אותם רופאים אזרחיים בחיי יום-יום, אשר גייסו לשירות הבריאות של צה"ל. ג. על ההחלטה הנכונה לקיים את הוועדה העליונה, שהשר הבריאות בכהן, והחיאום בליקס המערכות היה אחד הדברים שסייעו לפעילות נכונה של מערכת הבריאות בארץ; ד. על היוזמה לשלוח עזרה לנפגעים בלבנון.

אני רוצה לומר, שעם ישראל לא יתחרט לעולם אם נהיה הומניים יותר מדברים. על עודף הומניזם איש אינו צריך להתחרט. אינני מסכים לנכונות להגן באופן טוטלי על כל מה שמתרחש, על כל מה שקורה, כי בזמן מלחמה קורים גם דברים שאין רוצים בהם. אינני מערער בשום פנים ואופן על טוהר הנשק של צה"ל ועל הנסיגות של חיילים ומפקדים שלא לפגוע באזרחים, אבל גם בעבר היה צבא ההגנה לישראל והיתה הצעקה של נתן אלתרמן: היתה הפעולה של צה"ל והיתה "חריבת חיונה" של יזהר. יכול להיות שזה הולך תמיד וזוגות וזוגות. אין להשתיק קריאות, ביקורות ורצונות, כשהם אמיתיים. יש לחפש את הדרך להומניזם מקסימלי, כאשר חרב נוגעת בחור ונשפכים דמים.

אני חושב שלמשרד הבריאות מגיעה כל ההוקרה על שמצא לנכון לשלוח את המשלחת הראשונה — ואני מקווה שהיא תגדל ותתרחב — לעזור לנפגעים באשר הם נפגעים, כשהם אזרחים, ואינני מדבר על מחבלים.

אני רוצה לעבור עכשיו לנושא של תקציב משרד הבריאות ולומר: הייתי מעוניין שחוק נקדיש כל כך הרבה אנרגיה, אדוני שר הבריאות, לביטוח בריאות. הרי בסך הכול זה נושא הנתון במחלוקת. היינו יכולים וצריכים לפתח דברים בתחום הבריאות, שרוכז עם ישראל ורוכז הכנסת מזדהים אתם. אין עכשיו צורך לעסוק בדבר שאנו מפולגים עליו או שיש לנו ריכוז לגביו.

על מה אנחנו מדברים? בעצם מדברים אנו על כך, שבמסגרת קופות-חולים מבוטחים כיום 3 מיליון מבוטחים ומעלה, שהם 77.3% מכלל אוכלוסיית המדינה ו-88.2% מכלל המבוטחים בכל קופות-החולים. אנחנו מדברים על מערכת שיש בה 3,900 מיטות ומעלה בבתי-חולים כלליים, על מערכת שיש בה 744 מיטות בבתי-חולים לסיקים ולסיעוד, 573 מיטות בבתי-חולים פסיכיאטריים, ובסך הכול כ-5,200 מיטות. נוסף על כך יש 1,252 מרפאות, 222 יחידות לטיפול שיניים, 331 בתי-מרקחת, ואינני צריך לפרט. כולנו מכירים את המערכת, ואני נגוד בין הנתונים של משרד הבריאות לבין הנתונים שאני מצוין.

בפרוודורים קשישים בסוף ימיהם, גברים ליד נשים, שוכבים בתאים לא תנאים — וזהי חרפה לצלם אנשים. אם יש דבר הוזעק לחיזוק ולשינוי יותר מכל נושא אחר, הייתי אומרת שזה הטיפול במחלות גריאטריות. יש להקדיש משאבים, לחשוב על פתרונות זולים יותר מבתי-חולים, שהם יקרים מאוד בתפעול, לטיפול במחלות שלדאכוני גם הרפואה חסרת אונים לטפל בהן. היא יכולה להקל, אך אינה יכולה לרפא את המחלות שהזמן גרמן.

נושא נוסף המטריד אותי הוא נושא המפגרים. גם בנושא זה לא מצאנו לאורך כל השנים את התשובה הנאותה לטיפול יעיל, אנשי ומקצועי באותן טרגדיות משפחתיות. לדאבוני, זה פוגע ויכול לפגוע בכל אחר מאתנו. אני מודעת על הנושא של טיפול במפגרים, וגם בכך אין התמודדות מספקת.

כאן אני רוצה לדבר בהערכה רבה על גופים וולונטריים. אני מצטערת על שאין יותר ארגונים ושכמה מן הארגונים אינם די חזקים. אני רוצה לציין לשבח לא רק את מגן-דוד-אדום אלא גם את האגודה למלחמה בסרטן, היכולה לשמש דוגמה ומופת למה שיכול לעשות ארגון וולונטרי כשהוא מאורגן בצורה יעילה, כשעומדים בראשו אנשי משק הידעים על מה ואיך להוציא את הכסף. כאן אקבל את הסכמת ידידי מהמערך, חבר הכנסת דב בן-מאיר, שהדברים שאני אומרת נכונים, ושיש לכך — — —

דב בן-מאיר (המערך):

רק שאינן מקשיבה לאגודה למלחמה בסרטן ואינן חדלה לעשן.

שרה דורון (הליכוד):

אני מוכרחה לומר שזו הערה במקומה.

שבח וייס (המערך):

ביסמרק עישן עד גיל 90 והיה במצב טוב מאוד.

יאיר צבן (המערך):

מכל הבחינות היא לא ביסמרק.

שר הבריאות א' שוסטק:

למה ביסמרק? — צירציל.

שרה דורון (הליכוד):

על כל פנים, אני אומרת שלו באותם נושאים קשים, כמו נושא הילדים המפגרים ומחלות זקנה, היו קמות אגודות וולונטריות, עם אותה כושר ארגון, עם אותה רוח התנדבות והידע לרתום אנשים רבים למבצעים אלה, והיו מתמודדות עם הבעיות — אני חושבת שהמערכת הממוסדת היתה נהנית מהעזרה הזאת והיתה משתפת פעולה במלוא מובן המלה. ניקח לדוגמה את האגודה למלחמה בסרטן. הייתי אומרת שזו הדרך. ראינו איזו רוח התנדבות קיימת בעם הזה, אם יודעים איך לכבד לקראתה ואיך לדרבן אותה.

אני רוצה לסיים בנושא מעורר יותר ממחלות זקנה. על אף שכולנו רואי נודק ביום מן הימים וכשלב מן השלבים גם לנושא וגם לגופים אלה. אני רוצה לדבר על רפואה מונעת. אני רוצה לציין לשבח שיש התקדמות בבתי-הספר. מלמדים ילדים היגיינה של הפה ומטפלים בנושא העולה לעם ישראל בסכומי עתק, וזה טיפול בשיניים. המניעה הרבה יותר זולה מן הריפוי, והייתי מבקשת ממך, אדוני השר, לרשם יתר דגש ולהקדיש יותר תשומת לב לנושא של רפואה מונעת. אני חושבת שזו דרך כלכלית נכונה וזו גם דרך נכונה לדרוג לבריאות האדם ולהקנות הרגלים נכונים כבר מגיל צעיר. אני חושבת ששיתוף פעולה בין משרד הבריאות לבין משרד החינוך בנושא זה היה יכול להניב פירות טובים.

אני רוצה להתייחס לשאלה נוספת. אני רואה כתובה מוסרית — כמי שהיה חבר בוועדת העבודה והרווחה ובדק את כל הפרסומים שהיו לגבי הטיפול של משרד הבריאות בעניין מחלת הסרטן. ראובן מעיין וכל מה שקשר בכך — לומר, שלפי מה שבדקו ולפי מה שראינו, משרד הבריאות פעל בעניין זה במלוא האחריות, והוועדה שבדקה את העניין עשתה מעל ומעבר למה שאפשר היה לעשות. אבל אני רוצה לומר יותר מזה. אני חושב שיש סכנה — שפה ושם יתעוררו רופאים שונים, המקומות השונים בארץ — שפה ושם יתעוררו רופאים שונים, לא הרופאים במשרד הבריאות ואולי גם לא הרופאים בקופות חולים, עם כל מיני תרופות, עם כל מיני רעיונות, מישוה המציא כשוויין איזו רפואה ואנשים מתחילים לרוץ ולתת דולרים ולבקש את התרופה הזאת ואת התרופה הזאת, ומפעילים לחצים על משרד הבריאות לאשר את התרופות האלה. אני רוצה שחברי הכנסת ידעו, שאחד התפקידים החשובים ביותר של משרד הבריאות הוא לימוע הסתגנות של תרופות אלה ושל רופאי אלה, ולשמור על האוכלוסייה במדינת ישראל לפי הפסיקה היחידה של אנשי המקצוע שקיימים בהרסה. בתל השומר ובבילינסון. ובכל בית-חולים אחד בארץ, ולא להרפות מזה גם אם הלחצים הציבוריים יתחזקו.

אני רוצה להוסיף משפט אחד. דווקא העובדה, שאנו רואים שמשרד הבריאות מוכן לבדוק מערכות ועוסק בנושאים שדיברתי עליהם, מביאה אותי להציע מחשבה, ואני חושב שאין מחלוקת על זה עם שר הבריאות: שמשרד הבריאות לא יהיה זה שיעפיל את בתי-החולים. אם משרד הבריאות רוצה למלא את ייעודו המלא, כפי שהוא צריך למלא אותו, עליו להיות המפקח על מערכת הבריאות. את ההפעלה, את הניהול השוטף צריך להעביר ליחידה אחת. אם נעשה את הדברים האלה, רבותי, אני חושב שמערכת הבריאות בארץ תהיה ראויה לכל ההוקרה.

ד"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת אהרן הראל. רשות הדיבור לחבר הכנסת דב כהן-מאיר, ואחריו — לחבר הכנסת אורי סגן.

דב כהן-מאיר (המעורר):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הריון על משרד הבריאות קשור הפעם בטבורו במכצע "שלום הגליל", זאת מהסיבה החשובה, שהמערך הרפואי האזרחי של מדינת ישראל שזור ומשולב במערך הרפואי הצבאי שלנו לשעת חירום. ואם כל הגורמים הנוגעים בדבר גומרים את ההלל על רמתו הגבוהה של השירות הרפואי, אשר באה לידי ביטוי הן בשדה הקרב, הן בקצב העכרת הפצועים לעורף והן ברמת טיפולי ההמשך שניתנו וניתנים לפצועים שלנו, הרי שעל כך יש לשבח את המערך הרפואי האזרחי שלנו, המסוגל לעבור הסבה מהירה ומושלמת כל כך בעזות מלחמה.

שיטה זו, שלא כמקובל במדינות העולם האחרות, חוסכת גם הוצאות רבות ומעלה למדרגה גבוהה ביותר את רמת תפקודו של הדרג הרפואי שלנו. אין כל ספק בדבר, שעובדה זו תורמת תרומה חשובה ביותר למורל החיילים היוצאים לקרב, כפי שהיא גם משרה ביטחון יחסי על בני משפחותיהם הדואגים להם בעורף. ואני מצטרף לכרעות ששיגור מכאן קודמי לכל העושים במלאכת הקודש הרפואית בחזית, בדרך לעורף ובעורף עצמו, ונשלח מכאן ברכת החלמה מלאה ומהירה לכל פצועינו.

לשמחתנו, מלחמות הן מצב חולף, ואני מקווה כי גם ספיחיה של המלחמה כלכונן ייעקרו במהרה והשקט יחזור לשרור במדינת האזרחים האומללה למודת המלחמות הזאת, ואף אנו נחזור לחיי היומיום, ובכללם גם לדאגה לתפקודם

כל מה שאני רוצה לטעון בתחום זה הוא, שאנו צריכים להשקיע עכשיו את כל האנרגיה כתיקון פגמים שיש בתחום הבריאות גם במערכת של קופת-חולים. אינני מוכן בשום פנים ואופן לומר שזו מערכת נקייה מכל רכב. יש בעיות. למשל, כאשר בא משרד הבריאות ואמר שנלך לפי השיטה של בתי-חולים אזוריים, חשבתי שזה רעיון טוב. צריך לפתח אותו, להרחיב אותו, לשכלל אותו, אבל למה צריכים אנו לעסוק עכשיו במאבקים? אם יהיה חוק ביטוח בריאות כזה, עם עוד סעיף או עם פחות סעיף, זה לא יוסיף דבר לאיש.

ולכן יש לשאול את השאלה — ואני נוטה להאמין שזה לא משרד הבריאות, שהרי שר הבריאות מבין את העניין — האם האוצר באמת מעביר את התמיכה הנאותה לקופת-חולים בנתונים שעליהם הוסכם? אני רואה שחלק התקציב של הממשלה בתקציב קופת-חולים ירד במשך השנים מאז התחיל יגאל הורביץ להיות שר האוצר. בשנת 1978/79, אז היתה ההשתתפות של הממשלה בתקציב קופת-חולים 29.7% מסך כל התקציב המוסכם, וההשתתפות ירדה בתקציב 1981/82 ל-9.7%. ואם באמת יוסיפו איזה סכום כסף שונים עליו עכשיו בוועדת הכספים, זה אולי יגיע ל-12%, מ-30% ל-12%. מדוע? מה ההיגיון בזה? יש שתי תשובות. יש תשובה אחת שיש לה כסס — אומרים שבזמן הזה עלתה ההכנסה ממש מקביל, וההחלטה לגבות יותר מס מקביל מהמעסיקים היא החלטה נכונה. ובאמת מס מקביל עלה והגיע לממדים של 45%. אבל מס מקביל והשתתפות הממשלה גם יחד לא הגיעו בשנת 1981/82 לתקציב שהיה בשנת 1978/79. ופה לא מדובר במערכת שאיננה עושה דברים חשובים.

לכן במקום להשקיע זמן בקבלת חוק כזה או חוק כזה, הכה נחפש כיחיד את הדרך איך משכנעים את האוצר להגדיל את התקציב לאותן המטרות המוסכמות בין משרד הבריאות ובין מרכז קופת-חולים. אגב, צריך לדעת שבתוך המס המקביל יש חלק שנגבה מתוך מוסדות ההסתדרות. צריך להגיע לכך שהתקציב של הממשלה בקופת-חולים יהיה סטבילי, אחוז קבוע, מוסכם מראש, שליש מהתקציב או 25%, כמה שיתחבר לפי ההסכם בין קופת-חולים ובין משרד הבריאות, ועל זה יש לעמוד כדי שלא לפגוע בשירותי הבריאות. מפני שאם שירותי הבריאות לא יקבלו את התקציב, אם קופת-חולים, המשרתת יותר משני שלישים של האוכלוסייה, לא תקבל את ההשתתפות המתאימה, לא קופת-חולים חיפגו ולא ההסתדרות תיפגע, אלא ייפגעו אזרחי מדינת ישראל, בתי-החולים של ההסתדרות, וכל אותם מכונים שפירטתי לעיל.

אני רוצה להתייחס לשאלה שנייה. אינני בטוח שאין אפליה של קופת-חולים. בדוגמה שמונחת לפני דוגמה שדברתי וקראתי בתוך הדברים, אחת השר, שהבאת לפני הכנסת, הגדיל משרד הבריאות את הרווח בשנת תקציב זאת ב-600 עובדים. תבורך על כך. חוספת של רופאים ואחיות היא רק אחד הסימנים להתפתחותו של עם. מי שמדבר על צמצומים בכוח-אדם של רופאים ואחיות, איננו יודע מה הוא שח. זה מה שחשור לנו במדינת ישראל? לכן לא כל ססמה של צמצום כוח-אדם אפשר לבצע בשירותי בריאות או בחינוך. האם אנו רוצים פחות מורים? האם אנו רוצים פחות מחנכים? צריך לצמצם מנגנון אבל לא רופאים ואחיות. אנו רוצים שזו תהיה מדינה שקולטת רופאים. האם אנו רוצים שזו תהיה מדינה שסטודנטים יגמרו בה את לימודיהם וייסעו לחוץ-לארץ?

אבל אותו ההיגיון חל. אדוני השר, לגבי קופת-חולים. אי אפשר להתווכח עם קופת-חולים ולהגיד שאנו לא נגריל את התקציב כי אנו רוצים שהיא תצמצם את המנגנון. אני רוצה שאותו כלל יחול על מערכת הבריאות. לכן אמרתי שאינני בטוח האם הוויכוח שלי הוא אתך או עם האוצר.

עליה מטעמים שאין להם ולא כלום עם שיקולים רפואיים. כך, למשל, נדרשו ארבע שנים וחצי עד אשר הואיל משרד הבריאות לאשר לקופת-החולים לגשת להקמת מרכז מרפאות חדש בתל-ברוך שבצפון תל-אביב במקום המרכז המיושן בזמנו. שאינו תואם עוד את הדרוש ואת הרפואה המודרנית. הוא הדין בהרחבתה של המחלקה האונקולוגית בבית-החולים כליניסון, המחכה עד היום לאישור משרד הבריאות שאינו ניתן, אף שתרומה בסך 250,000 דולר הועמדה למטרה זו על-ידי האגודה למלחמה בסרטן.

ונשאלת גם השאלה: מדוע זכאים בתי-החולים הממשלתיים ליהנות ממימון ממשלתי וזל לפיתוח שלהם ומקופת האוצר, ואילו את קופת-החולים הכללית מפנה משרד הבריאות למערכת הבנקאית הרגילה לקבלת המימון הדרוש לפיתוח?

ונשאלת גם שאלה בסיסית ורחבה יותר: את מי משרתת המלחמה הזאת שכמה משרד הבריאות על קופת-החולים הכללית? היכן נשמע הדבר שממשלה דמוקרטית תתעלם בפירוש — ובפירוש כך — מקיומו של ארגון המגיש שירותים רפואיים ל-83% מאוכלוסיית המדינה?

שאלות נוקבות אלה דורשות מענה דווקא עתה, כאשר הצעת חוק בריאות ממלכתית, מונחת פעם נוספת על שולחנה המחוקק של הכנסת. לא ייתכן לרון בהצעת החוק הזאת ובסעיפיה, כאשר מטרת הממשלה איננה טובתו הכוללת של העם בתחום הבריאות, אלא השגת מטרות פוליטיות של ערעור ההסתדרות, שהיא הכעלים של קופת-החולים הכללית.

על כך שמעתי כמו אחזני את שר הבריאות לפני כשנתיים שאמר, כי הוא רואה בקופת-החולים ההסתדרותית כוח פוליטי של המערך וכדעתו לעקור כוח זה משם. האומנם, אדוני השר, שמעו אחניך את אשר אמר פיך? הרי כל העולם המערבי היה מתבדל לו היתה לו מערכת כל כך משוכללת וגבוהה של שירותי בריאות — ואתה רוצה להורסה אך ורק מתוך שיקולים פוליטיים צרים?

אני קורא אפוא לשר הבריאות ולממשלה להוריד את הלחץ שהיא לוחצת באמצעות הצעת החוק — לערעורה ולהרסמה של קופת-החולים הכללית. לא תהיה תפארתכם על הדרך הזאת. עדיין לא מאוחר לשבת יחד ולעבד הצעה חדשה ומוסכמת, אשר תשיג את יעדי ביטוח הבריאות הממלכתי מצד אחד ותשמור על המרקם הנהדר של מערכת הבריאות ההסתדרותית והמערכת של יתר קופת-החולים מצד אחר. יפה שעה אחת קודם.

היורד מ' כהן-אביב:

תודה לחבר הכנסת רב כ"מ-אמיר. אני שוב קורא לחבר הכנסת שמואל הלפרט — איננו כאולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת אורי סבג, ואחרי — ליחיד הכנסת יעקב זאק אמיר. אם לא יופיע חבר הכנסת אמיר — רשות הדיבור לחבר הכנסת שבה וייס.

אורי סבג (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נדמה שבתשדיר שירות בטלויזיה משרד הבריאות אינו זוכה למקום שהוא ראוי לו בהשוואה למשרדים אחרים. פרט לחקופה שבה דיברו על הנוק של העישון — ועשו זאת בצורה ספוררית בלבד — אין אנהנו זוכים לחינוכו של העם אשר באלכאן עם נורמות חברתיות שונות ונורמות, לפעמים משונות, של בריאות.

בתקופה שבה הנוער נוטה לראשיות ונתפס לסמים, זוכה העישון למעמד כמעט בכיר. אנו רואים כדפי העיתונות במדועות פרסומת כיצד מופיע אחד מאלילי הוור של הנוער

ולפיתוחם של שירותי הבריאות שלנו, ולכן יכונו דבר בהמשך.

ראשית כרצוני להביע בזאת את מחאתי ואת עלבונם של מאות אלפי אזרחים במדינת ישראל, וכראשם הסתדרות הרופאים הישראלית האגודה למלחמה בסרטן, על כי החוק להגבלת הפרסום של סיגריות ומוצרי טבק עדיין קבור בוועדת העבודה והרווחה. כפי שהיה קבור בשתיים-עשרה השנים האחרונות. לצערי הרב קיימת נגד החוק הזה קואליציה משונה, שאיננה תלויה כלל ועיקר ביחסי הכוחות המרכיבים את הממשלה או את הכנסת. גם בתקופה שבה היה המערך בשלטון נתקלו חסידי החוק הזה במחסומים ובפעולות שהשיה, שמנעו את קבלתו ומונעים גם היום את הדין בו, על אף שהוחל עליו חוק הרציפות.

חברי הכנסת, אינכם מתארים לעצמכם עד כמה חשוב החוק הזה מבחינה חינוכית, שכן עצם קבלתו פירושה הוצאת פסק-דין מרשיע של המדינה ושל החברה על העישון. חוק כזה מגיח את היסוד — והוא תנאי ראשוני לכל פעולה חינוכית וארגונית בתחום המלחמה בעישון.

רבותי, על מה אנחנו נלחמים, אם לא על העלאת רמת כריאות של העם, הגברת כושרו הגופני, הורדת העלות של ההוצאה הלאומית על בריאות — האם אין מטרות אלה שוות בנוק שייגרם לתעשיית הטבק ולנהנים ממנה? אני אומר זאת כמוכיר מועצת הפועלים, שבעיית התעסוקה והאבטלה בוודאי קרובים ללבו ועומדים בראש דאגותיו. אם עלי להחליט מה קודם למה: פרנסתם של מגדלי הטבק והפועלים המעבדים אותו או בריאות העם — אני מתירב לצדה של בריאות העם, עם כל המסקנות הנובעות מכך.

אני פונה אליך, אדוני שר הבריאות, שתיתן את דעתך על הנושא ותעניק את חמיכתך לקבלתו של החוק בוועדת העבודה והרווחה.

אמנון לין:

קודם כול שיפסיק לעשן.

רב כ"מ-אמיר (המערך):

שר הבריאות הקודם, כאשר החליל לעסוק בתוך הוה, החוק השפיע עליו והוא הפסיק לעשן. אני מקווה שהוא מתמיד בכך עד היום.

נושא שני שברצוני להצביע עליו הוא אירי-הפרדה הממשיכה להתקיים בין משרד הבריאות לבין רשת בתי-החולים הממשלתיים. לא ייתכן כי הרשות המבצעת, המפקחת והמבקרת של כל המערכת הרפואית בארץ תהיה היא עצמה אינטרסנטית כבעלת מוציאת מיטות האשפה בישראל. יהיו ראשיה ומנהליה של מערכת הבריאות הממלכתית אפילו מלאכי שרת, אין לי כל ספק כי בעת חלוקת התקציבים הממלכתיים הם יעדיפו בתי-החולים ממשלתיים על פני בתי-חולים אחרים; על אחת כמה וכמה כאשר מדובר בבני תמותה, ובדי הנוחות שאכן קיימת אפליה בהקצאת המשאבים.

נהג, למשל, קראנו בסקירה הנאה שחילק לנו משרד הבריאות על תוכניות הפיתוח בבתי-החולים "הלל יפה" בחדרה, "וולפסון" בתל-גיבורים, וכן כנרת, באסף הרופא, בברזילי, ברמב"ם, בשיבא ובאיכילוב; אך לא מצאנו אפילו מלה אחת על תוכניות הפיתוח שמשרד הבריאות מממן או מאשר לבתי-החולים של קופת-החולים הכללית. נשאלת השאלה: מדוע? האם אין חברי קופת-החולים הכללית אזרחי מדינת ישראל?

יתירה מזאת, אני קובע ומאשים, שהנהלת משרד הבריאות מתאנה במכוון לחוכניות הפיתוח של קופת-החולים ומכבידה

כציד גברי או כדרכב על סוס, כשהוא מהלל את העישון ויוצר הודעות חזקה של הנוער עם העישון.

כיריעה שהופיעה בעיתון "לאקספרס" אנו קוראים, ש-400,000 איש בארצות-הברית ר-400,000 איש במערב אירופה יפלו קורבן לעישון.

כאן יש "לובי" וקשר של שתיקה בקרב חברי הכנסת בכל הנוגע לעישון. תמיה בעיני מדוע מסרבות הכנסת וועדותיה לחייב את יצרני הסיגריות להדפיס על חפסות הסיגריות אותה, שהטבק מזיק לבריאות. עניין זה מתממה מאז קום המדינה. כל הניסיונות להסביר את הנוק הכרוך בעישון נתקלים בהתנגדות פסיבית או אחרת של חברי הכנסת. כאשר אני משוכנע שמאחורי זה עומד "לובי" חזק של יצרני הסיגריות.

נשאלה השאלה: היכן כאן משדר הבריאות? האם בריאות הציבור ועתיד הנוער אינם עדיפים על פני שיקולים כלכליים ואחרים? שמונעים את ההסבר הדרוש? אני רואה בסיגריות, ארוני היושב-ראש, פרוודור המוביל לשימוש בסמים קשים וקשים מאוד.

אני מקווה ששר הבריאות ייתן את ידו למלחמה בעישון. אני מאמין שהוא יעשה כן. אני מצדי הצלחת, לאחר מאמצים רבים, לגייס עוד שלושה חברי הכנסת מסיעות שונות, מהליכוד, משינוי ומהמערך, שיחד אתי הגישו הצעת חוק בעניין העישון. אני מקווה ששר הבריאות יעמוד לימינו כמאבק שאיננו קל בתחום הזה.

ברצוני לדבר על נושא נוסף והוא — שתיית מים במדינת ישראל. אנשים פשוט אינם שותים מים ואינם מודעים לכך שבארץ כמה, ארץ מודרנית, שתיית מים היא מצווה רצויה. עברו הזמנים שבהם היינו מרגילים את החיילים שלא לשחות. היום מצווים על החיילים לשחות בכל הזדמנות. בבתי-ספר — ויש לי הוכחות לכך, לא אכנס לפירוט — יש כרו מים אחד לכל 98 תלמידים. בדרך כלל, הילדים הגדולים מגיעים בימים החמים ראשונים לשתייה בעוד הילדים הקטנים אינם זוכים לכך ולרוח מותחים.

לא תמיד המדינה ערוכה לקדם את פני הבעיות הקשורות באקלים שלנו. מתקנים למים קרים, המקובלים מאוד במקומות ציבוריים בחוץ-לארץ, אינם קיימים אצלנו. ישראלי כי יגיע למשרד ממשלתי, לבנק, או לחנות כולכו, יאלץ במקרה הטוב לשחות מים פושרים מהברז בחדר הנוחיות, או לחכות עד שיסיים את ענייניו ויוכל לגשת לקיוסק הקרוב ושם לקנות משקה קר במיטב כספו. זה יקר וגם לא בריא.

ידוע שיש צורך בריאותי לשחות הרכה, במיוחד בקיץ הישראלי, אפשרויות השתייה בבית הן מגוונות, ובכלל זה מים נקיים. מחוץ לבית מגוון המשקאות איננו כולל מים. אין די מתקני מים קרים במקומות השונים, וגם לא נהוג למכור מים קרים. התקנת מתקנים למים קרים לשירות עצמי מביאה גם חיסכון וגם תועלת בריאותית. שתיית משקאות ממותקים, שהם על-פי הרוב ממותקים בסוכר, פירושה שתיית כמות גדולה של גלוריות. בליטר משקה ממותק, לדוגמה, יש 400 קלוריות. גם התחליף לסוכר, הסוכרית, לא נחשב טוב לבריאות, וכדוראי לא כאשר מדובר בכמויות גדולות. אשר לצבעי מאכל, חומרים משמרים ושאר חומרים שהשימוש בהם לא נאסר, הם ודאי אינם מוסיפים לבריאות. מי הסודה אינם טובים לאנשים שסובלים ממחלות קיבה ומעודף גזים. לפחות מחלה אחת, אבני כליות, היא תוצאה של אי-שתייה. בבניין הכנסת, על חמש קומותיו, קיים רק מתקן אחד למים קרים.

שבת וייס (המערך):
איפה?

אורי סגן (המערך):
בקומה החמישית ליד המעלית.

מי סודה אינם מתאימים לאנשים החוששים מפניחות או מגזים. הפתרון הוא אפוא שתייה רכה של מים זכים במשך כל השנה, ובפרט בקיץ הלהט שלנו.

הגשתי הצעת חוק בנושא ואני מקווה שמשרד הבריאות, הדואג לחולי הסוכרת, לסוכלים ממחלות גזים, לאלה שרוצים לחסוך מכספם, יקבל בהכנה את הצעת החוק ויסייע בקבלתה, שכן אין להצעה זו כל רקע פוליטי. לא הצעת החוק הראשונה בעניין עישון סיגריות ולא ההצעה השנייה על השתייה אין להן כל רקע פוליטי ולא רקע סקטורלי. התברר שאנו מפגרים מאוד בנושאים אלה.

העם היהודי מוציא מקרוב רופאים לכל העולם. מדינת ישראל משגרת לכנסים הרפואיים בעולם את הנציגים הטובים ביותר. רוב המדינות שולחות לכנסים האלה רופאים יהודים. הקונגרסים האלה מתנהלים בחלקם בשפות שמוכנות רק ליהודים, לפחות בפרודורים, ובמדינת ישראל אתה יכול להיחקל במצב, שעל קופסאות שימורים לא מופיע לא תאריך הייצור ולא התאריך האחרון לשימוש במוצר, מה שנחשב לדבר אלמנטרי במדינות רבות בעולם. במדינות רבות מופיעים על האריזות כל הפרטים על הרכב המזון, ובוודאי עד מתי ניתן לאכול אותו, וגם מספר הקלוריות. אנחנו רחוקים ממצב כזה, וספק אם אנחנו ערוכים להגיע לכך. בחנתי בסקירה שהגיש לנו השר אם נעשה משהו בתחום זה. לצער, אנחנו עדיין בשלבים של הכנה בלבד.

לפיכך, כשאביא את שתי ההצעות לסדר-היום, אני מקווה לסיוע מכבודו בנושא זה.

היו"ר מ' כהן-יאביב:
תודה לחבר הכנסת אורי סגן. אני קורא שוב לחבר הכנסת יעקב ז'אק אמיר. איננו. רשות הדיבור לחבר הכנסת שבת וייס, ואחריו — לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

שבת וייס (המערך):

ארוני היושב-ראש, חברי כולם המליאה, אינני רוצה לעסוק בהטפה בשער בתי-מעטים, אבל אני בכל זאת מבקש להעיר הערה. אינני חושב שאנחנו, ככנסת וכמליאה, ממלאים בכבוד את תפקידנו דווקא בשכרונות האלה. מצד אחד קיימת רתיעה מקיום דיון מדיני, וכל ניסיונותי לגרום לכך שהנשיאות תאשר דיון כזה עלו לפי שעה בתווה, ומצד שני גם את השגרה אנחנו לא ממלאים בצורה שראוי היה למלא אותה.

נאבקנו במשך שבועות על חקיקת חוק, שלשמחתי הכנסת קיבלה אותו פה אחד, כך שזה היה בעצם יותר מאבק פרוודורלי. חוק שלפיו יגש חקצי המדינה במועדו, כדי שהכנסת תוכל לקיים דיון יסודי במכנה המשותף וכן הלאה. והנה, כאשר אכן מתקיים דיון כזה, יש באופן קבוע פחות או יותר אותו אנסמבל — שיש או שבעה חברי הכנסת שעוסקים באותה שגרה, והרי השגרה האפורה הזאת היא תמצית חייו של פרלמנט. אני רוצה, כרוז טובה וקונסטרוקטיבית, להעיר לחברי שאינם נוכחים פה, זה שלושה שבועות — — —

מרדכי וירשובסקי (שינוי) — מפלגת המרכז):
הבעיה היא שאתה מרבר אל אלה שנוכחים.

דרך אגב, אני רוצה להעיר לחברי יאיר צבן, שאכן בסוף החוברת, בעמודים 35 — 36, יש דיווח על תוכניות שבוצעו ולא בוצעו.

שר הבריאות א' שוסטק:
הוא לא הגיע עד שם.

שבח וייס (המערך):

אני אומר זאת ברוב חברתי. חבר הכנסת צבן בדרך כלל מתכוון כפרטי פרטים, ואני מעריך מאוד את ההתמחות שלו בתחום זה, אבל במקרה זה פשוט יש דיווח, מה שיש — יש. אני מתאר לעצמי שזאת פשוט טעות אנושית.

בטבלה בעמוד 8 אנתנו רואים באופן די שיטתי את החסר בשני אזורים — צפון ודרום. ייתכן מאוד שאילו היתה כאן תמונה השוואתית לנומט 1975 או 1974, היינו רואים התפתחות חיובית. אני מתאר לעצמי שזה אכן מה שקרה. אבל עדיין יש לנו כאן בעיה של חלוקת משאבים וחלוקת העונה הממלכתית תוך העדפה מסוימת של המרכז.

אני אינני נמנה עם החושבים, שעל-ידי שינוי שיטת הבחירות לבחירות אזוריות וריבוי נציגים מהדרום והצפון, העניין ישתנה. אינני גורס שהוא נושא שמדינת ישראל צריכה לטפל בו. אני חושב שבמדינה קטנה יש אחרות חברתיות כוללת של המרכז כלפי הענפים שלו, כלפי הצפון והדרום. שם גרים תושבים בערי עולים, בערי פיתוח, ובשנים האחרונות הן זכו לתנופה תרבותית, חברתית, חינוכית, ואני מאוד ממליץ שאם אכן אתם הולכים בכיוון הזה, אדוני שר הבריאות, תאצו אותו כהוגן. לעניין זה אני דווקא בעד שלטון צנטרליסטי. דווקא שלטון צנטרליסטי יכול לעשות מדיניות עדיפות.

יכול להיות שיש תחומים שבהם לא צריכה להיות בהכרח התמקדות בפרט. אם יש ענפים מאוד ספציפיים, שאינם כרוכים בפיחוק נפש, הרי אני מעדיף את המומחיות על הפיזור. למשל, אם זה טיפול מאוד ספציפי ויש לנו בתחום זה 3 — 4 מומחים בארץ כולה, איני מוכן לדרת ברמה. לכן ההערה שלי איננה לגבי כל תחומי הרפואה, אלא לגבי אותם תחומים שהם התחומים הבסיסיים, האלמנטריים. מבחינה כיוונית, כרי שבטבלה של השנה הבאה נקבל צפון ודרום במצב עוד יותר טוב.

אני רוצה להעיר הערה אחת. אומנם דיווחתם על הביצוע בעמודים 35 — 36, אבל חסר לי עוד עניין אחד, שבעצם מתחייב מהחלטת הממשלה משנת 1980 — דיווח על מימוש הערותיו של מבקר המדינה. אני משוכנע שהתייחסתם להרבה מאוד עניינים בהערותיו. אגב, זו החלטת ממשלה שנתקבלה לפני שנתיים: שהיא תדווח לכנסת בכל מקרה של הצגת תקציב, אילו דברים תוקנו, או פה ושם דברים שאולי יש לכם ריכוז עם מבקר המדינה. וגם זה צריך להיות כאן.

לבסוף אני רוצה להעיר הערה השייכת לגבי דידי לחחום האיריאולוגי, וזה העניין של קופת-חולים, ולהצטרף לדבריו של חברי הארץ הראל. כל אימת שמדברים על חוק ביטוח בריאות ממלכתי, עשוי להיווצר הרושם שזה חוק יצירתי. זה אינו חוק יצירתי. היצירה הגדולה של הבריאות בארץ היא האתוס של קופת-החולים, ויש לי כאן שתי תוויות ילדות. תוויה ראשונה — כשהגנתי כילד, אחי חשואה, יכיתי לטיפול בקופת-החולים הכללית, ויחד אתי כל בני קבוצתי. הגענו בשנת 1948 לארץ רזה, ועל-פי תחושותי באותה תקופה, וכפי שאני משחזר את זה היום, עסק קופת-חולים מפוארת, וזאת קופת-החולים הכללית. לימים, בשן 1949, נסעתי לשיח'מוניס לחופשה, ושם דודי וזכרוננו לכרכה ניהל קופת-חולים, שאתה, אדוני שר הבריאות, עמדת בראשה. הוא היה מנהל קופת-החולים של העובדים הלאומיים בשיח'מוניס. שיח'מוניס

שבח וייס (המערך):

כן, אבל אולי בדרך אחרת הדברים יגיעו גם לאלה שאינם נוכחים. לפעמים יש לי הרגשה שאנחנו אלה המגוחכים, אלה שבאים ומשתתפים בדיונים, וזה פחות או יותר ההרכב — אלה היושבים כאן. ויסלח לי היושב-ראש על שהעירותי הערה זאת. כי אני יודע שרואים בזה מעין טענה, כייתור אם זה בא מצד חבר כנסת שנכנס רק לכנסת העשירית, אבל החיזיון הזה של ולזול במליאה נמשך ואינו משתנה.

אני רוצה לפתוח את דברי בקשר למשרד הבריאות במלים אהדות על המערך הרפואי במבחן ובצוק העתים, ולפתוח דווקא בסיפור אישי. ביום חמישי לפני כשבוע וחצי ביקרה משלחת של חברי הכנסת, מטעם הכנסת, את הפצועים בכיתר התולים רמב"ם בחיפה. במשלחת השתתפו שני סגני יושב-ראש הכנסת, חברי הכנסת מאיר כהן ואבידור ומשה שחל, חברת הכנסת נאוה אור, חבר הכנסת אמנון לין ואני. אנתנו התפעמנו והתרגשנו מן הדרך שבה מתפקד בית-חולים גדול, מורכב ומסובך, שבאותו שבוע קלט את רוב הפצועים, יותר ממחציתם. אני חושב שעמדנו מקובל על תכונה יהודית טיפוסית ושוויונית, של עם הממלא את תפקידו טוב מאוד במצבי חירום. אני מאחל לעצמנו שיהיו לנו מעט מאוד מצבי חירום, ושנדע לפעול בצורה כזאת גם במצבים שאינם מצבי חירום.

אני מצטרף לברכות ששוגרו מהבמה הזאת למערכת הרפואית של ישראל. בעיקר בהקשר של המערכה האחרונה. בלי קשר לחילוקי הדעות שיש בינינו, חברי הכנסת, לגבי השאלות המדיניות והאחרות הכרוכות במערכת הזאת. מערכת הבריאות עמדה בגאון ועם מבנה מוסדי, שאפשר לה לעמוד במבחן הזה. המבנה המוסדי הזה והמערכות האלה הם בהחלט פרי תודעה של עבודה אינטנסיבית וחירוצה של שר הבריאות של מדינת ישראל, שאחד מהם יושב כאן באולם בתוקף תפקידו, והאחר — שהיה שנים רבות שר בריאות ותרים תרומה חשובה ביותר לפיתוח מערכת הבריאות של מדינת ישראל, חברי ויקטור שם-טוב.

ועכשיו אני רוצה להעיר כמה הערות. כמי שאינו מומחה בתחום זה, ורובנו איננו מומחים בתחום הרפואי, אנתנו ממלאים את תפקידנו הצרכני שליוצר יצור ולא כמומחים. הערה ראשונה בעניין הקשישים. כבר העירה חברת הכנסת שרה דורון הערה אנושית חשובה מאוד, ועוד העיר חבר הכנסת יאיר צבן. אני מצטרף אל כל ההערות האלה, אבל הייתי רוצה בעד ההערות האלה להעיר גם הערה חברתית. יש קשישים רבים במדינת ישראל שאינם מגיעים לא לבתי-חולים ולא לבתי-אבות, והם לא בהכרח מוזנחים. אני חושב שהבחינתו יותר מדי על מיסוד הטיפול בקשישים. היהודים ידעו בעבר לטפל יפה מאוד בזקניהם, באהבה רבה מאוד. אני מוצא היום בעיקר בקרב משפחות אחינו יוצאי עדות המזרח וספרד טיפול נאמן ורצוף אהבה בזקנים, והם נזקקים פחות לשירותי המדינה. אני בטוח שאם כל החברה הישראלית היתה מטפלת כך באבות ובאמהות המצב היה שונה. זה נכון בהרבה מלשטב מאוד גם לגבי קיבוצים ומושבים, ההתיישבות העובדת. יש שם יחס של כבוד והדר, והוא מתבטא בשירותים בתחום המשפחה והמשפחה היותר גדולה. המדינה לעולם לא תוכל לספק את כל הצרכים החברתיים, ואל לה לתבזה להתפרק ממערכת הערכים האנושיים שלה בהנחה שהמדינה והחברה יעשו הכול. אני מעיר הערה זו גם בהקשר של הקשישים. מכובד, צריך שיהיו די מיטות ושיהיה די טיפול, אבל כשום אופן אין להתסכל למצב שבו הכול מוטל על כתפי החברה. אני קורא כאן מעל כמה זמן לחברה הישראלית כולה לשמור על המסורת היהודית בתחום זה, כפי שהיא עדיין נשמרת בצורה מאוד אותנטית בקרב היהדות המזרחית והספרדית וההתיישבות העובדת.

המתאימה לצרכים. זו נקודה אחת, שנראה לי שצריך לטפל בה אם אנחנו רוצים לחזק את פעולת משרד הבריאות.

נקודה שנייה, אדוני שר הבריאות, הייתי רוצה שבתחומים מסוימים משרדך יהיה משרד אקטיבי, יישא את נס המלחמה למען בריאות הציבור ויילך בראש המתנה עם הדגל הזה. בדרך כלל אי אפשר להגיד, שמשרד הבריאות איננו מגיב ואיננו מטפל, אבל הוא איננו המשרד הדוחף בתחומים מסוימים, ואני רוצה להתייחס לשני תחומים. האחד — אלה הם המפגעים שחוק כנוכח מטפל בהם. במשך שנים התנהל ויכוח אם צריך להעביר את הטיפול במפגעים אלה למשרד אחד, זה היתה ההצעה שגם אני הייתי שותף לה — להעביר את זה למשרד הפנים. אני מבין שבשלב מסוים משרד הבריאות התנגד לכך. ואחר כך הוא אמר שהוא מוכן להעביר את העניין למשרד הפנים, ושהם יעסקו בזה. ייתכן מאוד שאולי בכך יימצא סידור אדמיניסטרטיבי יותר ונתן מלחמות בין משרד הבריאות למשרד הפנים יבואו לקצן. אני חייב לציין שזה אולי יפתור את הצורך להתרצץ בין משרדים שונים, וכאיש רשויות מקומיות אני יודע, שכאשר רצינו לחוקק פעם חוק-עזר לפי חוק כנוכח, היינו צריכים לקבל את הסכמתם של משרד הבריאות ומשרד הפנים, והם לא יכלו להסתדר ביניהם. ייתכן שאם הטיפול בזה יהיה בידי משרד אחד, המצב יהיה טוב יותר.

אבל בכך לא סגי, אדוני שר הבריאות. אני חושב שאם יש דברים הנוגעים ישירות לבריאות הציבור, כמו למשל עשן הנפלס ממכוניות ומעליל את האזרחים, הייתי רוצה לראות קמפייה, מערכה שלמה של משרד הבריאות נגד הדבר הזה.

אני מרבה, אדוני שר הבריאות, גם כאורח שעקב אחר העניין, גם כמי שהיה היועץ המשפטי בעירייה וגם כמי שהוא עכשיו חבר הכנסת. לא חשתי במנהיגות של משרד הבריאות במלחמה בדבר הזה. אני יודע שאין זו בעיה פשוטה; אני יודע שמעורבת בזה גם בעיה כלכלית. אבל אני יודע, שבמשרד הבריאות צריכה היתה להיות ההרגשה, שהוא חייב להיאבק על כך שהוראות חוק כנוכח, כלומר התקנות שעל-פיו, גם אלה שישנן וגם אלה שלא הותקנו, מפני שלא היו מוכנים להתמודד עם בעיה זו בצורה נחרצת, אכן יופעלו הלכה למעשה. כי אין דבר יקר יותר מאשר בריאות הציבור.

אדוני השר, אם אמרתי שהמשרד פועל באופן פסיבי לגבי השירותים הקיימים, לגבי תגובה על מחלות אפידמיות או על זיהום מקורות מים, אני צריך בהחלט גם להגיד, שכאשר העניין קורה, אזי משרד הבריאות מתעורר לפעולה. אני מדבר על הצורך להיות אקטיבי, לא לחכות עד שיקרה משהו, שתהיה אפידמיה או שיהיה זיהום מים, אלא להיות תודת החגית בנושאים של בריאות הציבור. לצערי הרב, לא חשתי בדבר זה מצד משרד הבריאות. גם אם תוקם רשות לאיכות הסביבה במשרד הפנים, והיא תרכז את כל המסכיות, המאבק על כך שהדברים האלה יתופלו ושההלכה וההאזרחים יוכלו לנושם אוויר נקי צריך להיות אחת המטרות המרכזיות של משרד הבריאות. וכשאני מדבר על אוויר נקי, אינני מתכוון לאוויר ממוקק לחלוטין, שהיו אנו חיים במדינה שמקמה מפעלי תעשייה ודברים דומים אחרים, אבל אני מתכוון לאוויר נקי באופן סדיר שניתן להיות צעמו בלי להרגיל את הריאות. אני רואה את הדבר הזה כאחת המטרות המרכזיות של המשרד. כי, לדעתי, לבריאות הציבור אין שיעור ואין מחיר, וצריך להיות משהו שינהל את המלחמה הזאת בכל שעה, בכל ימות השנה, ולא רק במבצעים.

ואני רוצה לעבור לנקודה האחרונה, שגם היא קשורה לנקודה הזאת. אני רוצה להצטרף למה שאמר כאן חבר הכנסת צבן בדבר חוק כעניין הסיגריות. אדוני השר, אפילו בחברה שהיא כל כך קפיטליסטית וכל כך דוגלת בשוק חופשי כמו

היתה מקום מחנות, ונקודת האור היתה קופות-החולים כולן, עם בולטות גדולה של קופות-החולים של ההסתדרות, בשל גודלה ומרכזיותה, אבל כל קופות-החולים היו, הן עדיין היום, מסגרת איריאלית של שירותים ציבוריים, ואיני מציע לאיש להתלהב מכל מגמה אטיסטיטית, וצו למלך ולקיסר את אשר לקיסר, ולחברה את אשר לחברה. בחברה הישראלית נוצרו מסגרות אחדות, מוצלחות מאין כמותן, של הפעלת שירותים וסיוע הדדי וערכות חברית, ובני ישראל ערכים זה בזה, וכמקרה של קופות-החולים אזרחי ישראל ערכים זה בזה, כי גם הערכים וזכים לטיפול הוגן במסגרת קופות-החולים.

אני רוצה לנסות לשכנע אותך, גם בשלב זה, להגשים באותו חוק רק את הקטע שעוסק בבקרה על תיאום ותכנון, למנוע כפילויות וכן הלאה. זה מוסכם, יש להניח לקופות החולים כולן לפחות, לעודד אותן ולחזק אותן. החרדה שלי היא, שגם אם אלה אינן המגמות שלך, החוק הזה יוביל לטיפוח השר"פיום — שירותי רפואי פרטי. הוא ישבור את המסגרות החברתיות של כל קופות-החולים. הוא יעודד תופעות גם אצל רופאים עם רצון טוב — והם אנשים עם רצון טוב ועם אתיקה מקצועית גבוהה — הוא יביית אותם על מסלול של נטייה לפרישה מהמסגרות הוולנטריות האלה, ובסופו של דבר נפגע בציבור הגדול, אפילו אם הרצון הוא רצון טוב.

זו אינה בושה לסגת מקטע של חוק, דווקא לך, כמי שבעצמך עמדת בראש קופות-החולים, קטנה אומנם, אבל היו בה אותם העקרונות של עזרה הדדית-חברתית, כלי להזדקק ל"בעל-ביתיות" ממלכתית, לסיוע ממלכתי — כן. זוהי נקודת המחלוקת העיקרית שלי אחר, לקופות-החולים יש זכויות יוצאות מן הכלל בתולדות הארץ הזאת, ולצדה קופות-החולים הנוספות, והן צריכות להישאר במרכז החוויות הרפואיות. בחוק, שאתה "אכיר" במידה רבה מאוד, יש פוטנציאל של כרסום הדרס האתוס הרפואי הזה, וזוהי הייתי מכשך ממך שתורפה תודה רבה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת שבת וייס. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, אחרון הנואמים בדיון זה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנושאים של משרד הבריאות הם רבים ומגוונים ואינני מתמצא בתחום הרפואי. אינני יודע אם להגיד לשמחתי או לא, עם כל כל פנים, אם אני יכול לגלות את אותה בקיאות שכמה חברים במליאה מגלים באופן שיטתי בתחום הזה.

הייתי רוצה לדבר דווקא יותר כמשפטן, או כאיש ציבור באופן כללי, ובדיוני האיר שלוש נקודות. נקודה ראשונה — אומנם בדיון של השר יש המטען התייחסות לחוקים חדשים ויש גם, ועסקתי בזה, חוקים מספר שעברו נוסח עברי חדש, כמו פקודת הרוקחים. אבל חלק גדול מהמסגרת החוקית שעל-פיה פועל משרד הבריאות היא עדיין חקיקה מנדטורית משנת 1940. פקודת בריאות העם, עם השם המשונה הזה, היא אולי הפקודה המרכזית, היא התשתית לפעולות משרד הבריאות בשטחים השונים, ואני חושב שהגיעה העת שנשתחרר מהחקיקה המנדטורית הזאת ויהיה לפנינו תוך זמן קצר חוק יסודי ישראלי, מודרני ומעודכן, לאור ניסיונו בארץ ולאור ניסיון של מדינות נאורות ומפותחות, ועל-פיו נוכל להסדיר את ניהול העניינים השוטפים של משרד הבריאות. אני קורא לשר הבריאות לטפל בזה ביתר מרץ. שמעתי שנעשים ניסיונות לכתוב מחדש את פקודת בריאות העם, אבל עברו יותר מדי שנים מכדי שנוכל להסתפק בהבטחותיו או בדיבורים, שעובדים על זה. אני חושב שאת פקודת בריאות העם צריך להוציא מספר החוקים ולהכניס מסגרת חוקית חדשה

חוברת ל' ישיבה ק'
— סקירת שר הבריאות על פעולות משרדו —

אדוני השר, כשם שאנו רואים תשדירי שירות של האגודה למלחמה בסרטן, אני מבקש שנראה גם מערכת הסברה למען כריאות הציבור, מערכה אקטיבית מטעם משרד הבריאות גם בעיתונות, גם בטלוויזיה, גם בחקיקה וגם בדיונים בבית הזה.

היו"ר מ' בהן-אביב:

תודה לחברי הכנסת וירשובסקי. אני מזמין את כבוד שר הבריאות להשיב לנואמים.

שר הבריאות א' שוסטק:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קודם כול אני מודה לחברי הכנסת שהתעניינו והשתתפו בוויכוח.

אורי סבג (המערך):

שים לב איזה צד של הכנסת מתעניין בנושא הזה.

שר הבריאות א' שוסטק:

זה מראה עד כמה טוב היחס למשרד ולעניין שהמשרד הזה מטפל בו.

אורי סבג (המערך):

אנחנו מתעניינים בבריאות הציבור, ואילו הצד השני — במלחמה.

שר הבריאות א' שוסטק:

ובכן, אני מודה לחברי הכנסת שהשתתפו בדיון.

קודם כול אני רוצה לגעת בעניין שהועלה כאן, המחסור כביכול בעור להשתלות בבית-החולים רמב"ם. אני רוצה להודיע, שראש שירותי האשפוז שלנו בדרך את העניין עם בית-החולים רמב"ם מייד כאשר התפרסמה הידיעה ברדיו. הוא דיבר עם הדי"ר סטינגר, סגן מנהל בית-החולים. גם הוא נדהם לשמוע על הדבר הזה. הדי"ר סטינגר הודיע לו: להר"ם, הם גם לא ידעו ממי ומנין באה הידיעה הזאת שנשמעה ברדיו.

אין מחסור ואין בעיה של מחסור בעור להשתלה, לא מבחינת החוק וגם לא במציאות. הפיקנטי שכדבר הוא, שדוברת המשרד שלנו הלכה לרדיו, גם ל"גלי צה"ל" וגם ל"קול ישראל", ורצתה למצוא שם את התמליל של אותה הודעה. התמליל לא נמצא. הודעה לא נמצאה כלל בשירותי השידור. כך שהעניין הזה הוא מוזר ביותר. אולי רצה משהו לעשות שירות לבית-החולים רמב"ם, אבל נדמה לי שנעשה לו שירות דב.

בוויכוח התעוררו הרבה עניינים, הרבה שאלות. אני רוצה להגיד לחברי הכנסת, שאם לא אתייחס לכולם בדברי התשובה שלי, אין פירושו הדבר שהדברים שנאמרו הם כקול קורא במדבר. ההערות נשמעו, הדברים מובאים בחשבון, וכוודאי תהיינה להם תוצאות. אני רוצה להשיב רק על דברים שהם בתחום הפוליטיקה.

אני רוצה קודם כול להתייחס לדברים בעניין האפליה של קופת-חולים. אני מכתיש זאת בכל תוקף. אין אפליה של קופת-חולים. אפשר לעשות חשבונות ולהראות לגבי התמיכה באחיות וההשתתפות בתקציב שהתמונה היא באמת כזאת. דרך אגב, ב-1979 היה בכנסת ויכוח על השתתפות הממשלה בתקציב קופת-חולים, ואני עלתי והוכחתי שאנחנו משתתפים ב-28%, ב-24%, ועד קרוב ל-30%. נתתי נתונים על השתתפות ממשלה הליכוד בתקציב קופת-חולים לעומת השתתפות הממשלות הקודמות. ואז היתם צעקה, שאיני צורך של דוברים ולא יצר. היום ברור ההיסוס מסתמכים על אותם דברים, שבשנת 1978 ו-1979 אנחנו השתתפנו כאחוז כזה וכזה ועכשיו זה ירד ל-10%, 12%, 13%.

אני מודה שזה נכון. אבל הסיבות הן לא אפליה של קופת-חולים. כל התמיכה למוסדות בתקציבים של המדינה היא יותר

ארצות-הברית, כבר יש חובה על היצרנים להדפיס דברי אזהרה על קופסאות הסיגריות, יש איסורים והגבלות על פרסומן של סיגריות. אצלנו, כשל סיכות שונות, נרתעים מלעשות זאת, ושוב אינטרסים כלכליים או אינטרסים של פרנסה של סקטור מסוים יכולים להיות לרועץ לכל הדבר הזה.

אדוני השר, ייתכן מאוד שצריך למצוא דרך לפצות את האנשים העשירים להיעזר מצמצום מכירת סיגריות, ואולי לא במסגרת משרד צריך למצוא את הפתרון.

אורי סבג (המערך):

זה לא נכון. אין זו אמת. אני איש הסתדרות, ואני אומר שאין זו אמת.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני אומר שאפילו אם זה כך.

אורי סבג (המערך):

אבל אין זו אמת.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אתה יותר בקיא ממני בעניין זה. אם אין זה אמת, אז על אחת כמה וכמה. אבל גם אילו היה משהו בדבר הזה, אני חושב שמשרד הבריאות, כמשרד המופקד על בריאות הציבור, חייב לנהל מערכה ולראוץ לכן, שבספר החוקים שלנו יהיה חוק כזה. הייתי מקדם בשמחה ובכדרכה תמיכה של משרד הבריאות בהצעה החוק שיום והגיש חבר הכנסת צבן. אני הצטרפתי אליו בשמחה, אבל הכול הוא פרי יוזמתו ופעולתו של חבר הכנסת צבן. אני חושב שמשרד הבריאות צריך לעזור לנו.

לפני חודשים מספר היינו עדים לסיטואציה לא נעימה, כאשר חבר הכנסת זיאק אמיר ניסה לעשות משהו בקשר לגמילה מאלכוהוליים; לא לאסור, גם אני איני חושב שצריך לאסור דברים, כי אי-אפשר לעמוד בזה. חוקים אוסרים הם בדרך כלל חוקים שנכשלים, ויוצרים אחר כך ביקוש עוד יותר גדול לדבר שנאסר, וההיסטוריה מלאה בדברים כאלה. אבל ההצעה שהציע חבר הכנסת זיאק אמיר, להפריש סכומים מסוימים כדי להילחם באלכוהוליים ולעזור בגמילה, נפלה פה בבית הזה, אף על-פי שהיו חתומים עליה 50 או 60 חברי הכנסת. אני חושב שזה מראה, שלפעמים הכיס יותר חשוב מאשר הבריאות.

אדוני שר הבריאות, אתה גלית לא אחת אומץ ותושייה, ואני מצפה ממך שתילחם בדברים האלה ותתמוך במאבק הזה. כדי שהדברים שמוזקים באמת לציבור לא יהיו מוגנים בצורה שבה הם מוגנים היום. נכון שחברי כנסת מציעים את הדבר הזה, אבל אם לא תהיה לזה תמיכה מצד משרדי הממשלה מתוך הבנה והסכמה, לא יהיה אפשר לכצע את הדבר.

אדוני היושב-ראש, אדוני שר הבריאות, איני נכנס כעת לדברים רבים אחרים. כמו חוק בריאות ממלכתי שעקרונותיו אני תומך בו, אף כי יש לי הערות לגבי כמה דברים שבו. יש דברים רבים שאפשר היה להתייחס אליהם, אבל אני רציתי לרכז את דברי בנקודה המרכזית האחת הזאת. אני מצפה שמשרד ידע להיות הלוטם הגדול למען בריאות הציבור, מפני שהציבור בעצמו איננו מסוגל לראוץ לעצמו בדברים אלה בשל חוסר ידע. חוסר אפשרות להתארגן ומתוך אולי אי-מודעות להשפעה לאורך ימים שיכולה להיות לכל מיני דברים, נכון אומר לא נקי, מים לא נקיים, רעש ודברים אחרים דומים. אם לא ימצא משרד ממשלתי, וזה צריך להיות משרד הבריאות, שייצג את הדבר הזה כאתגר למדינה, לחבר ולעצמו, אזי האזרחים בעצמם לא יוכלו לעזור לעצמם בדבר הזה ולהתגבר על כך. צריך באמת מודעות מיוחדת של משרד הבריאות, ואני לא ראיית אותה די בעיתונות ובכלי התקשורת.

דב בן-מאיר (המערך):

רק עכשיו זה אושר, אחרי ארבע שנים וחצי.

שר הבריאות א' שושטק:

לא, זה כבר הוסדר. הרי לא התנגדנו לזה, אבל רצו לעשות דברים שאנחנו לא יכולנו להסכים להם. ביחס למרפאות המקצועיות מעולם לא היה ויכוח. אבל רצו להקים שם גם בית-חולים בשם כזה או כזה, ואת זה לא רצינו לעשות, כי לא נהוץ שם בית-חולים נוסף. גם זה הוסדר.

גם פרויקטים אחרים שקופות-החולים הגישה — הכול אושר. כך לגבי ביליטסון, כך לגבי מקומות אחרים. אין אפליה. יש רק אפליה אחת, שתקציבי הפיתוח היום, כמו התקציבים האחרים, הם יותר קטנים, העוגה קטנה מאוד, ופשוט אין מה לחלק. ואנחנו סובלים מכך.

חבר הכנסת צבן אמר, שבדין-וחשבון על משרד הבריאות לא מסרטנו פרטים אילו תוכניות ברצונו ואילו לא ברצונו. בעמ' 35 של הסקירה יש פירוט של התוכניות שביצענו משנת 1981 ואלה שלא ביצענו. יש פירוט לגבי כל פרויקט ופרויקט. אין לנו אפשרות לבצע הכול, כי התקציבים קטנים.

חבר הכנסת הראל דיבר על החוק השנוי במחלוקת ואמר, שאנחנו לא צריכים עכשיו לטפל בו. נכון שזה חוק שנוי במחלוקת, אבל לא כפי שאתה מתכוון. הוא שנוי במחלוקת בשאלה האם הוא בא לפגוע בקופות-החולים או שהוא בא לעזור להן. אני אומר לך כלי כל פוליטיקה. שהחוק הזה נהוץ לקופות-החולים יותר מאשר למישהו אחר. רק החוק הזה יעמיד את קופות-החולים על הרגליים ועל בסיס כספי איתן.

יאיר צבן (המערך):

על הרגליים האחריות.

שר הבריאות א' שושטק:

נדמה לי שחבר הכנסת צבן דיבר על עניין המס המקביל. באיזו מידה הוא גדל במשך השנים האלה. כך יהיה גם עם גביית דמי הביטוח מכל האוכלוסייה. זה יהיה מס אמת וחשולם אמת. וקופות-החולים תקבלנה כפי שהן מקבלות ממס מקביל, טבין ותקילין, כל חודש, כך הן תקבלנה את זה ותוכלנה לעבוד. הן לא תצטרכנה לחזר על הפתחים שאל שר האוצר או שר הבריאות ולהתחנן לקבל תמיכה. זו התחלוקת.

חבר הכנסת הראל אומר: אינך צריך לטפל בזה, אבל אני, שחש את העניין ויודע את מצב קופות-החולים, רואה את העתיד הלא-יורד שצפוי לקופות-החולים וחושב שלא רק שלא צריך להפסיק, אלא שצריך לטפל בחוק כמה שיותר מהר. בן-גוריון אמר פעם, שהוא לא יודע מה העם רוצה או לא רוצה, הוא יודע רק מה העם צריך לרצות. עם כל הענותנות הייתי רוצה להשתמש בססמה זו לשם הבהרה: איני יודע מה ההסתדרות רוצה או לא רוצה בעניין זה, אני יודע מה היא צריכה לרצות כדי שקופות-החולים יוכלו לפעול באופן שונה משהן פועלות היום. אין לכם מושג כמה אנרגיה, כמה זמן וכמה עצבים מבזבזים מנהלי קופות-החולים לא בשביל בניית מוסד, לא בשביל פיתוח מוסד, לא בשביל פיתוח השירותים, אלא בשביל לגמור את החודש. לשם מה זה נהוץ? שום סכנה אינה אורבת לקופות-החולים. היה פה ויכוח ושאלו מרוע איני מזכיר במפורש, שהשירותים יינתנו באמצעות קופות-החולים. להיפך, ביקשתי בוועדה לקבוע כמפורש סעיף א', שהשירותים יינתנו באמצעות קופות-החולים הקיימות ולא יקומו קופות-חולים אחרות אלא לאחר שיהיו אותם מבחנים שהיו גם בחוק הקודם. זהו הוויכוח, החוק באמת שנוי במחלוקת, אבל אני אומר, שאני פועל לטובת קופות-החולים, ואלה שמתנגדים לחוק פועלים לרעת קופות-החולים. הם רוצים שישאר המצב של עכשיו, שקופות-החולים לא יוכלו לפתח שירותים אלא

קטנה, אבל בחלוקת התמיכה אין שום אפליה. נכון שבתקציב של קופות-החולים הדבר משתקף בצורה כזאת. אבל אין לזה קשר עם אפליה. קופות-החולים הכלליות מקבלות מהתמיכות שהממשלה נותנת למוסדות את החלק הגדול ביותר, הרבה יותר מאשר האחוז של מקבלי השירות בקופות-החולים.

גם בתקציב הפיתוח אין אפליה. אלא שלעצמי הרב אין לי המזל שהיה לשר לשעבר שם-טוב. אז היו תקציבים ונתנו תקציבים. היה מה לתת, היה מה לחלק.

יאיר צבן (המערך):

למה? היה שר אוצר אחר?

שר הבריאות א' שושטק:

היה שר אוצר אחר, נכון, והוא נתן יותר.

דב בן-מאיר (המערך):

צריך להחליף את שר האוצר.

שר הבריאות א' שושטק:

לי אין מזל. כי תקציבי המדינה עצמם עכשיו הם כאלה, שהשירותים האזרחיים סובלים מזה, בגלל צרכים אחרים. לכן אל תדברו על אפליה.

דב בן-מאיר (המערך):

אין דבר, לכן יש טלוויזיות צבעוניות, כמה שרוצים.

שר הבריאות א' שושטק:

חבר הכנסת בן-מאיר, בעדק ציטטת את כל פעולות הפיתוח והכינוי שעשינו, הזכרת את בתי-החולים אסף הרופא, רוטשילד, נהריה, פוריה ועוד, ולא מצאת את שמות בתי-החולים של קופות-החולים. גם אם זו היתה אמת, אני רוצה לומר לך, שאנחנו מיישרים עכשיו קצת את הקו. תאמין לי. עדיין לא יישרנו אותו ועדיין לא חיסלנו את הפער. בשנים שבהן לויקטור שם-טוב היה מזל עם שרי האוצר לא מפלגתו או של המערך היית יכול למצוא את השמות של בתי-החולים של קופת-חולים. ואלה נשארו באמת — — —

יאיר צבן (המערך):

למה? מה עם חלי-השומר, איכילוב, רמב"ם החדש, בית-החולים בצפת? זה לא רק בתי-החולים של קופת-החולים.

דב בן-מאיר (המערך):

גם אז בנינו את בתי-החולים ברוזיל, יוספטל, שיבא, רמב"ם ונהריה. בנינו בתי-החולים בכל הארץ.

שר הבריאות א' שושטק:

הרי זה מה שאני אומר, יוספטל, הכרמל ובתי-החולים אחרים. יפה מאוד, שאני עניי צרה בזה. אני רואה שאפילו אם זו היתה אמת, היינו צריכים לעשות זאת, אנחנו צריכים לשפר את המצב בבתי-החולים של הממשלה, שהיה מצב רעוע ביותר.

יש גם פרויקטים אחרים. נדמה לי שחבר הכנסת צבן שיבח את השר הקודם. אצלו בדרך כלל אומרים, שכל ההתחלות קשות. אני רוצה להגיד לך, שביחס לבניית בתי-החולים במדינת ישראל כל ההתחלות קלות. היה קל מאוד להחליט על פרויקטים, להתחיל בהקמת בתי-החולים תל-גיבורים, על בית-החולים בחדרה ובמקומות אחרים. אבל לא סיימו את בנייתם. אז הם עמדו עשר שנים, שבע-עשרה שנים ולא נגמרו. צריך היה לסיים את בניית בתי-החולים האלה. ואת זה אנחנו עשינו. אנחנו קצת מיישרים את הקו. עדיין לא גמרנו. אבל תנוח דעתך.

חבר הכנסת בן-מאיר, הזכרת את תל-כרור. אני חושב שאתה פשוט לא מעודכן על-ידי ה"ר דורון. כנראה הסתמכת על שיחות מלפני שבועות או חודשים. עניין תל-כרור הוסדר כבר מזמן.

חוברת ל' ישיבה ק'

— סקירת שר הבריאות על פעילות משרדו: הצעת חוק
הבחירות לכנסת ולרשויות מקומיות (הוראת שעה) —

שר הבריאות א' שוסטק:
כמה שנוגע לעשן — מי דיבר על עשן מכוניות? נרמה לי
שגם חבר הכנסת וירשובסקי דיבר על כך. אם אינני טועה, יש
לנו שלוש סידורות בדרכים בעניין זה. הגישו הרבה משפטים ויש
שיפור גדול מאוד. לא חסנו ולא נשאנו פנים לאיש. אנחנו
עושים את הדבר הזה, והוא דווקא החלק המצליח ביותר בכל
המערכה נגד זיהום האוויר. כפי שאמר חבר הכנסת וירשובסקי,
ויתרתי על השתתפותי בחוק כנוכח, אני באמת רוצה לקוות,
שלאחר שגם "מכשול" זה הוסר, לא יוכלו עוד לטעון במדינה,
שכל חוסר המעש בעניין זה וכל הליקויים נובעים רק בגלל
העובדה, ששני שרים צריכים לטפל בתחום זה. את השטיח הזה
הוצאתי מתחת לרגלי.

יאיר צבן (המערך):
השאלה אם השטיח יצא לכיוון הנכון.

שר הבריאות א' שוסטק:
אשמח מאוד אם באמת מהיום והלאה יקבל כל התחום
הזה פנים אחרות וטיפול אחר. כולנו נשמח.

יאיר צבן (המערך):
שר הפנים יהיה אחראי לפנים האחרות.

שר הבריאות א' שוסטק:
אני בטוח ששר הפנים לוקח את העניין בכל הרצינות. אולי
באמת היתה איוו שהיא הפרעה, ואף על-פי שלא האמנתי שזו
הסיבה האמיתית. בכל זאת נכנעתי בעניין הזה. פשוט הכניעו
אותי דעת הקהל וחברי הכנסת שטענו ככל פעם, שהבעיה היא
שאני פה המפריע. אינני מפרע יותר. אני רוצה לקוות, למען
בריאות הציבור, שבעניין זה תאיר עכשיו ההצלחה פנים לשר
הפנים.

היור' מ' כהן-אבידן:
תודה לשר הבריאות.

ה. הצעת חוק הבחירות לכנסת ולרשויות מקומיות (הוראת שעה), התשמ"ב — 1982*

(קריאה ראשונה)

שר הפנים י' בורג:
פעם כן ופעם לא, העיקר שיהיו בתחום הלוגיקה.

בציבור יש ערכוביה של מושגים. מי שרוצה לדחות את
הבחירות המוניציפליות שנקבעו לחדש נובמבר צריך להביא
לשם כך הצעה, וההצעה צריכה להחקל ברוב. מי שרוצה
להקדים את הבחירות לכנסת צריך, תוך שינוי של זמן, להביא
הצעה, והצעה זאת צריכה לקבל רוב. מי שרוצה לאתגר את
האחרון של בחירות מוניציפליות ואת הקידום של בחירות
לכנסת, אף הוא צריך להביא חוק, וזה כבר עניין של המפלגות.

אני מביא כאן פשוט קיצור של התאריכים המצויים אם
התאריך של נובמבר 1982 עומד בתוקפו. ולא — יצא שמשרד
הפנים פועל נגד החוק או שהומנים הקיימים בחוק המקורי
אינם מתאימים למציאות.

אם כן, אני חוזר ואומר: עצם השינוי של תאריכי הבחירות
קדימה או אחורה — איך שרוצים לומר, אחורה מ-1985 או
קדימה מ-1982 — אינו שייך לחוק הזה. החוק הזה רק מציע
טכניקה קצת שונה.

אישית אני מאושר מזה שנותנים לשר הפנים כמה דברים,
שהוא יכול לקבוע אותם, אומנם בחיאום ובאישור של ועדה

יצטרכו לצמצם שירותים משנה לשנה, ואינני יודע אם יוכלו
בכלל להתקיים, כי על תקציב הממשלה בעניין תקציבי הרווחה
אין לסמוך. הוא לא ילך וישתפר. על כן איני יכול להפסיק את
הטיפול בחוק, שעוד יוכיח שהצדק אתי ולא עם המתנגדים לו.
לחבר הכנסת סבג אני רוצה להגיד: אתמון בהצעות שלו.
גם לוועדה הגשנו את החוק של איסור פרסום לעישון, וכלי כל
ספק נתייחס בכל הרצינות להצעות שהוא הציג.

יאיר צבן (המערך):
איסור פרסום עישון — זו הצעה של חבר הכנסת בן-
מאיר.

שר הבריאות א' שוסטק:
נדמה לי שאנחנו הגשנו את החוק.

רב בן-מאיר (המערך):
כן, אבל הוא קבור.

אורי סבג (המערך):
על אף שאנו מודעים לכוונה הטובה שלך — הראיה, חברי
הכנסת השומעים אותך היום — אני רוצה להגיד לך בכל זאת,
שקשר השתיקה והאובסטרקציה הקיימת בקשר לעישון בבית
הזה נמשכים הרבה מאוד שנים, עוד מחקפת הממשלות
הקודמות.

שר הבריאות א' שוסטק:
הרבה מאוד שנים?

אורי סבג (המערך):
כן, אדוני, ופה קיימת חזית נגד החוק הזה. אני הצעתי
הצעת חוק אחרת שקשורה בעישון. מאחר שמבחן האדם
בהגשמה, נשכח ביחד ונראה איך כל אחד — — —

יאיר צבן (המערך):
אצלנו כתוב: "רשעה כעשן תכלה".

שבח וייס (המערך):
אכל פה זה עשן בלי אש.

היור' מ' כהן-אבידן:

חברי הכנסת, אנו ניגשים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק
הבחירות לכנסת ולרשויות מקומיות (הוראת שעה),
התשמ"ב — 1982, בקריאה ראשונה. את החוק יביא כבוד שר
הפנים.

שר הפנים י' בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מביא לפני הכית
הגבוה את חוק הבחירות לכנסת ולרשויות מקומיות (הוראת
שעה). כאשר היה מדובר בהוראת שעה, הדעה הזאת היתה
מבוססת על העובדה, שבמרכז למיכון משרד היתר שבייתה
כמשך כשמונה שבועות, וכתוצאה מזה כל ההכנות בנוגע
לפנקס הבחורים עוכבו ונתעכבו. זאת היתה הוראת שעה על
סיומ השכיחה במרכז למיכון משרד. בינתיים, בשבועיים
האחרונים קיבל הביטוי "הוראת שעה" משמעות יותר
היסטורית, משמעות אחרת לגמרי. ייתכן שהוראת שעה זו
והוראת שעה במבחן אחר יצטרפו למשהו יותר מקיף. כיום, אני
עומד כאן לפני הכנסת מנקודת מבט של טכנולוגיה ולא
מנקודת מבט של אידיאולוגיה.

יעקב גיל (המערך):
הטכנולוגיה מסייעת קצת לאידיאולוגיה.

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 1583).

תחושה של מוביליות מחשבתית, רעיונית, אידאולוגית של אנשים שונים, כאשר הראייה שלהם היא הבחירות ולא המעשה החשוב למדינה ולרשויות המקומיות.

אילו השכלנו להחזיר לעצמנו את הנורמות החדשות האלה של הערכות קצרה, של מברקים, של פרקי זמן קצרים כפי שהדבר קיים בבריטניה הגדולה, היה מצבנו שונה לחלוטין. בבריטניה הפרלמנט מתפזר וקוראים לבחירות חדשות, ותוך פרק זמן של חודש ימים אכן נערכות הבחירות החדשות. במדינת ישראל, על שלושת מיליוני תושביה, אנו עדיין רחוקים מאוד מאוד ממגמה זו.

אהרן הראל (המערך):

קודם תשנה את אופיו של העם ואחר כך תשנה את החוק.

יעקב גיל (המערך):

אלה באלה שלובים.

אנו רוצים לקצר את המועדים עלי-מנת להרגיל את העם ליכולת הכרעה מהירה ובכל זאת לא לשגע אותו מדי ארבע שנים בקיום בחירות ולהלך אימים על העם כל הזמן בקיום בחירות או כריבורים עליהן. אנו נמצאים כאן בתשתיתים מחשבתיות, שאנו נותנים להם את הדגשים החסכוניים כביכול, אבל אנו מסתירים את האמת.

היור' מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת מסייעת המערך, אתם מפריעים לחברכם. מהליכוד אין מי שיפריע.

יעקב גיל (המערך):

לפתוח את זה צריך להרגיש פעם נוספת, שמהליכוד אין מי שיפריע.

אני חושב שאנחנו יכולים לעשות הסכם עם הד"ר בורג בקשר להליכה לבחירות ולרשויות המקומיות, ואז נגיע לדברים הקובעים.

תמר אשל (המערך):

באמת, אדוני היושב-ראש, מה הייתם עושים בלי אופוזיציה?

היור' מ' כהן-אבידב:

זו שאלה.

יעקב גיל (המערך):

אנו נעשה שקר כנפשנו אם נציג את הדבר בצורה כל כך פשטנית ונגיד שהביתה היא באמת טכנית או טכנולוגית, עזר מעט נחיה בתקופה, שהמחשבים יכתבו לנו את כל מהלכי חיינו. אני מציע להיזהר מעניין זה וליצור תהליכים שישמרו על הדברים העיקריים והחשובים למרות החידושים הטכנולוגיים. ואני רואה דבר עיקרי וחשוב בקיום הבחירות במועד. אני רואה דבר עיקרי וחשוב בכך, שהשלטון המרכזי לא יאפיל על השלטון המקומי. אני רואה דבר עיקרי וחשוב בכך, שהשלטון המרכזי ייתן כוח חיות, ולא ייטלו משר הפנים אותם כוחות שניתנו לו כעבר ויעבירו אותם לשלטון המרכזי, כדי להתעמר באזרחות חיי היום-יום שלנו, כפי שהיתה החלטת הממשלה לגבי הטיפול של שר האוצר.

נכון ששר הפנים עמד בפרץ לגבי נטילת חלק מהסמכויות שלו. באחד הדיונים שהתקיימו בבית הזה אמרתי, שלא כל אדם יכול למחול על כבודו, לא רב, לא שר ולא מלך. כשאלה מוחלים על כבודם, כבודם אינו מחול להם, ובעניין זה של סמכויות הרשויות המקומיות יש לתת תוקף ועוצמה גדולה יותר. דומני שחידוש המנדט של הרשויות המקומיות אחת לארבע שנים הוא דבר נכון לעשותו. אני מצפה משר הפנים, שנוסף על הצעת החוק הזאת, הבאה להתייחס לנושא

החוקה, חוק ומשפט. אני מאושר מכך שלא תהיה אפשרות להגיש לבית-המשפט ערעור על הכרעת שר הפנים בקשר לעררים מסוימים לפי תאריכים מסוימים, אלא זה מחויב המציאות מהבחינה של המרכז למיכון שהכריזה אותו להביא את החוק הזה לפני הכנסת.

אני חוזר: אמרתי מה שאמרתי באופן טכנולוגי ולא אידאולוגי. המפלגות חופשיות להחליט מה שהן רוצות. חלק מחברי המפלגות השונות יחשוב בוודאי, כי מן הראוי ומן ההגיוני לחסוך הצאות כפולות וגם למנוע ליבוי אותם רגשות, שהם חלק בכל תהליך בחירות, וקל וחומר בימים אלה.

אני מציע להעביר את החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט העוסקת בתחום הבחירות.

תמר אשל (המערך):

לא לוועדת הפנים?

שר הפנים י' בורג:

לא.

היור' מ' כהן-אבידב:

תודה לשר הפנים. אנו נגישים לדיון, רשות הדיבור לראשון המשתתפים, חבר הכנסת יעקב גיל, ואחריו — לחבר הכנסת שבה רייס.

יעקב גיל (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אומנם, כדברי שר הפנים, אנו עוסקים כאן בטכנולוגיה ולא באידאולוגיה, אבל יש כאן גם ערכוב של פילולוגיה, והשימוש כמלים בא לבטא גם עניין של תכנים.

נכון הוא שהצעת החוק המובאת בפנינו באה לקצר זמנים ולאפשר למשרד הפנים לפעול לפי החוק, ויש לברך על יוזמה זו. אבל הייתי מברך אף יותר, אילו שר הפנים היה בא ואומר את דברו לעניין של ההפרדה בין הבחירות לרשויות המקומיות לבין הבחירות לכנסת, לדעתי, יש כאן, בדרך הצגת ההצעה הזאת, כדי ליצור את הרושם אנכ אורחא, שאנו הסתלקנו מן המחשבה שהכרחי לתת לרשויות המקומיות את היכולת לבחור את נציגיהן, את ראשי הרשויות ואת חברי המועצות שלהן, בדרך אשר תתק את העניינים הפנימיים מהעניינים הממלכתיים הכוללים.

אם אנו עוסקים בחדש יוני בקיצור הליכים ומועדים, בלא לתת לראשי הרשויות ולגופים השונים העוסקים בעניין, שנבחרו לפני ארבע שנים, בתום המועד של נובמבר שנה זו, לקיים בחירות חדשות במועדן, כי אז אנו מסייעים לתהליך הדיפרנציאלי החשוב של פיזור האחריות השלטונית בין השלטון המרכזי לבין השלטון המקומי. אנו עדים לתהליך עולמי חשוב מאוד, שבא להעמیس על כתפי האזרחים יותר אחריות לנעשה סביבם בנושאים של חיי היום-יום. אנו שוכחים מדי פעם, כי ממנה זו היא חיוכית, כי היא עומדת ברשות עצמה. היא חשובה באשר היא מביאה את האזרח למעורבות בתהליך קבלת החלטות בעניינים הנוגעים לו. אבל אנו מעמיסים על התהליך הזה, רחמנא ליצלן, את העומס של ההוצאה הכספית הניכרת, כביכול, של הפרדת הבחירות.

אני רוצה טענה זו. אילו רצינו להיטיב, אילו רצינו לחשוב כיצד להתייעל, להביא למצב שהדיפרנציאליזם הזה תישמר ואף-על-פי-כן תשמור על תהליכי ההוצאה במשק הציבורי שהיו מינימליים ככל שניתן, הרי לפי עניו הבנתי צריך היה לחשוב על יוזמות בכיוון של חיקון חוקי היסוד לקיום בחירות, לקצר את המועדים של הבחירות למינימום האפשרי וההכרחי. נרמה לי שהיום, כאשר אנו מדברים על בחירות בטווח זמן של חצי שנה ושנה, אנו מכניסים את המדינה לסחרחורת מתמדת של

שבח וייס (המערך):

עזבו את המחקרים. המחקרים חוקרים את ההתנהגות שלכם. מה זה מחקרים? פה כל אחד מופיע ומסתמך על מחקרים בתחום שלו. כשאין זה נוח לו, אינו רוצה מחקרים. כל נואם כאן, לרגות חברת הכנסת תמר אשל, מצטט עשרה פרופסורים. אז יש גם מחקרים בתחום השלטון המקומי. מה זה מחקרים? יש ניתוק בין המחקרים? אני אוכיח לכם משהו ואני רוצה שמישהו — ואני אומר את זה בהרבה סימפוזיה, אם כי בהדרגה — יוכיח לי את ההיפך. לא במחקרים. על סמך עובדות. אין דבר עובדות יותר מהעובדות, והרי הן לפניכן:

בישראל היו שתי מערכות בחירות מוניציפליות נפרדות, אחת ב־1950 ואחת ב־1978. בשתיהן, על-פי כל הבדיקות, תוצאות הבחירות המקומיות הושפעו מהלך־הרוח הלאומי בענייני מעמד הממשלה. ב־1950 באו לירי ביטוי בבחירות אלה רעידה מסוימת של מפא"י ועליית הציונות הכללית, וזה הפרולוג להישג שלהם בכנסת השנייה, ובבחירות של 1978 התחזק כוחה של תנועתו על רקע נקודת שפל במעמד הממשלה באותם החודשים, וזה מוכח.

לכן, ברוב הארצות בעולם עושים את זה ביחד. מדוע? רק כשמקיימים את הבחירות באותו יום יש התייחדות עם השלטון המקומי, ואני רוצה להסביר: הבחור הוא אישיות אינטגרלית מאוד, וכדי להיות דיפרנציאלי, אתה צריך לאפשר לו את זה.

יעקב גיל (המערך):

סליחה, את זה לא הבנתי.

שבח וייס (המערך):

אני אסביר.

היור' מ' כהן־אבידב:

חברי הכנסת, אולי תנהלו את הוויכוחים ביניכם בסיעת המערך, לא פה?

שבח וייס (המערך):

לא, אין דבר.

יעקב גיל (המערך):

לא, זה מראה עד כמה המחשבה פורייה.

אורי סבג (המערך):

"אינטגרלי" ו"דיפרנציאלי" עדיין שייכים למתמטיקה.

שבח וייס (המערך):

גבירותי, ורבותי וידידי חבר הכנסת אורי סבג, המונחים האלה מופיעים בסוציולוגיה בכל משפט רביעי.

מעניין שכל ההערות שאני מקבל בכנסת על השימוש שלי בניסיוני האקדמי באות מצד אנשים משכילים. את זה צריך לברוק פעם.

אורי סבג (המערך):

תודה רבה. זו מתחמה.

שבח וייס (המערך):

לרבות חברי וירשובסקי, גם בוועדה.

מה קורה כשאתה מקיים בחירות נפרדות לשלטון המקומי? רחמנא ליעלן, איזה נפרדות? אלו שטויות, תסלחו לי. כל המחשבות הן אז בכיוון הממשלה.

תמר אשל (המערך):

חס ושלום.

שבח וייס (המערך):

כך זה קורה. מה זה "חס ושלום"?

הטכנולוגי, ייתן גם תשובה מהותית האם הבחירות לרשויות המקומיות יתקיימו כמערך וכמנותק מהבחירות לכנסת האחת־עשרה.

היור' מ' כהן־אבידב:

תודה לחבר הכנסת יעקב גיל. רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס, ואחריו — לחברת הכנסת תמר אשל.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, סיעת המערך וגם סיעות אחרות באופוזיציה אינן הסיעות היחידות היושבות היום בכנסת, אך אני חושב שהן פלורליסטיות מאוד בגישתן לכמה וכמה עניינים, ואני אבקש להציג כאן עמדה שונה לחלוטין מעמדתו של חברי הטוב, חבר הכנסת יעקב גיל.

בעצם הדיון אינו על דחיית בחירות או על אי־דחייתן. הדיון הוא לכאורה גליסטי, אבל אנחנו נזקקים לשאלה העיקרית גם עקב המנגינה שנתלוותה לדברי ההסבר של שר הפנים ולכמה הערות סקפטיות בסוף דבריו, שהפעם אני מודה אתן. אני עסקתי באופן שיטתי במשך שנים בחקר השלטון המקומי בישראל, ורוב עבודתי האקדמית הוקדשה לנושא זה, לרבות חקר הבחירות המוניציפליות. מחברר שהמציאות בשטח הפוכה לחלוטין מהאחרים הקיים בדבר הפרדת הבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות.

שר הפנים י' בורג:

זה יותר פתוס מאשר אתוס.

שבח וייס (המערך):

בשלב ראשון אני רוצה להעניק לחברים הטוענים כך את תום הלב, את ה"כונה פירה", אני בטוח שחברי יעקב גיל ואחרים אומרים את זה כונה פירה, כי בפתוס כבר יש איוו שהיא האשמה של חוסר תום לב. על כל פנים, כך אני מתייחס לפתוס.

שר הפנים י' בורג:

פתוס זה רגש.

שבח וייס (המערך):

אני יודע.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

שבח וייס (המערך):
בישראל התקיימו בחירות — — —

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

שבח וייס (המערך):

ידידי ז'אק אמיר, תן לי לעשות מאמץ לדחות לך את הבחירות המיוחדות האלה.

תמר אשל (המערך):

חס ושלום.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

זה יהיה הרבר הגרוע ביותר.

שבח וייס (המערך):

נו, יש כמה דברים גרועים יותר שנעשו, אפילו בשכונות האחרונים.

תמר אשל (המערך):

למחקרים שימשיכו — — —

תמר אשל (המערך):
לא נכון.

שבח וייס (המערך):

עובדה, זה נבדק. מה פירוש לא נכון? תקראי את הדוחות של המפלגה שלך ושלי אחרי הבחירות של 1978 בדבר סיבות הישגיות. אתם נחלים תמיד בראש עיר אחד או שניים, שהם אהובים על כלולו והם יוצאי דופן. אל תקבעו לי כלל לאומי על-פי חריגים חיוביים — ואני מתכוון לטדי קולק — ולא על-פי קריינצ'י, זיכרונו לברכה.

יש 156 רשויות מקומיות בארץ הזאת. מה קורה כשיש באותו יום בחירות גם לכנסת וגם לרשויות המקומיות? העניין נחקר לא רק בארץ. יש מחקרים בכל המדינות שבהן עוסקים בעניין הזה. קיימת חופעה הנקראת "Split-ticket Voting" — פיצול הצבעה. אדם הולך לקלפי, בוחר את ממשלתו, מפרק את כל המאוריים הלאומיים שלו, מתנקה, וכעבור רבע שעה הוא עושה כך בענייני השלטון המקומי. אם כן, מי שרוצה באמת בחירות שבהן יתייחרו עם הבעיה הלוקלית חייב לדרוש שהבחירות יתקיימו באותו יום. זה נשמע פרדוקסלי, אבל זאת האמת, ואיש אינו יכול להוכיח שאין זה כך. רק להמשיך לדבר דברים סתמיים. זה עניין שנבדק בכל המדינות. כך זה היה בכל מקום. יש כמה ראשי ערים, שמנצחים באופן אישי בכל המצבים. הם יוצאי דופן.

לכן הנטייה בכל הארצות הדמוקרטיות, ידידי יעקב גיל, היא לאחד את הבחירות, והארץ המופתית בעניין זה, שתפסה מזמן לא ההיגיון הזה, היא ארצות-הברית, שאנחנו כן חייגים את שיטת הבחירות שלה. שם מרכזים את כל הבחירות כל שנתיים. אדם הולך לפעמים עם 26 פתקים, למשל — פעם כשש שנים, אבל כל שנתיים שליש; לסנט — פעם בשש שנים, כל שנתיים שליש; ל—"House of Representatives" — כל שנתיים; לנשיא — כל ארבע שנים, אבל זה תמיד מתחלק, זה מרוכז באותו יום. אם כן, תפסיקו לדבר על עניין אחד, שייחוד יום לבחירות מקומיות מדגיש את המקומיות. זו פשוט שטות. אתם רוצים לקיים את הבחירות בעוד חודשים — שלושה — זו פרשה אחרת.

עכשיו אני רוצה לדבר על העיתוי עצמו. חברים יקרים, אנחנו הפכנו לארץ בחירות. היו לנו בחירות קצרות לפני שנה.

שר הפנים י' בורג:

שבח וייס (המערך):

זה על אותו משקל. אני הולך פה בבחלט בכיוון שלך. זה שנים גורם אני האחדה זאת, והעובדה שהנעתי לכנסת אינה משנה את עצמותי בעניין זה.

חודש לפני כן היינו בבחירות להסתדרות הכללית. בעוד חודשים — שלושה נלך לבחירות לשלטון המקומי. מהלכים עלינו קדונית או בדקלרציות על הקמת הבחירות לכנסת האחת-עשרה. עדיין לא ראיתי דבר שכזה. כבר בליל הבחירות של הכנסת העשירית היו אנשים שדיברו על הצורך בהקמת הבחירות. זה מין וריאציה אקזיסטנציאליסטית כזאת, מין "עכשוויים" כזה. הכול עכשיו. בחירות עכשיו, אחר כך יהיו בחירות מיד.

בחירות זה מכשיר רגיש ועדין, ואני רוצה לחזור על-ידי טירוף הבחירות הזה לשיטת הדמוקרטיה הישירה נוסח אתונה — כל הזמן ממשלות, והעם מתהלך מאוים בחירות. אי-אפשר לנהל כך מדיניות. כשאגיע לשלטון, כשתנועתי תגיע לשלטון, אני רוצה שאיימתי עלי כל בוקר בבחירות ובהליכה אל העם. זהו פופוליזם פראקסלנס. חברי בתנועה לפני שנים —

וקראתי את "דברי הכנסת" — התריעו מעל במה זו וגם מעל במת הכנסת בבניין הקודם נגד כל מי שביקש בזמנו להקדים בחירות, לרוץ לבחירות שלא במועדן. במקרה זה יש אומנם בחירות במועדן, אבל עם כל החשיבות של השלטון המקומי יש בכל מדינה פרימט. והוא השלטון המרכזי. הסגידה שלנו לפולחן השלטון המקומי אינה צריכה להיות מופרזת.

תמר אשל (המערך):

זה לא יביא לשום תוצאות. לעת עתה רק מדברים. איזו סגידה היא זאת?

שבח וייס (המערך):

אני אסביר את דברי.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

באמת תסביר.

שבח וייס (המערך):

בסדר.

יש אנשים המעמידים את השלטון המקומי מעל כל השלטונות בארץ הזאת, בתיאוריה. מה שקורה בפרקטיקה הוא פרשה אחרת. כשבילי הפרימט הוא השלטון המרכזי. אני מדבר כרגע על שלטון הליכוד או על השלטון של תנועתנו בעירייה אחרת. אני מדבר על המבנה. לכן אם אני צריך להשוות בחירות אל בחירות, כתוצאה מהקדמת בחירות או משיבוש במועדי בחירות — אני נוטה להצמיד את הבחירות לשלטון המקומי אל הבחירות לכנסת. זאת עשתה תנועתנו. אני פה כאילו בתוך הבית. מי עשה זאת ב-1963? — אנחנו היינו אלה שדחינו את הבחירות ל-1965, כדי לאחד אותן עם הבחירות לכנסת. אני מבקש בעניין זה מידה של עקיבות. בצדק עשינו זאת אז.

אני מייחל ליום שבו הבחירות לכנסת תתקיימנה אחת לארבע או אחת לחמש שנים. בייחוד כאשר אני אגיע לשלטון, אז מצדי אפילו אחת לשש שנים, ובחירות לשלטון המקומי באותו יום. די באחת לחמש שנים. אני רוצה שיראו לי ראש עיר שיכול תוך ארבע שנים להגשים את תוכניתו. אין זה אסון אם בגילוי לב — — —

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

חמש שנים זה לפי שעה.

שבח וייס (המערך):

נאמר כאן, שאנחנו שוקלים ברצינות את האפשרות של דחיית הבחירות לשלטון המקומי. אני יודע שבפרדוקסים ובמסדרונות של המפלגות כולם מדברים על כך. פרט ליחידים הבטוחים שבערים או במחוזות הם ינצחו. צריך להיות אמיץ כדי לומר את הדברים גם כאן. שום חטא איננו חוטאים לרמקוטיה הישראלית. אנחנו חוטאים אולי בכיוונים אחרים. אם הבחירות לרשויות המקומיות ידחתנה — ראשי הערים המכהנים עכשיו ורוצים בתוקף נמרץ ביותר את הבחירות בעוד חודשיים — שלושה — הם ממלא ייבחרו שוב. לא מצאתי ראש עיר כלשהו העומד בתוקף על כך שתהיינה בחירות בזמן הקרוב כשהוא חושש מכך שייבחר. מאחר שמדובר כאלה, ידחו קצת את הפגנת התמיכה העממית שיש בהם — רש בהם. אני פותח פה קצת את השורות.

רסאל סריסה (המערך):

אפשר לשאול שאלה.

שבח וייס (המערך):

כן, ידידי, חבר הכנסת סריסה.

תמר אשל (המערך):

רמקוטיה על תנאי.

לניסיון האמריקני אין שום ערך. זאת דמוקרטיה קולוניאליסטית זעירה חסרת ניסיון. עובדה שבכל ארצות המערב מאחריו עכשיו את הבחירות. אין לזה שום ערך. העובדה שאנחנו איחדנו את הבחירות ובזמן שהיו מאוחדות היה הפיצוי הגדול ביותר ואו לקולק ולאחרים — לצייץ או לאלמוגי — היו ההישגים האישיים הגדולים ביותר, אין לזה שום ערך. בקיצור, לעובדות אין שום ערך. כלום.

לכן, אני באופן הפגנתי אצביע נגד החוק הזה, אף שהוא טכני, תורה רבה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
אתה תקבל את הכרעת הסיעה.

שבח וייס (המערך):
מה פתאום? בעניין זה — לא. אתה קיבלת תמיד את הכרעת הסיעה? זה חוק שטותי, זה לא חוק הגולן.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
תורה רבה לחבר הכנסת שבח וייס. רשות הדיבור לחברת הכנסת תמר אשל, ואחריה — לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

תמר אשל (המערך):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ברצוני להעיר לשד בורג, שטוב שהוא הגיע סוף סוף עם התיקון לחוק הזה. נראה לי שטוב נעשה אנחנו, חברי הכנסת, אם נביע את אי-שביעות רצוננו העמוקה מכך שהשר לא ראה לנכון להביא את התיקון הזה במהרה. החוק מוגש לנו באיחור רב. המועדים הנקובים בו אין להם כל קשר עם המציאות, כאשר מדובר ב-8 ביוני כמועד של התחלת המועדים הקובעים. מומן עברנו את המועד הזה. אתה עצמך, אדוני השר, פרסמת בחתימתך כבר במאי מודעות בעיתונים, הנוגדות למעשה את החוק, עוד לפני שהיה תיקון. מרי פעם הופיע חוק זה בסדר-היום של הכנסת, ומסיבות בלתי ברורות לנו נדחתה הבאתו. אני מודה על הזלזול בהליכי חקיקה, שהשרים חייבים להיות אמונים עליהם.

לא ייתכן שדבר כזה יקרה בתוכנו, כאשר אתה, השר, טורח דווקא באותם ימים — מסיבות שכלל לא נראות לי ואני אפרט אותן אחר כך — להודיע, שכלל אין צורך לקיים את הבחירות במועדן, וחבל על הכסף והכבוד, ונערוך את הבחירות בעת ובזמנה אחת עם הבחירות לכנסת. אתה, האחראי על הסידורים, אינך מביא אותם לפנינו גם כאשר נגמרה השביתה במל"מ — המרכז למיכון משרד.

אדוני שר הפנים, אני חושבת שלא ייתכן שתזלזל בכנסת, בעם ובתפקידך בצורה כזאת. קודם כול עלינו לשמור על הליכי הדמוקרטיה. לא ניתנה לשום שר — ואתה אמרת שצריכה להיות החלטה של הרוב בכנסת — לשנות, ואף לא כתג אחד, את ההחלטות שהתקבלו. אין לי כל ספק שדחיית הבחירות תהיה מוזיקה, מפני שאם דויתם פעם אחת אין כל סיבה שלא לדחות שוב ושוב. הדחייה לא תחסוך שום פרוטה שחוקה. להיפך, תהליך הכנת הבחירות לנובמבר שנה זו כבר נמצא בעיצומו. חלק מהכסף כבר הוצא. אין אפשרות להפסיק את זה. ואם תהייה בחירות לשלטון המקומי כשנה הבאה, ההוצאות תהיינה כפולות. לא יהיה שום חיסכון. אני מצטערת על שחבר הכנסת שבח וייס, שהקשבתי לכל מלה שלו, איננו מוכן להקשיב עכשיו. אינני מקבלת את הטענה, שאנו נלמד ממדינות אחרות, כאשר יש ח"ק פרסה בינינו לבינן לגבי התייחסות —

שבח וייס (המערך):
הסמכתי את זה לבחירות בישראל — בחירות 1969, 1973, עלי-י ישראל, וגם מדינות אחרות. הניסיון הישראלי מוכיח.

שבח וייס (המערך):
אילו דיוברים. ב-1963 דחתה תנועת את הבחירות כשנתיים, ולא שמעתי אז שום רמז על דמוקרטיה על תנאי. מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

שבח וייס (המערך):
באמת, חבר הכנסת וירשובסקי, ענה לי על השאלה היסודית: האם הפרדת יום הבחירות מוסיפה לשלטון המקומי או לא?

תמר אשל (המערך):
מוסיפה.

שבח וייס (המערך):
אני מוכיח לך עלי-י כל שיטה, שזה פשוט שטויות. כל הארצות הדמוקרטיות כבר חפסו זאת, ומאחרים את הבחירות. זה הכול. עם עובדות אל תתווכח.

יעקב גיל (המערך):
צריך לדעת גיאוגרפיה. יש לה גם משמעות של מועדים, זמנים ותקופות.

שבח וייס (המערך):
אני יודע. אני בעד זמנים קבועים. בוודאי. כל חמש שנים בחירות לכנסת ובאותו יום בחירות לשלטון המקומי. באותו יום הבחירות להסתדרות ובאותו יום עוד כל מיני בחירות, אם אתה שואל אותי.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
אתה מציע לדחות הכול ל-1986?

שבח וייס (המערך):
לא.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
תגיד.

שבח וייס (המערך):
חברים, קודם כול זה בשנת 1985.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
חברי הכנסת, אני מקשש שלא לנהל ויכוח. חבר הכנסת סריסה, אתה רוצה לומר משהו, בבקשה, ברצון אענה לבקשתך. חבר הכנסת וייס, הבה נעשה זאת בצורה מסודרת.

שבח וייס (המערך):
אדוני היושב-ראש, אני מקבל את הערתך. אני בטוח שאנחנו צריכים להמשיך את הסימפוזיון התנועתי. חברים, יש לי הרגשה, שבסופו של דבר ממילא הבחירות האלה לא תתקיימנה במועדן. תימצא סיבה של חירום לדחיית כל מיני אנשים, שכעצם לא כל כך רוצים אותן אבל עושים כל מיני דקלרציות שהם רוצים אותן, יעלו על סיבה של חירום.

אני רוצה להציע נימוקים קונסטטוציוניים, חברתיים ופוליטיים לדחות את הבחירות, ולא להסתתר מאחורי מצב חירום. אני שומע יפה מאוד את שיתות החברים. אני משוכנע בכך, שרבים מקרב החברים היום, גם בבית הזה, גם בקרב הציבור, אינם ששים למערכת בחירות עכשיו, באקטובר או בנובמבר; אגב, גם לא בתנועת.

אם יקבעו יום מיוחד לסימפוזיון או לא — אני מוכן פעם אחת לקיימו בסיעה, אבל אינני רואה שזה עוזר. אני אביא לכם את כל המסמכים, את כל המחקרים, אבל המחקרים הם טובים רק אם הם בתחום של מסייע לדובר, או לדוברת; אז יש ערך לפרופסורים ולמחקרים.

תמר אשל (המערך):

השלטון המקומי בישראל אינו נהנה ממעמד הבכורה שיש לו בארצות שאתה הצבעת עליהן. השלטון המקומי בישראל סובל מירושה גרועה. אני מצטערת על כך, שכאשר מפלגתי היתה בשלטון היא לא דאגה לתקן דברים חמורים, שהם ירושה משלטון מנדטורי קולוניאלי, שראה בשלטון המקומי את ה"נייטיבס", את הילידים שאין לסמוך עליהם, והביא לכך שהשלטון המקומי במדינת ישראל לא משך את טובי הכוחות. כאשר הבחירות לשלטון המקומי מתקיימות באותו יום עם הבחירות לשלטון המרכזי, הן לגמרי מוסטות הצדה, השלטון המרכזי מאפיל עליהן, והנושאים המקומיים אינם מהווים שום נושא במערכת המקומית.

אני יכולה להגיד לך זאת מניסיוני, כי הייתי קשורה בשלוש מערכות בחירות לשלטון המקומי. אולי אתה השתתפת ביותר מערכות — אני השתתפתי רק בשלוש מערכות בחירות. אני חברה במועצת העיר לא שנה ולא שנתיים, ואני חייבת לומר, שעד אשר הפרדנו את הבחירות, ההתייחסות של הבוחרים לבעיות המקומיות לא היתה דומה כלל להתייחסות כאשר הבחירות התיקומו ביחד. כאשר הן ביחד, העניינים המקומיים אינם באים לכלל ביטוי.

שבח וייס (המערך):

הרשי לי לשאול אותך שאלה: איך את מסבירה את העובדה שבשנים 1965, 1969 ו-1973, כשהבחירות היו ביחד, ככל היישובים בישראל היה הכול עצום בין חוצאות הבחירות לכנסת לתוצאות הבחירות לשלטון המקומי, לרבות בירושלים, שזה הביטוי הנמרץ ביותר של ההבחנה?

תמר אשל (המערך):

אני את המספרים האלה לא למדתי — — —

שבח וייס (המערך):

אני אתן לך.

תמר אשל (המערך):

אבל אני כן יודעת, שגם משיכת עתודה אקטיבית לשלטון המקומי ברמה רצינית ניתנת כאשר אתה מפרדת את הבחירות.

שבח וייס (המערך):

תני לי לשאול אותך עוד שאלה: איך תסבירי את העובדה, שגיוס הכוחות הטובים ביותר לשלטון המקומי היה ב-1965 וב-1969, כאשר זו היה ביחד?

תמר אשל (המערך):

אני בטוחה שזה הטובים ביותר. קולק היה עניין אחר לגמרי. עניין מקר.

שבח וייס (המערך):

עמי בן-דור, יוסף אלמוגי, כולם. אין לכם תשובה לעניין.

תמר אשל (המערך):

אינני חושבת שאחיה צודק. הרשה לי להגיד לך, היתה בעייה של רפ"י. אני צריכה לספר לך מה היתה ההיסטוריה או?

שבח וייס (המערך):

אני מדבר על 1969 ו-1973, כאשר רפ"י כבר היתה.

היוזר מ' כהן-אביב:

חברי הכנסת, זו אינה ישיבת סיעת המערך.

יעקב זאק אמר (המערך):

רק המערך נמצא פה.

תמר אשל (המערך):

בכנסת האחרונה הפרדנו את הבחירות.

שבח וייס (המערך):
לא.

תמר אשל (המערך):

כן. בכנסת האחרונה העבירו את החוק להפרדת הבחירות בין הרשויות המקומיות לבין הבחירות לכנסת. אני מודיעה לך זאת, חבר הכנסת שבח וייס. אם אינך יודע, שאל את חבר הכנסת וירשובסקי ושאל אותי, אנחנו נוכל לספר לך.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני אנהל לו.

תמר אשל (המערך):

היצמד רק לעובדות. רק בכנסת האחרונה חוקקו חוקים, ולא בוועדת החוקה, חוק ומשפט אלא בוועדת הפנים ואיכות הסביבה, על הפרדת הבחירות בין הרשויות המקומיות לבין הכנסת. ואין כל סיבה שאנחנו לא ניתן הודמנות נאותה להמשך הפרדה זאת לחיזוק השלטון המקומי, לביצוע המלצות ועדת זנבר ולהבטחה להאצלת סמכויות יתר לשלטון המקומי. אלה המדברים על חיסכון בכסף, אני מציעה להם קודם כול לבטל את יום השבתון, או לכל היותר להפוך אותו לחצי יום, משעות אחר-הצהריים. אין כל צורך בשבתון, שאינו חינוכי, ואינו קיים בשום מדינה דמוקרטית. איננו יכולים לעמוד בו, והוא עולה לנו מיליארדים, בארצות-הברית הבחירות מתקיימות כיום ג' בשבוע, כאנגליה — כיום ה' בשבוע, ואלו הן מדינות דמוקרטיות טובות, והן מקיימות את הבחירות לא כיום שבתון, כאשר משביתים את כל המשק.

אני שואלת את שר הפנים מדוע אלפי מצביעים כצבא, במשטרה וימאים ברחבי תבל יכולים להצביע במעטפות כפולות, ואילו ביום הבחירות מוצאים מיליונים על הסעת אנשים מחלק אחד של המדינה לחלק שני? זה אינו מקובל בשום מקום.

שר הפנים י' בורג:

את יודעת מי הנהיג את זה.

תמר אשל (המערך):

לא משנה. אפשר לשנות, אדוני השר. אתה מדבר על חיסכון בכסף. אותך שמעת מדבר על תוצאות מיתרות. אני מצפה ליוזמה מצדך, גם לקיצור תקופת הבחירות. אין סיבה לתקופה ארוכה כל כך. אפשר לקצר, אפשר לחסוך, אבל לא לפגוע בהליכים הדמוקרטיים. ראשי הערים והמועצות המקומיות נבחרו לתקופה של ארבע שנים, ואין שום סיבה לדחות בחירות אלה. ואחרי, האמור לדאוג לאינטרסים של השלטון המקומי. לייצג אותן, לחזק אותן, לדאוג שלא יכולה לו, ממך אני מצפה שלא תהיה בין הדוחפים לדחייה, ובוודאי לא בתירוצים או בסיבות של חיסכון בכסף, שאינם עומדים כלל במבחן המציאות.

אני אצביע בעד הצעת חוק זאת, ואני סבורה שיש להכניס בפני ועדת הפנים ואיכות הסביבה, כפי שחוקים אחרים מסוג זה הועברו אליה.

שר הפנים י' בורג:

פירוש חוקי הבחירות בא לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

תמר אשל (המערך):

בסדר.

היוזר מ' כהן-אביב:

רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, ואחריי רשום חבר הכנסת יהודה חשאי. אני מכין שהוא איננו. אחריי — חבר הכנסת רפי סויסה.

גם לו הייתי מקבל עקרונית ופילוסופית את העמדה של חבר הכנסת שבח וייס, שזה אולי יחסוך כסף, אני חושב ששמירת אורחות חיים דמוקרטיים מחייבת את קיומן של הבחירות כמובדן.

אדוני היושב-ראש, חברי מועצות הערים וכן גם ראשי הערים נבחרו לחקופה של ארבע שנים ולא יותר. מעבר לזמן הזה אנו מאריכים את חקופת כהונתם באופן מלאכותי, לא בגלל סיבה אתנהרנטית הקשורה במה שקורה ברושתי המקומית, אלא כתוצאה מאילוצים חיצוניים, או מפני שזה נוח לנו כמפלגות או כרשימות. אני חושב שזוהי טעות חמורה.

לכן אני חושב, שאנו חייבים לקיים את הבחירות האלה כמובדן, גם אם נניח שאנו סבורים שצריך לקיים את הבחירות יחד. אבל אני כהחלט חושב, שצריך להפריד את המועדים, ואני אפילו הגשתי הצעת חוק האומרת, שהבחירות לרשויות המקומיות יתקיימו אחת לחמש שנים, כדי שתהיה הפרדה קבועה וברורה בחוק.

יכול מאוד להיות, שחבר הכנסת שבח וייס עולה על כולנו באיסוף נתונים סטטיסטיים ועובדתיים על מה שקורה במדינות הים. אינני אומר זאת כלעג, אלא להיפך — בהערכה.

שבח וייס (המערך):
בארץ.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אסור לנו לשלף דוגמאות ממה שקורה במדינות הים.

שבח וייס (המערך):
זיכרתי על הארץ. הבחירות ב־1973 — — —

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
לפי מיטב הבנתי, הבחירות המוניציפליות — — —

שבח וייס (המערך):
יש הבדל בין הבנה לירידה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
הבחירות המוניציפליות בתל-אביב ב־1973, כאשר היתה התמודדות בין ראש העירייה הנוכחי לבין יהושע רבינוביץ' המנוח, הושפעו לדעתי במידה רבה מאוד מאופן ההצבעה לכנסת באותו זמן. ההצבעה היתה פוליטית, בלי שים לב למה שקורה בעירייה.

שבח וייס (המערך):
אתה טועה כאן. באותה מערכת בחירות לכנסת המערך הפסיד רק 3%, ובעירייה — המון.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
בדיק כך, זה מה שאני רוצה להוכיח. היו אנשים שאמרו: אנחנו נאשר את מפלגת השלטון ונעניש אותה בשלטון המקומי.

שבח וייס (המערך):
למה אם כן קיבל אלמוגי בחיפה — — —

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אני יודע. אינני צריך לתרץ לך את כל הדוגמאות.

הבכתיא את הדוגמה הישראלית, כי חבר הכנסת שבח וייס איננו רוצה שאשתמש בדוגמאות ממדינות הים. אני יודע זאת מעירי תל-אביב, שם עשו ניתוח לאחר הבחירות וכדקו את העניין. עכדתי באותו זמן בעירייה. הגענו למסקנה, שהתוצאות של המהפך הפוליטי בתל-אביב הושפעו מהאירועים שקרו במדינה ולא כרשות המקומית.

אדוני היושב-ראש, אני חושב שהרשות המקומית רשאית

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מצטרף להערה של חברת הכנסת אשל ורדצה להביע את עצמי או מחאתי על שהחוק הזה מוגש רק עכשיו. אפשר היה להגיש אותו לפני שבועות מספר, כדי שנוכל לחקן את המועדים ולחיות בהם. אבל החוק הוגש קצת באיחור. ככפוף לזה אתמון בהצעת החוק, אלה הם תיקונים טכניים. גם אני כמו קודמי — ואני מניח שגם מי שידברו אחרי — רוצה להתייחס לבעיה שהועלתה כאן.

אני רוצה להעיר הערה חברית לחבר הכנסת הפרופסור שבח וייס. זכותו להביע דעה, ואפילו ייתכן מאוד שהוא צודק, אם כי אני חושב שלא, אבל מדוע הייתי צריך לשמוע שלוש פעמים, שמה שחושבים חברים רבים הוא שטות? אני מצטער מאוד, עבדתי הרבה שנים בשלטון המקומי. חברת הכנסת תמר אשל היא חברת מועצת עירייה, חבר הכנסת גיל הוא חבר מועצה — — —

תמר אשל (המערך):
עובד עירייה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
חבר הכנסת אמיר הוא ראש עירייה.

שבח וייס (המערך):
על-מנת לחסוך לך את ההערה, אני חוזר כי מהמלה. אני חושב שזוהי טעות חמורה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
זה אינו עניין של טעות. אתה כדרך כלל אדם אדיב, אבל כאשר האמוציות השתלטו, עלית על גדותיך. הואיל והבעיה איננה אמוציונלית אלא טכנית — — —

שבח וייס (המערך):
אני עמוס על גדותי.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
כסדר. אנו עוסקים בבעיה לא אמוציונלית אלא קונסטטיטיונלית.

אני רוצה לומר, שאני תומך בבחירות לשלטון המקומי כמובדן, כחלק מקיום הדמוקרטיה במדינת ישראל. העובדה שמביאים לי דוגמה אומללה שנת 1963, שאז רחו את הבחירות לשנתיים, רק מוכיחה, שעל הטעות הזאת אסור לחזור. אני חושב שהבחירות לשלטון המקומי יתקיימו כמש, שלא יעלה על דעתו של אדם לדחות את הבחירות לכנסת. עשינו זאת רק פעם אחת, בעטיה של מלחמת יום הכיפורים, וגם אז למינימום של זמן, בתאריך הראשון, ללא פתיחת הרשימות, כי אמרו שרוצים לשמור על מה שנקרא קיום אורח חיים דמוקרטי, שפירושו בחירות בזמן. אם נוכל לשחק עם המועדים של הבחירות לשלטון המקומי, לא לקצר את הזמן אלא להאריך אותו, אנחנו מולולים בעצם קיומה הדמוקרטי של הרשות המקומית בישראל.

אני יכול להסכים עם קביעתו של חבר הכנסת שבח וייס, שהפרימט, כלומר הגוף ההיררכי העליון, הוא הכנסת. הכנסת היא הקובעת את החוקים, גם את החוקים שעל-פיהם תנהג הרשות המקומית. אבל במסגרת זו הרשות המקומית פועלת כגוף דמוקרטי ונבחר. הביקורת של חברי המועצה על ראש העיר, או על הציבור על הנבחרים היושבים במועצת העירייה, ביקורת זו היא חריפה יותר מאשר הביקורת שיש עלינו כחברי הכנסת מצד הציבור הרחב. אני חושב שזוהי החזית הדמוקרטית הראשונה שיש במדינת ישראל בין האזרח לשלטונות, לממשל. אני חושב שאנו צריכים לכבד זאת.

המדרגה. אם עוד נעשה אותה סרח עורך לשלטון המרכזי בבחירות, ונגיד שהבחירות אומנם בנובמבר, אבל הואיל וממילא מקדימים את הבחירות לכנסת, נעשה את זה ביוני — נפגע עוד פגיעה קשה ועוד פגיעה מוחצת ביצור החלש, אבל החשוב והחיוני הזה, שנקרא הרשות המקומית.

לכן אני תומך בחוק, אבל אני גם מצהיר פה ביחד עם חברי: את הבחירות יש לקיים במועדן.

היור' מ' כהן-אבידב:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת רפאל סויסה, ואחריו — לחבר הכנסת תופיק טובי.

רפאל סויסה (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הקשבתי כל הזמן לחברים, כאשר הנושא הוא חיקון חוק הבחירות לכנסת, ומשום-מה כל הדוברים התייחסו רק לקיום הבחירות במועדן או לדחייתן. שמענו מפי שר הפנים, שכרגע מדברים על התיקון הזה, ועל-מנת לקיים בחירות או לדחותן צריך שיהיה רוב בכנסת. לכן לא אדבר עכשיו אם יש לקיים את הבחירות במועדן או לדחותן. כאשר יועלה נושא זה לדיון, בוודאי אעמוד עם עוד חברי כנסת רבים וניאבק בציפורניים כדי שהבחירות יתקיימו במועדן. אני מניח שיהיו גם כמה חברי כנסת מהליכוד שיתמכו בקיום הבחירות במועדן.

אהרן הראל (המערך):

שייתנו חופש הצבעה.

רפאל סויסה (המערך):

אינני רוצה להתווכח עם חבר הכנסת שבח רייס, אך אוכל לומר במשפט אחד למה אני דוגל, תומך ורוצה בכך שהבחירות יתקיימו במועדן. כראש רשות מקומית, אדוני היושב-ראש, כמו חברים נוספים שהם ראשי רשויות מקומיות, אין אנחנו רוצים להיות גוללים, אין אנחנו רוצים ליהנות מן ההפקר. נבחרנו לתקופה של ארבע שנים ונכהן ארבע שנים ותו לא. אותו אזרח שנתן לנו מנדט לתקופה זו, מי מאתנו שירצה ישוב אליו מחדש במועד, והאזרח ייתן לו את הסכמתו או את אי-הסכמתו. כאשר אני שומע מתוך הכנסת שבח רייס, שאין זה נורא לדחות את הבחירות לרשויות המקומיות, או לדחות אותן עד הבחירות לכנסת ב-1985 —

שבח רייס (המערך):

כן.

רפאל סויסה (המערך):

— זאת תקופה ארוכה, והדבר בלתי אפשרי, אם אתה רוצה להקדים את הבחירות לכנסת, הרי הקדמת הבחירות לכנסת היא עניין פוליטי, וכמו אצל מתאגרפים — כל יום הדברים משתנים. ראש הממשלה יכול לקום ביום ראשון ולחשוב שבכיכרות יש כוח ואפשר ללכת לבחירות, וביום שני יהיה הד אחר, ואז חוזרים מההצעה להקדים את הבחירות לכנסת, לדחות את הבחירות לרשויות המקומיות לתקופה של ארבע שנים עד לבחירות לכנסת, זאת תקופה ארוכה מאוד. האזרח לא נתן מנדט כזה לשום רשות מקומית. לכן אני מצטרף לאותם חברי הכנסת שכדור כאן בהתלהבות כדור קיום הבחירות לרשויות המקומיות במועדן. אבל אני רוצה להתייחס רק לנושא שעל סדר-היום.

היור' מ' כהן-אבידב:

שום חבר כנסת לא התייחס לנושא. לא דובר כלל בחוק הזה.

רפאל סויסה (המערך):

זה-מה שהפילא אותי.

זכאית להתייחסות לגופו של עניין. ייתכן שבפעם הראשונה כאשר מתקיימות בחירות נפרדות הציבור איננו מבין כל כך את העניין, או שהוא עדיין מושפע מהדפוסים של הצבעות קודמות, או שהוא כלל אינו מתעניין בבחירות לרשויות המקומיות. אבל רוב החברים בכית הזה מדרכים על חשיבותו של השלטון המקומי ועל ייצוגו על-ידי אלה שנבחרים ישירות. אני רוצה שהבחור, שישם את הפתח בקלפי, לא יחשוב איוו מדיניות חוץ וביטחון מייצג האיש במפלגתו, אלא האם הוא יכול להיות ראש עיר טוב או לא, לפי הבנתו.

שבח רייס (המערך):

לכן צריך לאחד את הבחירות.

מרכזי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, אני חושב שלא אנכי להבנה עם חבר הכנסת שבח רייס. אני רוצה לסיים את דברי, ואני מבקש את הגנת היושב-ראש. אני חולק עליך.

שר הפנים י' בורג:

היושב-ראש הוא מחיפה.

היור' מ' כהן-אבידב:

אני מקציב לכל אחד את הזמן המתאים.

מרכזי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

ייתכן שהיו בעבר מקרים כאלה, משום שהרגלי הצבעה לא קל לשנות. העם הלך בפעם ראשונה בשנת 1978 לבחירות ישירות של ראשי ערים. ייתכן מאוד שנגהיג, ואני מקווה שנגהיג, בחירות אישיות גם לחברי מועצות העיר, לפי רבעים. אני חושב שהציבור צריך להזדהות עם מה שקורה בשלטון המקומי כמנותק לחלוטין ממה שקורה במדיניות החוץ והביטחון. לגבי ידידי כאוור, אם אני צריך להצביע בבחירות לשלטון המקומי, לא אכפת לי מה חושב האיש על שלמות או אי-שלמות המולדת, העיקר שהוא מסוגל לנהל באופן תקין. מסודר, יעיל וחסכוני את ענייני העיר ולדאוג לקידומה. לדעתי זה יכול להיעשות רק כאשר הבחור יודע, שהוא עומד לבחור את נציגיו לרשות המקומית. אני חושב שאם נדחה את הבחירות לרשויות המקומיות למועד הבחירות לכנסת — אם זה יקדם — נעשה טעות חמורה מאוד בתהליך הדמוקרטיזציה של השלטון המקומי.

מטעמים אלה, גם אילו הייתי בעד איחוד הבחירות, הייתי מקיים את הבחירות ללא כל קשר עם בחירות אחרות בתודש נובמבר. ברדיו שמעתי ששר הפנים אמר, שאם תחושתי היא נכונה — והדברים אמרו שבועות רבים לפני המלחמה, וייתכן שבינתיים השתנו כמה הערכות שלך, אדוני השר — הרי שהבחירות יתקיימו במאי-יוני 1982. מישהו תיקן אותך ואמר: מאי-יוני 1983. ואתה אמרת: אני מקבל את התיקון. אם כן, לגבי יתר הדברים, אתה משלים עם המרצע של מאי-יוני 1983. ואני אומר, שאפילו אם מדרכים על מאי-יוני 1983, אנו חייבים לקיים את הבחירות לרשויות המקומיות בחודש נובמבר. אותו כסף שייחסך כביכול יהיה חיסכון מדומה, כי הוא יוצא על מערכת בחירות של מפלגות אחרות, היושבות באופוזיציה ורוצות לכבוש את השלטון.

לכן אינני חושב שיהיה חיסכון אם נדחה את הבחירות לרשויות המקומיות ונאחד אותן עם הבחירות לכנסת. גם מבחינת החיסכון וגם מבחינת העיקרון הדמוקרטי אנחנו צריכים לעמוד על כך, שהבחירות לשלטון המקומי תתקיימה במועדן, ולהתעלם מהחיסכון כביכול בהוצאה הכספית. אני שמח שכל חבר שדיברו כאן, מי שתומכים בקו הזה, התייחסו לנושא הזה, כי זה נושא חיוני לעצם קיומה של הרשות המקומית, שמעמדה בעיני הבריות ובעיני הכנסת הוא בשפל

שבח וייס (המערך):

חבר הכנסת רפאל סויסה, בשביל להיווכח שחקבל שוב 90% לשם מה לך עוד פעם אחת בחירות?

רפאל סויסה (המערך):

זה לא עניין של 90% ולא של 80%, ואיש אינו בטוח. אני יודע מהארכת התקופה, בבחירות היא כמו הארכת היריון. משתדלים לקצר היריון ולא להאריך אותו. לא עלינו הצרה הזאת לחכות במתינות למה שיהיה להבא.

ברשותך, אדוני היושב ראש, אני רוצה להתייחס להצעת החוק עצמה, ולא מסכים לה. כאשר גיע לדין עניין הקדמת הבחירות או קיומן במעודן, מוכן שנתייחס אליו.

כנהוג במדינה מתוקנת ודמוקרטית, הכנסת אכן מחוקקת חוקים ומתקינה תקנות, הוראות שעה. מטרת הליכים חשובים אלה הן לעשות סדר, ובעיקר להקל על האזרח במהלך החיים בארצנו. הצעת חוק הבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות, שעליה אנחנו דנים היום, באה לחקן סדרים שבשנים עברו היו טובים, והיום המצב מאלץ את שר הפנים לשנות חלק מהם.

יש לי הערה לסעיף המוצע במקום סעיף 33. בסעיף המוצע נאמר: "כיום י"ז בסיון התשמ"ב (8 ביוני 1982) ועד יום י' בתמוז התשמ"ב (1 ביולי 1982). יציג שר הפנים כימי העבודה הגדלים את רשימות הבחורים לשנת פנקס התשמ"ב בכל השכונות הנפחיות לעלייה ולמרחש, למען יוכל כל דורש לעיין בהם". אדוני השר, לדעתי בסעיף זה יש עיוות של הדמוקרטיה וגם שימת מכשולים בפני האזרח.

מה היה המצב עד היום? היה נהוג ומקובל, שרשימות הבחורים מוגשות ברשויות המקומיות. סידור זה הקל על האזרח. תושב ששומע שרשימות הבחורים נמצאות ברשות המקומית, קל לו להגיע למרעצה המקומית או לעירייה ולבדוק אם שמו מופיע בפנקס. אבל על אף שהדבר היה קל, נתקלנו בהרבה מאוד בעיות. אזרחים רבים לא באו לבדוק האם שם מופיע בפנקס, וביום הבחירות התכבדו שאלותם רצו מקלפי לקלפי על-מנת להצביע, ולא מצאו את שמם בפנקסי הבחורים.

לפי הצעת החוק שלפנינו, אזרח כזה יצטרך לרוץ ללשכה הנפתית. לדוגמה, תושב מגן יריבנה, התחזר בשעה 4 או 5 ממקום עבודתו בקסטינה. לא יוכל לגשת לרשות המקומית כדי לבדוק את הפנקס. הוא תחזר עיף מהעבודה, גם אין חשק לרוץ ולבדוק, לנסוע עד רחובות, וגם אם הוא יגיע לרחובות, הרי יגיעו לשם אלפים רבים. המשרד בדרך כלל סגור אחר הצהריים, וגם אם פותחים אותו פעם אחר-צהריים, האזרח יצטרך לחכות עד שיגיע תורו לבדוק את הרשימה, למלא ערר, לצערי, אדוני השר, לא ראיתי הרבה אזרחים שהיו מוכנים לעשות זאת. עדיין אין אצלנו מעורבות ציבורית ופוליטית גבוהה, כדי שאזרח יילחם על-מנת ששמו יופיע בפנקס הבחורים, לבחור ולהיבחר.

על כן, אדוני השר, כפי שאני מכיר אותך, כשר הממונה על המועצה שלי, מן הדין שסעיף זה ייטא כפי שהיה: להציג את רשימות הבחורים ברשות המקומית, וייתר מזה — גם להאריך את התקופה, במקום עשרה ימים כפי שהיה עד היום, להאריך לשישה עשר ימים.

כתוצאה מכך נשיג שני דברים: א. האזרח יוכל לבוא ולבדוק את שמו, זה קל עליו לבוא: ב. המועצה תעודד את האזרחים לבוא ולהסתכל. דבר נוסף — על-ידי כך נצרכו את פנקס הבחורים. לצערנו, חמדי אנחנו נתקלים בהרבה מאוד מקרים שבהם פנקסי הבחורים אינם מעודכנים וביום הבחירות ממש צר לנו לראות אנשים הגרים במקומות שונים ויש להם זכות בחירה, ואילו לתושבי המקום אין זכות בחירה.

שבח וייס (המערך):

זה באמת לא בסדר.

רפאל סויסה (המערך):

יש כלבול גדול, ולכן אני מתייחס היום לנושא זה ולא לשאלה האם תהיינה בחירות או לא.

שבח וייס (המערך):

למשרד הפנים יש עוד שלוש שנים כדי להכין את זה.

רפאל סויסה (המערך):

אני מבקש מאדוני השר לקבל עוד דבר. ביישובים רבים קיים מצב — וקל לי מאוד להביא בתור דוגמה את היישוב שלי — שבפנקס הבחורים של מוסדות-בתיא מופיעה קבוצה של עשרות אזרחים בני מיעוטים, הגרים כבר שנים רבות בסביבות באר-שבע, וביום הבחירות מביאים את כולם בטנדרים ובמשאיות למסדות-בתיא, כדי להחליט מי יהיה ראש המועצה. במקרה חלקם הגדול בותר ב', אבל אני רוצה בזה, כי אותו מצב קיים בכל רשות. כשם שלא ייתכן שתושב חיפה יקבע מי יהיה ראש העיר בני-ברק, או ההיפך, כך לא ייתכן שבפנקס הבחורים יהיו אזרחים מערים אחרות או מיישובים אחרים, שיחליטו ויקבעו מי יהיה ראש המועצה ומי יהיו חברי המועצה.

על כן צריך להוציא טופס — ואני זוכר שפעם היה טופס כזה — בקשה למחיקת תושב מפנקס הבחורים; שלראש הרשות ולחברי המועצה, אותו ממלא בקשה יצטרך לתתם על למלא את הבקשה ולהצהיר שאזרח פלוני אלמוני איננו גר ביישוב זה, אלא עבר לגור ביישוב אחר.

על-מנת להסיר ספקות ופחדים מן ראש המועצה וחברים אחרים ימלאו בקשה למחיקת שמם של אזרחים שאינם הולכים יד ביד עם ראש הרשות. אותו ממלא בקשה יצטרך לתתם על הצהרה, שאם היא אינה נכונה הוא יובא לדין. אני מאמין שיהיו כאלה שיחתמו על טפסים לא אמיתיים כדי להוציא אזרחים מיישובים.

אדוני השר, שתי השגותי אינן פוליטיות ולא באו לקנטר איש. מאחר שיש לי הכבוד להיות בשטח ממש ולהכיר את ציבור הבחורים לפני יום הבחירות וגם אחרי, השגותי באו להקל על האזרח, ואני מקווה שכבוד השר יקבל אותן. תודה רבה.

היור' מ' שחל:

תודה רבה לחבר הכנסת רפאל סויסה. רשות הדיבור לחבר הכנסת תופיק טובי, ואחרי — לחבר הכנסת אהרן הראל.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק זו באה למעשה לאשר מחללים ודברים בלתי חוקיים שכבר נעשו, ויצרו עובדות מוגמרות הפוגעות בזכויותיהם של בעלי זכות הבחירה לבדוק ולאמת את זכותם, ולהעציר את זכותם מפניעה.

התירץ לאזרחים בהכנת פנקס הבחורים מוטל על מאבקם הצודק של העובדים להגנת זכויותיהם, ואין אנו יכולים לקבל טענה זו. משרד הפנים היה צריך למצוא את הדרך להכין את פנקס הבחורים בזמן. ההדגה של אי-יציבות הממשלה והתחזיות השונות על מועד מערכת הבחירות, שמקורן קודם כול במשבר שפקד את מפלגת השלטון, ושיקול הכדאיות של הקדמת בחירות או דחייתן, הן הסיבה העיקרית והאמיתית, שמנעה גם את כיבוד החוק בקשר להכנת פנקסי הבחורים.

אם ממשלת בגין-שרון חושבת היום, שהיא יכולה לשבת בטוחה במקומה עוד שנים רבות בתוקף המלחמה התוקפנית שהיא הבעירה נגד לבנון, הרי זה חשבון-שואו. אם ממשלת

שמספר תושביה כיום מגיע ל-20,000 ויותר, על-פי האל"ף-ב"ח. נוצר מצב כזה, שהקלפיות הן על-פי חמולות. נוצר מצב שתושבים הגרים בקצה אחד של הכפר צריכים לרוץ לקצה השני כדי לבחור שם בקלפי שאיננו קלפי שכונתי אלא קלפי של החמולה, קלפי שצורך לפי האל"ף-ב"ח. זו פגיעה קשה וחמורה בסדר התקין לבחירות ובזכויותיהם של התושבים לבחור בקלפי במקום מגוריהם. אי-אפשר עוד לבוא ולהגיד לנו, שלא ניתן לעשות היום פנקסים על-פי שכונות, כי אין רחובות ואין סימנים. איזה תירוצן הוא זה?

אם משרד הפנים, בעזרת המועצות המקומיות, היה משקיע אפילו מחשבה מינימלית בעניין הזה, הוא היה מתגבר על הפגם הזה, פגם שאין לחזור עליו בבחירות. זו אחריהם, אני תובע ממשרד הפנים לחקן את הדבר הפסול הזה, לדאוג לכך שהתושבים הערים יהיו שווים ליתר האוכלוסייה לפחות בכל הנוגע למיקומם השכונתי של הקלפיות במערכת הבחירות.

משום כך אנחנו נתנגד להצעת החוק:

היור"ר מ' בה"אבידב:

תודה לחבר הכנסת טובי. רשות הדיבור לחבר הכנסת אהרן הראל, ואחריו — לאחרון הנאמים, חבר הכנסת זאק אמי.

אהרן הראל (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קודם כול הייתי רוצה להעמיד את הדיון במקומו. משרד הפנים והשר הבינו בפנינו לא הצעה לשינוי מועדי הבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות, אלא תיקון טכני הנובע מהעובדה שיש לוח מועדים. הלוח הזה השתבש, ובעקבות השיבוש הזה צריך לשנות את סעיפי המועדים. אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת, שבדיוק את המהלך הזה עשתה הכנסת כאשר שינו את מועדי הבחירות האחרונות לכנסת. גם אז שונה לוח המועדים, בדיוק כפי שזה נעשה עכשיו. זה שינוי הכרחי. מוכרחים לעשות אותו כדי לעמוד במועד הבחירות בנובמבר.

אין זה מונע אף לא מאחת מהסיעות בכית הזה, אם זה הליכוד, אם המפד"ל, ואם לא סיעה אחת הרוצה בכך, להגיש באופן כללי חלון בחוק הזה הצעה נפרדת לקבוע מועד אחר לבחירות לרשויות המקומיות. אם וכאשר תוגש הצעה כזו, יתנהל ויבחר על כל הבעיות הקשורות במועד קבוע או לא קבוע, ועל המיתוסים השונים שאנחנו מפתחים סביב כל שאלת הבחירות במדינת ישראל. כאשר ואם נאשר את ההצעה המוגשת כאן על-ידי משרד הפנים, גם אם המועד קצר יותר, אין שום סכנה מבחינת משרד הפנים והמפקח על הבחירות, שהם לא יעשו עבודתם נאמנה. אינני יכול לדבר בשם משרד הפנים, אני יכול לדבר רק על סמך הניסיון המצטבר כיצד הם עשו את הבחירות במערכות הקודמות. אין כאן שאלה של יכולת. היכולת עמדה במבחן.

הערה שנייה: אני מציע לכל החברים מכל המפלגות, שאיש מהם לא יזיה נביא לגבי תוצאות הבחירות. איש אינו יודע. סטטואציות משונות, הטרזשוריות קורות בתוך המדינה. מי שחושב היום שהוא נמצא על הסוס ויכול על כן לרוץ לבחירות, עלול להתאכזב מתוצאות הבחירות, ולהיפך. אני לא הייתי שייך לאלה הרצים לבחירות במירוצי סוסים. גם אני מכין את השמחה והצהלה של החברים מסיעתי, המתוכננים כאן ואינם מבחינים, שכאשר הם מוכרים על קיום הבחירות בנובמבר הם יכולים גם לתת למישהו טרמפ לבחירות כלליות בנובמבר, שהרי יש לוח מועדים ויש ספר בוחרים. אני מבקש לשלול לשכוח זאת. תשקלו את העניין. כל מפלגה חשוק ותחילת ותגיש את ההצעה, אם יזיה לה אומץ כלכלי לפעמים, דרוש אומץ הלב כדי להגיש הצעה כאשר חושבים משהו אחר.

בגין-שרון חושבת, שהיא מצליחה לבסס את מעמדה הציבורי על כנפי המלחמה הנפשית שהיא יזמה נגד הלבנונים ונגד העם הפלשטינאי; אם ממשלה זו, שעמדה על כרעי תרנגולת כמשרבים מתמידים, חושבת שיצילו אותה עשרות אלפי ההרונים והפצוצים, עשרות הערים והכפרים ההרוסים ומאות אלפי הפליטים, יבוא היום ויתברר שהיא עושה חשבונות שווא. אם ממשלת בגין-שרון חושבת, שהיא חיוקה את מעמדה בכרך הניצחון המדומה של כיבושים, של הרס וחורבן, לא יאחר היום שהציבור יראה וייווכח לדעת לאיזו הרפתקה נפשית גררה אותו ממשלת בגין-שרון וגרמה לו לשלם קורבנות יקרים, קורבנות-שווא. ועל אף צהלה הניצחון, לא ירחק היום והציבור ידע שגיבורי המלחמה בגין ושרון למעשה המיטו אסון גדול על המוני העם בישראל, וגיבורי המלחמה היום אינם אלא פושעים לגבי עתידו של העם בישראל. יבוא יום והכול יתגלה, וממשלת בגין-שרון תשלם את מלוא מחיר הפשע של השמדת עם כלפי העם הפלשטינאי. שליטי ישראל עוד ישלמו את מחיר ההרפתקה הנפשית נגד אינטרס השלום, וגם נגד ביטחונם ועתידו של העם בישראל.

באשר לבחירות, שהן עניינו של החוק שלפנינו, אנו רוצים לתבוע את קיום הבחירות לרשויות המקומיות במועדן, ואין לדחות או לקשור אותן בבחירות לכנסת. זכותם של התושבים ברשויות המקומיות לקיים את הבחירות בזמן, ואין להתעלל בזכות הזאת בגלל חישובים כלשהם.

בהזדמנות זו ברצוני להתריע, אדוני שר הפנים, על הפגיעה החוזרת ונשנית ברשויות המקומיות הערביות, כשמשרד הפנים הולך ומפזר מועצות נבחרות על ימין ועל שמאל. ארבע מועצות כבר פוזרו, ואתרות עומדות בחור, והכול מתוך שיקולים פוליטיים מפלגתיים ולא ענייניים — ואני אומר זאת במלוא האחריות — כדי לפגוע בנציגות החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון. האחרונה במועצות שפוזרו היא המועצה המקומית אבריסנאן, שפוזרה אותה כדי להיפטר מהאופוזיציה בתוכה והשאירו במקומו כראש מועצה ממונה את ראש המועצה המקומית, שהיה מקור הניהול הכושל, והכול מתוך חישוב למנוע בחירות חדשות במערכת הבחירות הקרובה, ולאפשר לאיש קיצי להמשיך לעמוד בראש המועצה ללא בחירות. לכן, גם אם פיזרם את המועצה, יש להבטיח מהיום, שבחירות למועצה אבריסנאן, וגם לכל יתר המועצות שפוזרו, יתקיימו במערכת הבחירות הקרובה לרשויות המקומיות.

הצעת החוק באה לאשר כמה צעדים טכניים אנטי-דמוקרטיים. הדיקון מאפשר ביטול הצגת פנקסי הבוחרים ברשויות המקומיות, על-ידי צמצום הצגתם בעשרים לשכות אזרחיות של משרד הפנים. לדעתי, זה מהווה הכבדה גדולה על התושבים הרוצים לבדוק את שמותיהם. איך אפשר לדרוש מהם לרוץ מכפריהם וממושבותיהם לפנות, לערים מרוחקות, כדי לבדוק את השמות, במקום להביא את הפנקסים לרשויות המקומיות, כפי שהנהגו עד עכשיו? משום כך אנחנו שוללים את הגזירה הזאת.

גזירה אנטי-דמוקרטית שנייה היא שלילת זכות הערעור על פסיקת משרד הפנים. זה דבר שלא ייתכן להסכים לו. היה מקום לחקן גם את המועדים שיאפשרו הליכה לבית-המשפט גם כאשר משרד הפנים פוסל או אינו מקבל את הערעור, בצדק או שלא בצדק. זכות הערעור לבית-המשפט חייבת להישמר.

הערה אחרונה, אדוני השר. זה כמה שנים שאנחנו מתריעים, מבקשים ותובעים, שפנקסי הבוחרים בכפרים הערביים לא יערכו עוד על-פי האל"ף-ב"ח. אי-אפשר להכין פנקסי בוחרים בשביל עיירה כמו אום-אל-פחם, למשל.

לקיים בחירות. בשביל זה היא מפלגה פוליטית, לא רק בשביל לשמור על כך שארבע שנים זה 365 ימים כפול 4. למפלגות פוליטיות מותר לעשות את החישוב מתי לקיים בחירות. מוכן שאינני מדבר על חזית בחירות לשמירה שנים, אבל אם מקיימים בחירות כעבור ארבע שנים וחצי במקום כעבור ארבע שנים, איזו דמוקרטיה תיפגע? איזה ראש עיר ייפגע?

שבת וייס (המערך):

הנשיא בצרפת נבחר אחת לשבע שנים.

אהרן הראל (המערך):

אפשר לחמוך בדחייה, אפשר להתנגד לה. אני רק מציע שלא להשתמש בנימוקים של פגיעה בדמוקרטיה, שאין להם בסיס.

לכן אני מציע לחברים: עכשיו אנחנו מדברים על נושא אחד, הבה נקבל אותו ונעביר אותו לוועדה, שהרי הוא הכרת המציאות. מיהו יכיר הצעה לדחות או לא לדחות את הבחירות, נקיים את הוויכוח הגנרלי.

היורר מ' כהן-אבידן:

תודה לחבר הכנסת הראל, רשות הדיבור לאחרון הנואמים בדיון זה, חבר הכנסת יעקב ז'אק אמיר.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אדוני היזשבראש, אדוני שר הפנים, חברי למערך, זה הרכב הכנסת עכשיו. את הליכוד ואת יתר הסיעות הנושא כנראה אינו מעניין. טבעי הדבר, שכאשר מדברים על חוק הבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות, עולה נושא עריכת הבחירות לרשויות המקומיות. לא רק זאת, יש בינינו גם יכוח אם רצוי וטוב שהבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות יהיו יחד, מה ההשפעות ההדדיות שיש לכך, שהכנסת מטפלת בענייני האומה במישור הממלכתי, והרשויות המקומיות מטפלות במיקרו, בדברים הקטנים שהנושאים נתקלים בהם יום יום ושעה שעה. עם זה צריך לציין, שראש עיר הוא הכתובת הכמעט כלעדיה לכל בעיותיו של האזרח, והבעיות יכולות להיות במישור הממלכתי — כגון חינוך, רווחה, תחבורה ואיכות חיים, או במישור המקומי — כגון שיפור פני העיר, הכביש, הבינו, המים, החשמל וכל הדברים הקטנים.

בתום כארבע שנות כהונה כראש רשות אני יכול לסכם, גם משום שכינהני לפני כן כחמש-עשרה שנים כסגן ראש עיר, שראש הרשות הוא בעצם הכותל המערבי לכל בעיותיו של האזרח. גם הבעיות הלאומיות מגיעות לראש העיר. ומעניין, בעיקר בשנים האחרונות, מאז הפכו הבחירות לראשי הערים להיות בחירות אישיות, ישירות, ראש העיר חייב לתת תשובה ומענה וסיפוק לכל הפונים אליו. אם כך, אנחנו צריכים לחשוב האם אנחנו רוצים לאחר את החוק המוניציפלי עם המגזר הממלכתי ולקיים באותו יום הבחירות על נושאים כלליים ועל נושאים מקומיים.

אני מברך על הצעת החוק. והפעם, אדוני שר הפנים, תזכה לקבל ברוב קולות את ההצעה המחייבת לפחות מועדים מסוימים שבהם אנחנו צריכים להתחייב להגיש את פנקס הבחורים. אבל אני מודאג מדבר אחד, וידידי חבר הכנסת סריסה, ראש המועצה המקומית מוכרת-בתיא, ציין זאת לפני ועשה זאת בכשרון רב. מדאג אותי מה שנאמר בדברי ההסבר לסעיף 1, ש"הצגת רשימות הבחורים לעיון הציבור תיעשה רק כלשכות הנפתחות לעלייה ולמרחש של משרד הפנים — 20 מקומות הצגה בארץ — ולא ככל הרשויות המקומיות בארץ". דבר זה באמת יכביד, אדוני השר, אני מזכיר לפחות זוג אחד שעזב את הארץ ב-1963 לקנדה, והוא חמדי מופיע כפנקס הבחורים. בדקתי אם הם מקבלים את קצבאות הביטוח הלאומי עבור הילדים שלהם, התברר ששם יש יותר סדר.

לא צריך לחכות שמישהו אחר יציע את זה, אלא צריך אומץ לב כדי להתמודד עם עמדה לאחר שקובעים אותה.

הערה שלישית: אני חושב שחברת הכנסת אשל וחבר הכנסת גיל טועים טעות גמורה. טועה מי שחושב שעוצמתו של השלטון המקומי נקבעת כתוצאה מקיום בחירות נפרדות. אין קשר בין הדברים. יכולות להיות בחירות נפרדות, ושלטון מקומי חלש; יכולות להיות בחירות נפרדות ושלטון מקומי חזק. מה הקשר בין עוצמתו של שלטון מקומי ובין מועד הבחירות?

תמר אשל (המערך):

יש לחנך את העם ואת הממשלה כאשר למקומו של השלטון המקומי — — —

אהרן הראל (המערך):

חברת הכנסת אשל, עד עכשיו דיברתי בצורה ברורה, כך אעשה גם בהמשך דברי.

תקציבים, כוח, העברת סמכויות, מהשלטון המרכזי לשלטון המקומי — אלה קובעים את עוצמתו של השלטון המקומי. אם תעשי את שני הדברים האלה — את הבחירות לכנסת ואת הבחירות לרשויות המקומיות — באותו יום, אז תחזקי את השלטון המקומי. אפשר להיות בעד זה ואפשר להיות נגד זה, אבל לא צריך להלכיש על זה נושאים אחרים.

הערה רביעית: רבותי, עסקתי בבחירות וזקנתי בבחירות. בבחירות אלה ואלה, בבחירות לרשויות מקומיות, בבחירות לכנסת ולהסתדרות, אינני רוצה לדבר על הרשויות המקומיות. אדבר על הבחירות להסתדרות, חשבנו שהבשורה הגדולה ביותר שנביא להסתדרות תהיה כאשר נקבע בחירות נפרדות להסתדרות, לוועידה, ובחירות נפרדות למועצות הפועלים. רבותי, התוצאות היו אותן תוצאות. דבר לא השתנה. כמבחן המציאות התפורר עוד מיתוס שעליו בנינו במשך הרבה שנים. אני מודה שעניין ההסתדרות אינו דומה בדיוק לזה של הרשות המקומית, אבל עובדה היא שחשבנו: כי יודע אילו תוצאות תהינה אחרי ההפרדה. והנה התברר, שהתוצאות שהיו אחרי ההפרדה היו בדיוק כמו אלה שהיו ללא הפרדה.

חבר הכנסת וירשובסקי ואחרים טענו פה, שאם וכאשר יחליטו לאחר שוב את הבחירות לרשויות המקומיות עם הבחירות לכנסת, כל המאבק יהיה על הנושאים המרכזיים ולא על הנושאים המוניציפליים. כמי שהיה אחראי מטעם המערך למערכת הבחירות המוניציפליות בבחירות הקודמות אני רוצה להודות פה, שאנחנו עשינו את כל מערכת הבחירות המוניציפליות תוך משיכה לנושאים כלליים, כי חשבנו שזה יעזור למערך, מפני שהממשלה היתה אז חלשה.

שבת וייס (המערך):

זה עזר.

אהרן הראל (המערך):

זה עזר. כל מה שאני רוצה הוא להראות, שבעצם כל הטענות הן כאלה, שאפשר לחמוך בשינוי, אפשר שלא לתמוך בשינוי, אבל אי-אפשר לבנות מגדלים כאלה ולומר, שאם ידחו את מועד הבחירות לרשויות המקומיות ייפגעו בהן מבחינה דמוקרטית. שום דמוקרטיה לא תיפגע.

אני רוצה להעיר הערה אחרונה. דמוקרטיה היא דבר טוב מאוד ויפה מאוד. מיהו כבר אמר: דמוקרטיה היא דבר מצוין, חבל שהבחירות מקלקלות אותה. זה לא נורא. עושים בחירות כל ארבע שנים. אם מסיבה זו או זו זה יהיה כעבור ארבע שנים וחצי, אינני יודע איזו פגיעה בדמוקרטיה יש בזה. כל מפלגה פוליטית רשאית וצריכה לעשות את החישוב מתי

שבח רייס (המערך):

ברשימות הבחורים להסתדרות יש זוג אחד שאפילו אינו יודע שהוא מופיע, כי הוא כבר איננו.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

גם זה קורה. באמת היינו צריכים לעשות מפקד אוכלוסין כבר לפני שנה ולא בשנה הבאה. לי יש טענות כלפי משרד הפנים, הטוען שבדימתה יש רק 29,000 תושבים; אני טוען שיש 32,000. בלי הקהילה הכושית, שהיא לבדה מונה 1,500 אנשים. והמענקים ניתנים לפי ראש.

דבר נוסף שמדאג אותי הוא סעיף 2. סעיף 2 בעצם נותן בידי השר אפשרות לדחות את כל המועדים, כמובן על-ידי צו ובהסכמת ועדת החוקה, חוק ומשפט. הייתי באמת רוצה לשמוע מכבוד השר, אם יש לו כוונה לגצל את הסעיף הזה ולהביא לדחייה. אם כן, אנחנו צריכים לדעת זאת. טבעי שיש כאלה שרוצים לדחות את הבחירות לרשויות המקומיות, שרוצים שהן לא תתקיימנה ב-2 בנובמבר. גם מי שנבחר באופן אישי, יהיה הפופולרי ביותר, עלול שלא להיבחר. לאיש אין ביטוח, אף שבנושא הזה קובע גם סיכום הפעילות במשך ארבע שנים.

שבח רייס (המערך):

לא כל שכן סיכום הפעילות של שש שנים.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אסביר לך בדיוק מדוע זה מסוכן. אם אתה בעד זה שהבחירות לכנסת ייערכו במאי או ביוני 1983, אני אבין את הגישה שלך לדחות את הבחירות לרשויות המקומיות ב-2 בנובמבר 1982.

שבח רייס (המערך):

רצוי.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אני חושב שאין להקדים את הבחירות לכנסת בכמעט שנתיים וחצי. הן צריכות להיערך במועד, בנובמבר 1985. מדוע להקדים אותן? אינני יודע האם הליכוד יהיה מעוניין להקדים אותן. תלוי מה יהיה מצבו אז. האם אנחנו נשחק עם הדמוקרטיה לפי מצב הרוח השורר בציבור הרחב? האם מישור חשב על זה? אתה נותן לגיטימציה מוחלטת לליכוד לקיים את הבחירות לכנסת במאי או ביוני 1983.

שבח רייס (המערך):

אני דיברתי על 1985.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

זאת אומרת, שאתה מעוניין בדבר מעניין — — —

שבח רייס (המערך):

שאתה תהפוך עוד שלוש שנים. מה יש?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אדוני היקר, מי שמן, מי שם אותי ומי שם את 120 חברי הכנסת להחליט במקום 3 מיליוני או 2.5 מיליוני תושבים שיש להם זכות בחירה לרשויות המקומיות?

שבח רייס (המערך):

אנחנו מחליטים על מלחמה ושלוש עשרה, האם בדבר כזה אין אנו יכולים להחליט עבורם?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

מלחמה ושלוש הם בעיה של קונסטליציה מקומית, של מצבים בין-לאומיים ומקומיים, כי אם מתקפים אותך אתה חוזר להשיב.

שבח רייס (המערך):

האם השלטון המקומי מעניין היום את הציבור?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

הרי גם מחר זה יכול שלא לעניין אותו. אם חס וחלילה תימשך המלחמה, אין הצדקה לשום בחירות. נחרכו כולנו בניצוחן ובשמירה על הקיים.

שבח רייס (המערך):

חבר הכנסת אמיר, הבחירות אינן מעניינות היום את הציבור.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

בדרך כלל אתה מעניין, אבל איני שומע אותך.

אני אומר, אדוני השר, שנכנסנו עכשיו למצב מאוד עדין: פעלנו ברשויות המקומיות בעבודת צוות יפה — ראש העיר עם מועצתו. היום, חודשיים, שלושה חודשים לפני הבחירות אנשים מתעוררים, מבקרים יותר, אינם ענייניים, לפעמים יש גם חתירות. למה? — כי אנחנו עומדים על סף בחירות. אם נדחה אותן למאי 1983, הרשויות המקומיות לא תתקדנה כראוי. האווירה שקיימת כיום תלך ותתגרר ותתקיים לאורך זמן. זה מדאג אותי.

לכן טוב אם נביא בחשבון את כל הנימוקים. קודם כול, כהצעת חוק זו יש לעמוד במועדים. כבר איחרנו את המועד כזה שהגישו את הצעת החוק כאיחור של כמה ימים. אני סומך על יושרו הציבורי של שר הפנים, שיעשה הכול שמכחינת ההכנות הבירוקרטיות יהיה הכול מוכן לקיומן של הבחירות ב-2 בנובמבר וניתן יהיה לקיימן במועד. אם יתפתח משהו במשך או במדינה, מחדש, מה שאני מבקש ממך הוא לאת הוראה לפקודים שלך, שהם נאמנים עליך ועלינו, שיעמדו במועדים האלה, כדי שאם נחליט לקיים את הבחירות ב-2 בנובמבר הן אכן תתקיימנה. כן יש להביא בחשבון, שמוסיפים לרשויות המקומיות עוד 7 — 8 חודשים לחיות באווירה לא כל כך בריאה, כזו הקיימת היום, דבר העלול להפריע לתפקוד התקין והטוב של הרשויות המקומיות.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

שר הפנים ישיב.

שר הפנים י' ברג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אסור להעניש חברי כנסת שהחזיקו מעמד עד עכשיו על-ידי מתן נאום ארוך, לכן אני אעשה כפי שאמר חבר הכנסת הראל ואשתדל להעמיד את הוויכוח במקומו.

נלך לפי הסדר: טבעי הדבר, ששאלות של בחירות ותאריך בחירות נשתרבו לתוך הוויכוח. זה טבעי ומובן, אבל לא זה תוכן הצעת החוק. התוכן האמיתי של הצעת החוק הוא לא לסגור את האופציה של קיום הבחירות במועד. אין זה מייאש את המפלגות להצביע בעד המועד. ואני רוצה לומר בלי לפרט — אמרתי את זה בראשית דברי — שבשם החוק מופיעות בסוגריים המלים "הוראות שעה". יש הרבה שעות יפות בחיים והרבה שעות קשות בחיים. יש שעות שאורכן שבעות, ונראה את ההתפתחויות השונות.

דבר אחד אני רוצה לומר: אין כזה שום עניין של פגיעה בדמוקרטיה. כמו שאמרו כאן חברי הכנסת כפתוס כה גדול, מפני שכתוב בדברי ההסבר, בעמוד 217, בסעיף האחרון מצד ימין, ש"לוח הזמנים המוצע נערך על בסיס אותם עקרונות וכדוגמת לוח הזמנים שלפני הוכן פנקס הבחורים לכנסת העשירית כשנת התשמ"א". לא ראיתי שום חבר הכנסת העשירית שאמר: אינני רוצה לקבל את בחירתי כאשר קביעת

חוברת ל' ישיבה ק' — הצעת חוק הבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות (הוראת שעה) —

אשר על כן, אני מציע להעביר את החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט. נתעורר ספק שהוא לא ספק לגבי הוועדה. כאשר בחירות מוניציפליות שייכות בחלקן לוועדת הפנים. לעומת זאת, כאן מדובר בפנקס שהוא פנקס אחד גם לכנסת וגם לרשויות. זהו הפנקס, וממילא הנושא שייך לוועדת החוקה, חוק ומשפט. אני מציע להעביר את הצעת החוק לשם, ושם עוד נדבר.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
תודה לשר הפנים.

שושנה ארכלי-אלמזולינו (המערך):

אני מציעה שייקבע בוועדת הכנסת, לאיזו ועדה תעבור הצעת החוק.

תמר אשל (המערך):

זה צריך להיות בוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

שר הפנים י' בורג:

אדוני היושב-ראש, אינני מוכן לקבל את הניסוח שהעניין ייבדק. יש נשיאות הכנסת. היא יכולה לבדוק, ויש ועדת כנסת. אבל כאן יש הצעה מפורשת. זה הפנקס שהוא גם הפנקס בשביל הכנסת. לכן זה שייך לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

שבח וייס (המערך):
בוודאי.

תמר אשל (המערך):

— — —

שר הפנים י' בורג:

זה אותו פנקס. התאריכים שונים, אבל זה אותו פנקס.

שבח וייס (המערך):

בוועדת הפנים יש פחות סיכוי — — — מאשר בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אדוני השר, לפי מה שנאמר לי עלי-ידי ממלא מקום מזכיר הכנסת, ועדת הכנסת צריכה להחליט בנושא זה, משום שזה עניין של פנקס בוחרים נפרד והוא מתייחס רק לרשויות המקומיות ולא לכנסת.

שר הפנים י' בורג:

סליחה, אדוני היושב-ראש, בשביל הבחירות המוניציפלי ליות יש תוספת, שאזרח אמריקני או לבנוני, שגר כבר הרבה שנים כאן, יכול להשתתף בבחירות המוניציפליות. אבל הפנקס הוא הפנקס היסודי, גם של הכנסת. הוא גם נקרא "פנקס הבחירות לכנסת". לכן אינני מקבל את ההסבר הזה. אני מבקש שלא לקבל את ההצעות האחרות.

תמר אשל (המערך):

זה יעבור לוועדת הכנסת, וועדת הכנסת תקבע.

שושנה ארכלי-אלמזולינו (המערך):

ההצבעה חייבת להתקיים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אנחנו נקיים את ההצבעה. אנחנו נעביר את זה לוועדת החוקה, חוק ומשפט ומי שרוצה לערער — — —

שושנה ארכלי-אלמזולינו (המערך):

אני מציעה שוועדת הכנסת תחליט.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברת הכנסת ארכלי, אני קובע זאת. אם את רוצה לערער, תערערי בפני ועדת הכנסת.

הזמנים הללו היה בה משום פגיעה בדמוקרטיה. מורי ורבותי, יש לפעמים סיטואציות שזה נעשה. חבר הכנסת שבח וייס מתוך הבקאות שלו, ואני מתוך הזיכרון שלי, יכולים לאשר שאכן נעשו דברים כאלה; לא תמיד בהתלהבות, אבל הרבה פעמים מתוך כוונה המציאות.

אני רוצה לומר לחברי הכנסת שהחזיקו מעמד — בניגוד לאלה שלא באו לבחון אפילו אם יש להחזיק מעמד — שלפעמים, אלמלא קריאות הביניים, הייתי חושב שאני נמצא ביום עיון של המערך על הבעיה הזו. על כל פנים, היה לי מאוד מעניין לשמוע את הדברים הללו.

מורי ורבותי, כאן יש, כפי שאמרתי, חוק מגוקדת מבט טכנית. חבר הכנסת סוסיס אמר דברים שאני נגעת בהם ברמז וגם חבר הכנסת טובי דיבר עליהם בחלק מדבריו. הכוונה אינה מלכתחילה להכביר על האזרח, שגר למשל בקסטניה וצריך לנסוע לרחובות כשיש יום חמסין ומחירי האוטובוסים עולים. לא זו הכוונה. אם הוועדה תמצא דרכים אחרות, יותר טובות, פחות יקרות, יותר יעילות, נהיה מוכנים. בלב פתוח ובמוח פתוח, לשמוע את הדברים הללו.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אבל מועד הערעור כבר פג, נגמר ב-30 בחודש. 30 בחודש זה הסוף.

שר הפנים י' בורג:

אתה הרי בקיא בהיסטוריה אקטואלית ואתה יכול לראות, שהחוק הזה ניתן להדפסה ב-7 ביוני, ודברים כאלה אורכים הרבה ימים עד שהם באים לבית-הדפוס. באותו שבוע של 6 ביוני היה צריך להתקיים שבוע של איכות הסביבה, ויש לי נאום טוב, שלא יכולתי עדיין לנאום אותו. כי בינתיים הדעת לא היתה נוטה לשמוע על איכות הסביבה, לפי שצריכים היינו להתגונן באיכות טובה בסביבה הקרובה של מדינת ישראל. לכן אני חושב, שחלק מן הדברים שנאמרו היו מנותקים מן המציאות כפי שהיא היום. אלא שאני מקפיד על כך — כאשר אני מבאי את החוק בשם הממשלה — שזו היתה ההצעה היחידה לאור השביתה הממושכת במרכז המיכון, זה לא תירץ. לא המערך, לא הליכוד ולא המפד"ל הזמינו את השביתה במרכז למיכון משרדי. האם היינו מאושרים? ואם יש שביתות כאלה ויש סכנה שאולי החי מהביטוח הלאומי לא מקבל את הקצבה שלו בזמן, האם אנחנו אחראים לכך? נוצר מצב בלי אשמת הממשלה, רק אם רוצים להאשים מישהו שאולי רוצה לתת משכורות יותר גבוהות. אבל בלי אשמה ומגמה פוליטית נוצר המצב כפי שהוא, ולכן באה ההצעה. אני חושב שבועדה נשמע עוד דברים ונוכל לראות מה צורך ומה לא.

לחבר הכנסת תופיק טובי אני רוצה לומר: אינני בקיא כעניין זה של האלי-בייח. ייתכן שמטעמים טכניים זה יותר נוח, אבל מבחינתי אינני רואה שום מגמה, וגם בהיפך אינני רואה מגמה לרעה, לקיפוח ולא-שוויון בין אזרחים שונים של המדינה.

אהרן הראל (המערך):

חבר הכנסת תופיק טובי צודק. זה באמת יוצר מצב בלתי נסבל.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זה לא עניין של מגמה. זו עובדה. כך מחזיקים בפנקסים האלה.

שר הפנים י' בורג:

אין אצלי כעניין זה שום מגמתיות. אני מודע מעל במה רמה זו: אין לי שום מגמה פוליטית, אין לי שום מגמה של קיפוח אן של אי-שוויון. גם דבר זה יכול להיבדק ברוח טובה.

שושנה ארבל-אלמזולינו (המערך):

לא, מלח לי, התקנון קובע שאם יש הצעה אחרת — ועדת הכנסת קובעת לאיזו ועדה.

שר הפנים י' בורג:

אדוני היושב-ראש, יש כאן דבר מוזק ביותר. אינני יכול לגייס עכשיו 120 חברי כנסת, ברגע זה מתאים לי גם אם יהיו כאן 15 חברי כנסת — את זה אני אומר ברוח טובה. הפנסק הזה נקרא: "פנסק הבחורים לכנסת". אי-אפשר לשנות זאת. יש דברים יסודיים.

תמר אשל (המערך):

אבל אתה לא הולך עכשיו לבחירות לכנסת.

שושנה ארבל-אלמזולינו (המערך):

הוא מכין.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

הוא מכין את הבחירות לכנסת.

שר הפנים י' בורג:

אדוני היושב-ראש, הסעיף הראשון מתחיל במלים האלה: "על אף האמור בחוק הבחירות לכנסת, יחולו על פנסק הבחורים לכנסת — — —", ובכן, מדובר בפנסק הבחורים לכנסת, וזה שייך לוועדת החוקה, חוק ומשפט. אי-אפשר דרך אגב לשנות דברים יסודיים כאלה.

אילו הייתי רק פוליטיקאי מפלגתי, לא היה אכפת לי שזה יעבור לוועדה אחרת, ואז יכול להיות שבעוד שלושה שבועות ידונו בהצעת החוק ויחליטו ממילא לרחות את כל העסק הזה. אבל אני רוצה להיות הוגן כלפי הנושא. לכן אני רוצה לומר: מי שמציע כרגע שזה יעבור לוועדת הכנסת מציע דחייה נוספת של התאריכים, והוא כמעט חבר טוב של חבר הכנסת שכח וייס. מדובר בפנסק בוחרים לכנסת.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

ובכן, חברי הכנסת, אני מקבל את ההסבר של שר הפנים, ואני מבין גם את ההסבר של ממלא מקום מזכיר הכנסת. שכאן מדובר בפנסק הבחורים לכנסת בלבד.

שושנה ארבל-אלמזולינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, הצעת החוק נקראת: חוק הבחירות לכנסת ולרשויות המקומיות, זו הבחורת. אילו היה זה רק חוק הבחירות לכנסת, היה זה טבעי שהנושא יעבור לוועדת החוקה, חוק ומשפט. אבל מדובר בשני חוקים המשולבים יחד.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אבל סעיף 1, כפי שאמר שר הפנים, אומר: — — —

שושנה ארבל-אלמזולינו (המערך):

אני הצעתי שהצעת החוק תעבור לוועדת הפנים. יכול להיות שאחר-כך תדון בו ועדה משותפת. במקרה כזה, על-פי התקנון, תחליט ועדת הכנסת. מה כאן הרוגז של שר הפנים?

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אבל זה שם החוק. כאן מדובר בפנסק הבחורים לכנסת.

שושנה ארבל-אלמזולינו (המערך):

זה לא חשוב. אפילו אם אני טועה, ברגע שיש הצעה אחרת של חבר הכנסת להעביר את הצעת החוק לוועדה אחרת, ועדת הכנסת קובעת לאיזו ועדה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת ארבל-אלמזולינו, אני מחליט. את יכולה לערער על ההחלטה שלי.

לפנינו הצעת שר הפנים להעביר את הצעת החוק להכנתו לקריאה שנייה ושלישית לוועדת החוקה, חוק ומשפט. מי בעד העברת ההצעה — — —

שושנה ארבל-אלמזולינו (המערך):

אבל, אדוני היושב-ראש, אינך יכול להתעלם מהתקנון.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

איני מחלם מהתקנון. ערערי על ההחלטה שלי. את יכולה לערער על ההחלטה שלי, ואם יחליטו אחרת — זה יעבור.

שושנה ארבל-אלמזולינו (המערך):

אתה כן מחלם מהתקנון. אם חבר הכנסת מציע הצעה אחרת — ועדת הכנסת קובעת.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברת הכנסת ארבל — — —

שושנה ארבל-אלמזולינו (המערך):

למה אינך נותן לי להגיד משפט? אני אומרת מה שהתקנון אומר. למה אתה צריך לחרוג ממנו? התקנון קובע שאם יש הצעה אחרת — ועדת הכנסת תחליט.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

פה נאמר: במידה שיש הצעות שונות. הכוונה היא כאשר יש ספק. כאן הסביר שר הפנים וגם ממלא מקום מזכיר הכנסת — — —

שושנה ארבל-אלמזולינו (המערך):

זה לא עניין של הסבר.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אני מצטער, אני אגש להצבעה. אני אמרתי ואני חוזר, שאת יכולה לערער.

שושנה ארבל-אלמזולינו (המערך):

אבל למה שוועדת הכנסת לא תכריע? אני לא מבינה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

משום שאני מקבל כאן הסבר, שמדובר בחוק המתייחס אך ורק לבחירות לכנסת.

שושנה ארבל-אלמזולינו (המערך):

לכל דבר יש הסבר משלו. אז מה יש אם ועדת הכנסת תחליט?

היו"ר מ' כהן-אבידב:

בכל דבר תחליט ועדת הכנסת? נעביר את כל ההחלטות לוועדת הכנסת והמליאה לא תחליט? אם כן, נחליט שבכל נושא שיהיה ויכוח, בכל חוק, תחליט ועדת הכנסת.

שושנה ארבל-אלמזולינו (המערך):

לא בכל מקרה, אבל כאשר יש חילוקי-דעות — תחליט ועדת הכנסת. למה לך לחרוג מהתקנון?

היו"ר מ' כהן-אבידב:

איני חורג מהתקנון. אני סבור שניתן להצביע. יש לך אפשרות לערער על ההחלטה שלי. אני ניגש להצבעה.

מי בעד העברת הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט?

שושנה ארבל-אלמזולינו (המערך):

כשיש מחלוקת — ועדת הכנסת מחליטה. ועדת הכנסת תחליט לאיזו ועדה זה יעבור.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

לאור ההסברים שקיבלתי, ולפי הבנתי, לפי התקנון יש

הבדל יסודי אחד. יש הבדל גדול בין המקרה שלפנינו — ואני מקווה שאתה תקבל את דעתי במקרה זה לפחות — ובין הצעה מסוימת שיכולה להיות נדונה בוועדות שונות, למשל הנושא של עבריינות צעירים יכול לעבור גם לוועדת הפנים כי הוא קשור למשטרה, גם לוועדת החינוך והתרבות בגלל סיבות שונות, אולי גם למשרד הדתות כי אילו הוא היה מצליח יותר בחינוך הדתי אולי היתה פחות עבריינות. במקרה כזה יכול להיות ויכוח אם הנושא יעבור לוועדה זו או לוועדה זו. כאן לא יכול להיות ויכוח. כי הנושא ברור. לפי התקנון הנושא שייך לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היור"ר מ' כהן-אבידב:

אני מודה לשר הפנים, חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמולינו, הרי זה הטעון שטענתי מלכתחילה. בנושא השיכון, למשל, העניין ברור. על כך לא יכול להיות ויכוח. בנושא זה דנה ועדת הכלכלה. או ניקח לדוגמה עניין של בריאות. זה נוגע היום לוועדה אחת כלכך, וזו ועדת העבודה והרווחה, ואם מישור יציע להעביר את הנושא לוועדה אחרת, איש לא יאמר שבגלל כך צריך להעביר את העניין להכרעת ועדת הכנסת.

מאחר שמדובר כאן בפנקס הבוחרים לכנסת, אני סבור שוועדת החוקה, חוק ומשפט היא שצריכה לעסוק בחוק. נישג להצבעה, ואם ההצבעה תיכשל, תיכשל. מה יכול להיות?

שושנה ארבל-אלמולינו (המערך):

אתה פועל נגד התקנון.

היור"ר מ' כהן-אבידב:

אינני פועל נגד התקנון. בבקשה, חבר הכנסת מרדכי כ"פפורת.

מרדכי כ"פפורת (חל"ס):

אני חושב שהצדק אינו ברור כאן כל כך. לגבי חוק רשויות מקומיות אני ער, שחוק בחירת ראשי ערים נדון בשתי ועדות שונות בשתי תקופות שונות: בוועדת החוקה, חוק ומשפט וגם בוועדת הפנים בתקופה אחרת. זאת אומרת שהדברים אינם ברורים.

שר הפנים י' בורג:

— — —

היור"ר מ' כהן-אבידב:

רק תאפשר לו לסיים, אדוני שר הפנים.

מרדכי כ"פפורת (חל"ס):

בפנקס הבוחרים לכנסת דנה ועדת החוקה, חוק ומשפט, זה נכון. התקנון ברור —

שושנה ארבל-אלמולינו (המערך):

מה העקשנות הזאת?

שר הפנים י' בורג:

אדוני היושב-ראש, אני חושב שחבר הכנסת כ"פפורת סתר את דבריו בעצמו, ראשית כי הוא דובר על בחירת ראשי ערים, דבר שהוא מלכתחילה מוניציפלי, והדעת נוטה היטב היטב, שזה יעבור לוועדת הפנים. שנית, הוא מודה שזה היה בתקופות שונות בשתי ועדות שונות. עכשיו אני מזמין אותך, חבר הכנסת כ"פפורת, ללמוד קל וחומר. ומה עניין שהיה מוגבל ומותחם לענייני הרשויות המקומיות, אפשר היה גם להעבירו לוועדה אחרת, דבר השייך מלכתחילה לוועדת החוקה, חוק ומשפט, מפני שמדובר בפנקס הבוחרים לכנסת — קל וחומר שהוא צריך להיות נדון בוועדת החוקה, חוק ומשפט. לא יכולים להיות חילוקי דעות.

להעביר את זה לוועדת החוקה, חוק ומשפט. יש מישור שמעורר על כך, אבל יש דברים מסוימים שהם קבועים וידועים ועליהם אין מערערים. אם חושבים שטענתי, יש ועדת פירושים שתתקן את החלטתי.

שושנה ארבל-אלמולינו (המערך):

היור"ר מ' כהן-אבידב:
יש אפשרות לערער על החלטה של.

שושנה ארבל-אלמולינו (המערך):

לא, אין אפשרות לערער.

יעקב זאק אמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני חושב שאתה מסכן את הצעת החוק. אם אתה עומד על דעתך, כולנו נוכל להתאחד ולדחות את ההצעה. לכן אני חושב שתקבל את הפשרה, ואני אומר זאת בשם כל החברים, שוועדת הכנסת תחליט לאן להעביר.

שבת וייס (המערך):

אם כך, אדוני היושב-ראש, אני מציע שתעמוד על דעתך.

שר הפנים י' בורג:

נרמה לי שזה טעון לא רק בלתי הגיוני אלא גם בלתי הוגן כלפי הנושא. הואיל והיושב-ראש מחליט כך, מציע חבר הכנסת אמיר כך.

היור"ר מ' כהן-אבידב:

ובכן, אז יצביעו נגדי. מה אני יכול לעשות?

שר הפנים י' בורג:

אני הבאתי את הצעת החוק הזאת בשם הממשלה. מדובר כאן בפנקס הבוחרים לכנסת, ולכן לא יכולים דרך טענה כאילו תקנונית לשנות את ההצעה.

היור"ר מ' כהן-אבידב:

ובכן, אנחנו נישג להצבעה. יצביעו נגד — יצביעו נגד.

יעקב זאק אמיר (המערך):

אם הממשלה והקואליציה אינן אחראיות לשבת באולם המליאה ולשמוע את הדברים, נדחה את זה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

חבל על הזמן.

היור"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, אנחנו נישג להצבעה.

יעקב זאק אמיר (המערך):

לא ייתכן שהם ילכו לטייל — — —

תופיק טובי (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש רשות להערה.

היור"ר מ' כהן-אבידב:

בבקשה, חבר הכנסת טובי ישב והקשיב לכל הדיון. תנו לו אפשרות להשמיע הצעה.

תופיק טובי (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, בקשר למחלוקת שנתגלעה — לא אחת קרה, שהממשלה הביאה הצעת חוק והשר הציע להעביר אותה לוועדה פלוגית, וחבר כנסת אחר הציע להעביר אותה לוועדה אחרת. כאשר קרה שחבר כנסת חלק על דעת השר, לפי הנהגה המקובלת החליטה הכנסת על העברת הצעת החוק לוועדה, וועדת הכנסת קבעה לאיזו ועדה. לכן, יהא השר צורך ככל שיהיה, כך צריך לנהוג.

שר הפנים י' בורג:

אני מודה לחבר הכנסת טובי על הערתו. אבל הוא שחך

מרדכי בן-פורת (תל"ם):

התקנון ברור. כאן יש שתי הצעות.

היור"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת חריש, בבקשה.

מיכאל חריש (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני פשוט מציע שתקרא את הסעיף

בתקנון.

היור"ר מ' כהן-אבידב:

קראתי.

מיכאל חריש (המערך):

הסעיף ברור לגמרי. זהו סעיף 117 בעמוד 44 לתקנון הכנסת: "החליטה הכנסת להעביר את הצעת החוק לוועדה, יהיו הצעות שונות בנוגע לוועדה שאליה תועבר הצעת החוק או שלא תועבר ועדה מסוימת, תקבע ועדת הכנסת את הוועדה שאליה תועבר הצעת החוק". זו הוראה מפורשת לחלוטין.

חבר הכנסת חריש, אני רוצה להסביר לך. אינני מפרש את זה כך, אני מפרש את זה אחרת. יש נושאים מסוימים שנכללים בתחום מסוים, ובוה אין ספק. למשל, עניין האנרגיה שהוא בתחום סמכותה של ועדת הפנים. יבוא משהו אחר ויציע להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה. בזה לא יהיה ספק. גם אם משהו יעלה הצעה אחרת, הנושא יעבור לוועדת הפנים. הוא הדין לגבי שיכון, למשל, שהוא בתחום סמכותה של ועדת הכלכלה. בעניין זה אפילו יקומו עשרה חברי הכנסת רציעו להעביר את הנושא לוועדה אחרת, לא תתקבל ההצעה להעביר את העניין להכרעת ועדת הכנסת.

קריאות:

היור"ר מ' כהן-אבידב:

כאן אני משתכנע יותר. כבר קראתי את סעיף 1 ואני קורא אותו שוב היטב: "על אף האמור בחוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב), יחולו על פנקס הבחורים לכנסת לשנת הפנקס המתחילה ביום — — — "אם כן, מדובר אך ורק בפנקס הבחורים לכנסת, ואם הבחירות לכנסת הן עניין של ועדת החוקה, חוק ומשפט, מטבע הדברים שוועדת החוק תידון רק בוועדת החוקה, חוק ומשפט. אני השתכנעתי".

מיכאל חריש (המערך):

אני לא סיימתי.

מרדכי בן-פורת (תל"ם):

התקנון ברור, והמליאה מחליטה האם היא מעבירה או לא מעבירה לוועדה. זו צריכה להיות ההחלטה הראשונה, האם הכנסת מעבירה את החוק לוועדה או שאינה מעבירה אותו לוועדה. אם היא מחליטה להעביר את החוק לוועדה, השלב הבא הוא לדון לאיזו ועדה להעביר אותו — — —

היור"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת בן-פורת, לא אעביר כל דבר להחלטת ועדת הכנסת.

מיכאל חריש (המערך):

אני לא סיימתי.

היור"ר מ' כהן-אבידב:

סליחה, בבקשה.

מיכאל חריש (המערך):

הנקודה העומדת על הפרק היא זו: יש מקרים מסוימים, שבהם יש הסכמה לגבי המשמעות, לגבי השאלה איזו ועדה צריכה לטפל בהצעת חוק מסוימת, וכאשר אין חילוקי דעות, הרי שהעניין מקובל. התקנון עונה על מקרה שיש חילוקי דעות. ההיגיון של משהו — והוא יכול להיות נכון או מוטעה — אומר דבר אחד, וההיגיון של משהו אחר — גם הוא יכול להיות נכון או מוטעה — אומר דבר אחר. זה המקרה. במקרה כזה אומר התקנון, כי הפתרון כשיש חילוקי דעות כאלה הוא בידי ועדת הכנסת.

מרדכי בן-פורת (תל"ם):

בידי ועדת הכנסת, בדיוק.

שושנה ארבל-אלמחזלינו (המערך):

כך נהגו כל השנים.

היור"ר מ' כהן-אבידב:

אדוני השר, יש לך אולי איזו התנגדות עקרונית מבחינה תקנונית שלא להעביר את הנושא. להכרעת ועדת הכנסת?

שר הפנים י' בורג:

יסלח לי היושב-ראש, מה שהיושב-ראש קובע, אני מקבל.

היור"ר מ' כהן-אבידב:

אם בכל זאת הם עומדים על כך, נעביר את זה לוועדת הכנסת. חבל על הויכוח הגדול הזה. לצורך ויכוח אולי זה היה מעניין, כדאי היה לשמוע וללמוד לקחים.

ובכן לפנינו הצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה שעליה תחליט ועדת הכנסת, והיא תכין אותה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הצעת חוק הבחירות

לכנסת ולרשימות מקומיות (הוראת שעה).

התשמ"ב—1982, לוועדה שחקבה ועדת

הכנסת נתקבלה.

היור"ר מ' כהן-אבידב:

ברוב קולות הוחלט להעביר את החוק לוועדה שעליה

תחליט ועדת הכנסת.

חברי הכנסת, עדיין לא סיימתי. פשוט תנו לי אפשרות

לנעול את הישיבה בנוכחות חברי הכנסת. הישיבה הבאה

חברי הכנסת, עדיין לא סיימתי. פשוט תנו לי אפשרות

לנעול את הישיבה בנוכחות חברי הכנסת. הישיבה הבאה

תתקיים, אם ירצה ה', מחר, יום רביעי, בשעה 11:00. הישיבה

נעולה.